

**LOKALNA RAZVOJNA STRATEGIJA LAG-a
SLAVONSKA RAVNICA
ZA RAZDOBLJE 2023. - 2027.**

V.2

OVAJ PROJEKT SUFINANCIRAN JE SREDSTVIMA EUROPSKE UNIJE
Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj
Podmjera 19.1. »Pripremna pomoć« – provedba tipa operacije 19.1.1. »Pripremna pomoć« Mjera 19
»Potpora lokalnom razvoju u okviru inicijative LEADER
(CLLD – Lokalni razvoj pod vodstvom zajednice)«
Lokalna akcijska grupa „Slavonska ravnica“

PROGRAM RURALNOG RAZVOJA 2014.-2020. (2021. i 2022.)

Udio sufinanciranja: 90% EU, 10% RH

Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj: Europa ulaže u ruralna područja

POPIS KRATICA

AGRONET	Elektronička aplikacija namijenjena za pomoć poljoprivrednim gospodarstvima i ostalim korisnicima u ostvarivanju prava na potpore u poljoprivredi
ARKOD	Sustav identifikacije zemljišnih parcela
APPRRR	Agencija za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju
BPŽ	Brodsko-posavska županija
CLLD	eng. <i>Community Led Local Development</i> - Lokalni razvoj vođen lokalnom zajednicom
DZS	Državni zavod za statistiku
EE	Energetska učinkovitost
EU	Europska unija
EPFRR	Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj
ESF	Europski socijalni fond
HGK	Hrvatska gospodarska komora
HOK	Hrvatska obrtnička komora
IT	Informacijske tehnologije
JLS	Jedinica lokalne samouprave
JU	Javna ustanova
LAG	Lokalna akcijska grupa
LEADER	Program Europske unije za razvoj ruralnih područja fran. <i>Liaison Entre Actions de Développement de l'Economie Rurale</i>
LRS	Lokalna razvojna strategija
MRRFEU	Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije
OCD	Organizacije civilnog društva
OIE	Obnovljivi izvori energije
OPG	Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo
PG	Poljoprivredno gospodarstvo
PP	Park prirode
PRR	Program ruralnog razvoja Republike Hrvatske 2014. - 2020.
SOPG	Samoopkrbno obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo
RBiH	Republika Bosna i Hercegovina
RH	Republika Hrvatska
SP ZPP	Strateški plan Zajedničke poljoprivredne politike Republike Hrvatske 2023. - 2027.
TZ	Turistička zajednica
ZPP	Zajednička poljoprivredna politika EU-a

SADRŽAJ

UVOD	5
1. OPIS PODRUČJA KOJE OBUHVAĆA LOKALNA RAZVOJNA STRATEGIJA (LRS)	6
1.1. Osnovne zemljopisne značajke područja LAG-a	6
1.1.1. Područje LAG-a	6
Slika 1: Karta LAG područja s vidljivim granicama JLS-ova u LAG-u.....	7
Slika 2: Karta položaja LAG-a na karti Republike Hrvatske.....	7
Tablica 1: Osnovni podaci o LAG-u	8
1.1.2. Geomorfološke i klimatske karakteristike na području LAG-a	8
1.1.3. Kulturna, povijesna i prirodna baština na području LAG-a	9
1.1.3.1. Kulturno-povijesna baština	9
Tablica 2: Zaštićena kulturno-povijesna baština na području LAG-a.....	11
1.1.3.2. Prirodna baština na području LAG-a.....	12
Slika 3: Ekološka mreža Natura 2000 na području LAG-a.....	12
Tablica 3: Zaštićeni prirodni lokaliteti na području LAG-a.....	13
1.1.4. Stanje komunalne infrastrukture na području LAG-a	13
Tablica 4: Komunalna infrastruktura na području LAG-a	14
1.1.5. Stanje društvene infrastrukture na području LAG-a	15
Tablica 5: Stanje društvene infrastrukture na području LAG-a	15
1.2. Gospodarske značajke područja LAG-a	16
Tablica 6: Osnovni razvojni pokazatelji područja LAG-a	18
Tablica 7: Broj osoba zaposlenih u pravnim osobama po djelatnosti (NKD 2007) u 2018., 2019. i 2020. na području LAG-a	19
Tablica 8: Poduzetnici u 2018., 2019. i 2020. na području LAG-a	19
Tablica 9: Obrti u 2018., 2019. i 2020. na području LAG-a.....	19
Tablica 10: Struktura poljoprivrednih gospodarstva na području LAG-a.....	20
Tablica 11: Veličina poljoprivrednih gospodarstva na području LAG-a.....	20
Tablica 12: Poljoprivredne i šumske površine na području LAG-a.....	21
Tablica 13: Brojno stanje stoke na području LAG-a.....	21
Tablica 14: Dolasci turista i noćenja u 2018., 2019. i 2020. na području LAG-a....	22
Tablica 15: Dobna struktura nezaposlenih na području LAG-a.....	23
Tablica 16: Dobna struktura zaposlenih na području LAG-a	24
1.3. Demografske značajke područja LAG-a	25
Tablica 17: Natalitet, mortalitet i vitalni indeks na području LAG-a	26
Tablica 18: Obrazovna struktura stanovništva na području LAG-a*.....	27
2. REZULTATI PROVEDBE LRS U RAZDOBLJU 2014. – 2022.	28

Tablica 19: Rezultati provedbe LRS u razdoblju 2014. – 2022. i provedbe drugih projekata [stanje zaključno na dan 1. lipnja 2023.].....	29
3. OPIS UKLJUČENOSTI LOKALNIH DIONIKA U IZRADU LRS-a	31
3.1. Opis partnerstva.....	31
Tablica 20: Članovi LAG-a.....	31
Tablica 21: Tijelo LAG-a nadležno za donošenje odluka koje su vezane za sadržaj i provedbu LRS	32
Tablica 22: Tijelo LAG-a nadležno za odabir projekata na LAG natječaju	32
3.2. Opis tijeka izrade LRS i sudjelovanja različitih interesnih skupina u izradi LRS.....	32
Tablica 23: Događaji i sudionici tijekom izrade LRS	33
4. ANALIZA RAZVOJNIH POTREBA I POTENCIJALA PODRUČJA.....	34
4.1. Rezultati analize stanja područja na temelju SWOT analize	34
Tablica 24: SWOT analiza LAG-a.....	35
5. OPĆI CILJEVI, SPECIFIČNI CILJEVI I INTERVENCIJE LRS.....	37
5.1. Prikaz potreba područja LAG-a.....	37
Tablica 25: Potrebe područja LAG-a	37
5.2. Opis općih i specifičnih ciljeva LRS	39
Tablica 26: Opći i specifični ciljevi LRS	39
5.3. Opis intervencija LRS uključujući projekte suradnje	40
Tablica 27: Intervencije u LRS	40
Tablica 28: Projekti suradnje.....	43
Tablica 29: Opis intervencija	44
5.4. Opis procesa odabira projekata na natječajima LAG-a	57
5.5. Usklađenost LRS sa ZPP-om	58
Tablica 30: Usklađenost LRS sa SP ZPP	58
6. KAPACITET LAG-a ZA PROVEDBU LRS	59
6.1. Kapacitet LAG-a za upravljanje LAG-om i provedbom LRS.....	59
Tablica 31: Kapacitet LAG-a za upravljanje LAG-om i provedbu LRS	59
6.2. Opis praćenja (monitoringa) i procjene (evaluacije) provedbe LRS	60
Tablica 32: Plan pokazatelja – pokazatelji rezultata ZPP	61
7. FINACIJSKI I AKCIJSKI PLAN PROVEDBE LRS	62
7.1. Financijski plan provedbe LRS	62
Tablica 33: Financijski plan provedbe LRS	62
7.2. Akcijski plan provedbe LRS	63
Tablica 34: Akcijski plan provedbe LRS	63
PRILOZI	64
Prilog 1.	64
Prilog 2.	65
Prilog 3.	67
Prilog 4.	71

UVOD

Lokalna akcijska grupa (LAG) Slavonska ravnica osnovana je 13. rujna 2013. godine i obuhvaća 11 jedinica lokalne samouprave u Brodsko-posavskoj županiji.

Lokalna razvojna strategija (LRS) LAG-a Slavonska ravnica osnovni je dokument integriranog teritorijalnog razvoja pod vodstvom zajednice (LAG-a) koji se provodi u svrhu ostvarenja cilja 5. Kohezijske politike Europske unije (EU) „Europa bliža građanima poticanjem održivog i integriranog razvoja svih vrsta područja i lokalnih inicijativa“ za programsko razdoblje 2021.-2027. Svrha LRS je, u ovom programskom razdoblju EU je i provedba programa LEADER/CLLD u okviru Strateškog plana Zajedničke poljoprivredne politike EU, usmjerena integriranom razvoju ruralnih područja koji vodi lokalna zajednica u razdoblju 2023.-2027. LRS sadrži osnovne smjernice za realizaciju razvojnih intervencija na lokalnoj razini putem projekata (operacija) koji odgovaraju specifičnim razvojnim potrebama i koji, na najbolji način, doprinose integralnom i održivom razvoju područja LAG-a.

Lokalna razvojna strategija izrađena je u skladu sa *Strateškim planom Zajedničke poljoprivredne politike Republike Hrvatske 2023. – 2027.* (SP ZPP), intervencijom 77.06 *Potpora LEADER/CLLD pristupu* te prema *Uputi za izradu intervencija* i *Obrascu za izradu lokalne razvojne strategije LAG-a za razdoblje 2023.-2027.*, dokumentima donesenim od strane Ministarstva poljoprivrede. Također, Lokalna razvojna strategija usklađena je sa *Planom razvoja Brodsko-posavske županije za razdoblje 2021.-2027. godine* kao i drugim relevantnim razvojnim dokumentima nadređene regionalne i nacionalne te Europske razine.

U pripremi i izradi LRS ključnu ulogu imali su predstavnici dionika iz javne i privatne interesne skupine odnosno iz javnog, gospodarskog i civilnog sektora. Cijeli proces izrade LRS zasnovan je na participativnom partnerskom pristupu i sedam načela LEADER-a. U provedbi konzultacija sa širokim krugom razvojnih dionika održane su radionice, sastanci i konzultacije na kojima su razmijenjene razvojne potrebe područja LAG-a i utvrđivanje fokusa intervencija. Ukupno partnerstvo odnosno Skupština LAG-a Slavonska ravnica je, nakon rasprave i usuglašavanja, na sjednici održanoj 22. rujna 2023. godine usvojila Lokalnu razvojnu strategiju za programsko razdoblje 2023.-2027. Prvu izmjenju LRS (V.1), Skupština LAG-a Slavonska ravnica usvojila je na sjednici održanoj 6. prosinca 2024. Drugu izmjenju LRS (V.2), Skupština LAG-a Slavonska ravnica usvojila je na sjednici održanoj 5. veljače 2026.

1. OPIS PODRUČJA KOJE OBUHVAĆA LOKALNA RAZVOJNA STRATEGIJA (LRS)

1.1. Osnovne zemljopisne značajke područja LAG-a

1.1.1. Područje LAG-a

Područje LAG-a Slavonska ravnica obuhvaća **11 općina na području Brodsko-posavske županije**, ukupne površine 563,11 km² što predstavlja cca 1% kopnenog teritorija RH te 27,68 % kopnenog teritorija BPŽ. Područje LAG-a pripada statističkoj NUTS-2 regiji Panonska Hrvatska. Južna granica LAG-a se proteže uz rijeku Savu, odnosno granicu s RBiH (Klakar, Oprisavci, Velika Kopanica, Sikirevci, Slavonski Šamac). Zapadni dio LAG područja (općine Bukovlje, Gornja Vrba i Klakar) se nalazi na granici s Slavonskim Brodom – administrativnim središtem BPŽ. Sjeverno, LAG se proteže uz administrativnu granicu s Osječko-baranjskom županijom, dok na istoku granica LAG-a slijedi administrativnu granicu Vukovarsko-srijemske županije. Na području LAG-a živi, prema Popisu stanovništva 2021. godine 26.546 stanovnika u 44 naselja. U odnosu na podatke iz Popisa stanovništva 2011. godine došlo je do smanjenja broja stanovnika za 5.917 stanovnika ili -18,23 %. **Depopulacija u svim JLS LAG-a.** Došlo je i do pada broja kućanstava i prosječne gustoće stanovnika u svim JLS. LAG ima povoljan prostorno-prometni položaj. Njime prolazi dionica X. europskog koridora prometnog pravca između Europe i Azije, odnosno Bliskog Istoka, sa dionicom autoceste A3 i dvokolosječnom željezničkom prugom. Područjem LAG-a prolazi ogranak V. europskog prometnog koridora (V.c Ploče-Budimpešta) u sklopu kojeg je autocesta A5 („Slavonska autocesta“)-najbrža poveznica Mađarske i RBiH. Područjem LAG-a prolazi i državna cesta D7 (GP Duboševica-GP Slavonski Šamac). Dio općina je u sastavu Urbanog područja Slavonski Brod: Bukovlje, Donji Andrijevi, Gornja Vrba, Klakar, Garčin. Općina **Bukovlje** smještena je na kontaktnom području južnih obronaka Dilj gore i savske ravnice. Naselja su formirana uz prometne pravce više državnih i županijskih cesta. Poljoprivreda je glavna gospodarska djelatnost. Za vrijeme rata u RBiH Općinu naseljava stanovništvo iz Bosanske Posavine te se broj stanovnika u 2011. u odnosu na 1991. povećao za 40,12%, a danas je općina s najmanjim padom broja stanovnika od -12,26%. Općina **Donji Andrijevi** nalazi se u dolini rijeke Biđ, uz važne cestovne i željezničke pravce prema Zagrebu. Poljoprivreda je glavna gospodarska djelatnost. Općina **Garčin** površinom je najveća općina u LAG-u, udaljena od Slavanskog Broda 15-ak km te, prometno, dobro povezana s okruženjem. Rodno je mjesto Vjekoslava Klaića, poznatog hrvatskog povjesničara, pisca, književnika i muzikologa. Općina **Gornja Vrba** funkcionalno je povezana sa Slavonskim Brodom, gdje radi veliki broj njezinih stanovnika. U Sjevernoj poduzetničkoj zoni, površine 146 ha, nalazi se niz proizvodnih i trgovačkih objekata. U gospodarstvu prevladavaju proizvodne i uslužne djelatnosti kojima je najvažnije tržište Slavonski Brod te, manjim dijelom, poljoprivreda. Općina **Gundinci** ima samo 1, istoimeno, naselje. Glavna gospodarska djelatnost je poljoprivreda. U Općini **Klakar** glavna gospodarska djelatnost je poljoprivreda. Općina **Oprisavci** nalazi se između autoceste A3 i rijeke Save. Glavna gospodarska djelatnost je poljoprivreda. Općina **Sikirevci** prvi put se spominje u povijesnim dokumentima 1540. godine kao riječni prijelaz (skela). Općinu **Slavonski Šamac** karakterizira značajna depopulacija u zadnjih desetak godina (-27,34%). Poljoprivreda je glavna gospodarska djelatnost. Općina **Velika Kopanica** rodno je mjesto čuvenog pripadnika ilirskog pokreta Ivana Filipovića - pedagoga, književnika i leksikografa koji je, ujedno, bio vođa hrvatskih učitelja. Poljoprivreda je glavna gospodarska djelatnost na području Općine. Općina **Vrpolje** područno je razvojno središte¹, poljoprivreda je glavna gospodarska djelatnost. U Općini je i sjedište LAG-a. Naziv Vrpolje prvi put se pojavljuje u pisanim dokumentima oko

¹ Izvješće o stanju u prostoru Brodsko-posavske županije 2014-2020, str.35

1500. godine. Vrpolje je rodno mjesto jednog od najpoznatijih hrvatskih kipara - Ivana Meštrovića.

Slika 1: Karta LAG područja s vidljivim granicama JLS-ova u LAG-u

Izvor: LAG Slavonska ravnica

Slika 2: Karta položaja LAG-a na karti Republike Hrvatske

Izvor: <https://nrm.hr/clld/imenik-lagova/>

Tablica 1: Osnovni podaci o LAG-u

Osnovni statistički podaci o LAG-u						
Naziv JLS	Broj stanovnika u JLS	Naselja iz JLS u sastavu LAG-a	Broj stanovnika u naselju	Površina JLS km ²	Gustoća stanovnika u JLS (stan/km ²)	Broj kućanstava u JLS
Bukovlje	2.727	5	Navedeno u Prilogu 2.	31,51	86,54	912
Donji Andrijevići	3.059	4		57,21	53,47	1.078
Garčin	3.951	8		88,79	44,50	1.363
Gornja Vrba	2.168	2		20,44	106,07	689
Gundinci	1.610	1		59,79	26,93	505
Klakar	2.020	4		53,56	37,71	633
Oprisavci	1.968	8		65,19	30,19	678
Sikirevci	2.028	2		29,29	69,24	620
Slavonski Šamac	1.576	2		22,49	70,08	560
Velika Kopanica	2.621	5		74,53	35,17	890
Vrpolje	2.818	3		60,31	46,73	935
Ukupno LAG	26.546	44		563,11	47,14	8.863
Osobna iskaznica LAG-a						
OIB	27870037694					
Adresa sjedišta	Trg dr. Franje Tuđmana 1, 35210 Vrpolje					
Adresa podružnica	n/a					
Kontakt telefon	035 451 094					
Kontakt e-mail	info@lag-sr.com					
Mrežna stranica	https://www.lag-sr.com/wp/					

Izvor: Državni zavod za statistiku – za osnovne statističke podatke o LAG-u; Popis stanovništva 2021.

1.1.2. Geomorfološke i klimatske karakteristike na području LAG-a

Geomorfološke značajke: U tektonskom smislu područje unutar LAG obuhvata nalazi se unutar geotektonske cjeline Slavonsko-srijemska potolina, u kojoj se nalazi tektonska jedinica slavonskog gorja Požeška gora - Dilj. Geološki, područje pripada jugozapadnom dijelu Stare panonske mase, unutar koje područje pripada najvećim dijelom geološko-geomorfološkoj cjelini Slavonsko-srijemska potolina. Naslage prapora u cijelosti izgrađuju Slavonsko-srijemsku potolinu (od Psunja do Save). Unutar LAG obuhvata područje se prema krajobraznim značajkama može podijeliti u više cjelina: (1) Ocjediti rub savske nizine na prijelazu prema prigorju Dilj-gore. Dodirnu zonu nizine (visine variraju od 100 do 200 m) karakterizira ocjeditost i otvorenost, te izrazita naseljenost te (2) uži i viši prostor, ravničarski prostor, uz Savu - prisavska zona, koja je zbog svoje relativno veće visine od središnje zone, pogodnija za naseljavanje i agrarno iskorištavanje. Karakterističan je prisavski pejzaž i naselja smještena uz obrambene nasipe. Uz mostove su se stvarala žarišta razvoja koja su postala središnji prostori naselja ili nukleus njihova daljnjeg razvoja; (3) Središnja zona savske nizine (u zoni poplavnih polja). Uz rijeku Savu prostire se nizinsko područje isprepletено potocima, kanalskom mrežom i močvarama. Ovo područje nije u potpunosti zaštićeno od visokih voda rijeke Save. Područje obilježava smjena poplavnih polja i ocjeditih prostora između njih, a znatne površine su pod šumama i pašnjacima. Nakon izgradnje autoceste Zagreb-Beograd, u ovoj su zoni izvršene značajne melioracije. Naselja su izdužena, uz cestu, ostavljajući vrjednije prostore za poljoprivrednu proizvodnju. Najniža točka LAG-a je u Općini Gundinci je na 83 m.n.m., što je istovremeno najniža točka Brodsko-posavske županije. Glavni vodni resurs na

području LAG-a je rijeka Sava, koja čini južnu granicu LAG-a te je, ujedno, granica RH prema RBiH. Šljunkovito-pjeskoviti vodonosni sloj na prostoru između Save, Velike Kopanice te dalje (van LAG-a) Gradišta i Županje, doseže debljinu više od 90 m. Krovinu čine prašinasto-glinovite naslage debljine manje od 5 m uz Savu, a udaljavajući se prema sjeveru, debljina postupno raste do 40 m. Prihranjivanje podzemnih voda najvećim dijelom obavlja se iz Save i kod visokih vodostaja utjecaj rijeke osjeća se i više od 5 km na sjever. Manjeg je značaja sliv rijeke Biđ, koja izvire kod Ruščice, teče pokraj Save kroz Biđsko polje i dodiruje niz naselja na području LAG-a (Sredanci, Vrpolje, Šiškovci) te dalje teče prema rijeci Bosut u koji se ulijeva u Cerni (izvan LAG-a Slavonska ravnica). Radi zaštite od poplavnih i bujičnih voda izgrađen je zapadni lateralni kanal Biđ-polja. Prostor nije u potpunosti siguran od velikih voda rijeke Save, ostalih vodotoka i lateralnih kanala. Proces erozije i bujična aktivnost prisutni su u brdskom dijelu, sjeverno od prometnice Lužani-Sibinj-Bukovlje. Područje LAG-a je pedološki veoma pogodno za poljoprivrednu proizvodnju, 60,23 % poljoprivrednog zemljišta na području LAG-a je u kategoriji osobito vrijednog (1) i vrijednog poljoprivrednog zemljišta, koje se ne može koristiti u nepoljoprivredne svrhe, osim u izuzetnim slučajevima propisanim Zakonom o poljoprivrednom zemljištu. Tla u nizinskom i pribrežnom području, vrlo su povoljna za poljoprivrednu proizvodnju, a najvažnija su eutrično smeđa tla, ritske crnice, semiglejna (livadska tla), te većim dijelom i močvarna glejna tla. Određene razlike postoje u stupnju uređenosti pojedinih tala za poljoprivrednu proizvodnju.

Klimatske značajke: Područje LAG-a obilježava umjereno topla vlažna klima s toplim ljetima (Cfb prema Köppenovoj klasifikaciji) s maksimumom temperature zraka i padalina u ljetnim te minimumom u zimskim mjesecima. U zimskim mjesecima temperature se spuštaju ispod 0 °C dok su srednje i temperature najtoplijeg mjeseca ispod 22°C. Prosječna godišnja količina oborina je od 700-800 mm. Klimatske prilike odlikuje homogenost klimatskih prilika, a određena odstupanja javljaju se uslijed reljefnih osobina prostora (pojava lokalne klime koja dolazi do izražaja uslijed reljefne raznolikosti područja, te se razlikuje lokalna klima prigorskog područja od lokalne klime prisavske nizine). Klimatske promjene su prepoznate kao jedna od prijetnji gospodarstvu RH, a najveću ranjivost pokazuje poljoprivreda, šumarstvo, ribarstvo, energetika i turizam. S obzirom da je područje LAG izrazito ruralno, a najvažnije djelatnosti su poljoprivreda i šumarstvo klimatske promjene bit će od velikog utjecaja. Stoga je potrebno djelovanjem utjecati na smanjivanje rizika i jačanje otpornosti na klimatske promjene. Najveći utjecaj se očekuje na režim vodenih tokova (poplave, suše).

1.1.3. Kulturna, povijesna i prirodna baština na području LAG-a

1.1.3.1. Kulturno-povijesna baština

Područje je **naseljeno od pretpovijesnih vremena** o čemu svjedoče brojna arheološka nalazišta. Ostaci nađeni na brojnim nalazištima potječu iz **neolitika, eneolitika, brončanog i željeznog doba** (najmnogobrojniji ostaci pripadaju **starčevačkoj kulturi**). Na području današnje Slavonije živjelo je **ilirsko pleme Breuci**, koji se nakon rimskih osvajanja asimiliraju unutar Rimskog Carstva. Najveće antičko naselje je Marsonia (današnji Slavonski Brod). Prostor je u antičko doba dio rimske provincije Panonija. Nakon propasti Rimskog Carstva područje naseljavaju (6. st) Slaveni i Avari. U ranom srednjem vijeku područje je pod franačkim nadzorom, a njime upravlja domaći knez. Početkom 9. st. knez Ljudevit Posavski vodio je neuspješan ustanak protiv franačke vlasti. U vrijeme kralja Tomislava, smatra dio povjesničara, ovaj dio Hrvatske ujedinjen je s Primorskom Hrvatskom. Nakon nestanka hrvatske dinastije, Hrvatska ulazi u uniju s Mađarskom 1102. i prihvaća kralja Kolomana. Tijekom turskog osvajanja Beograda 1521. turska vojska provalila je u Slavoniju i opustošila okolicu Broda i Đakova. Nakon osvajanja istočne Hrvatske turske vlasti osnivaju Požeški sandžak radi obrane

osvojenog područja između Drave i Save. Unutar Požeškog sandžaka nalaze se i posavska sela. Područje Slavonije je pod turskom vlašću sve do mira u Sremskim Karlovcima 1699. godine kad je oslobođen i okupirani dio Slavonije. Područje uz rijeku Savu postaje dio Vojne Krajine². Područje današnjeg LAG-a bilo je dio Brodske pukovnije sve do ukidanja Vojne Krajine i pripajanja matici Hrvatskoj. U periodu od ukidanja Vojne krajine do 2. sv. rata Slavonski Brod postaje 2. grad po veličini u Slavoniji i središte je trgovine, prometa i industrije³ te je u gradu više tisuća zaposlenih u tvornici vagona i mostova (današnji Đuro Đaković), drvnoj industriji, željeznici i prometu što se pozitivno odražava i na okolno područje. 1919. godine inozemni kapital pokreće tvornicu za preradu drveta u Donjim Andrijevcima u kojoj rade najviše doseljenici i stanovnici okolnih sela. Nakon raspada Austro-Ugarske monarhije najveći dio RH našao se u društveno političkoj zajednici pod nazivom Kraljevina Srba, Hrvata i Slovenaca, koja nastaje pod pritiskom sila Antante. U novoj državi neprekidne su napetosti između različitih naroda, koje se 1929. pokušavaju staviti pod nadzor suspendiranjem političkih sloboda i uvođenjem Šestosiječanjske diktature. U brodskom Posavlju od 1918. vlada veliko nezadovoljstvo zbog političkog položaja Hrvata. Gospodarska kriza koja je započela 1920. dovela je do pada cijena poljoprivrednih proizvoda, dugovi i nezaposlenost pogoršali su se na hrvatskom selu koje je osiromašilo već nakon ulaska u novu državu. Većina seljaka podržava političko djelovanje Hrvatske seljačke stranke i opire se politici unitarizma i velikosrpsstva. Nakon napada jugoslavenskih žandara i krvoprolića nad hrvatskim seljacima u Sibiru i Slavonskom Brodu (Sibirjanske i Vrbske žrtve) 1935. dolazi do Bune seljaka brodskog Posavlja i u kojem su sudjelovali i stanovnici sela s područja današnjeg LAG-a Slavonska ravnica. Ovaj događaj se smatra prvom pobunom protiv velikosrpskog režima Kraljevine Jugoslavije. U Slavonskom Brodu pobijeni su seljaci iz sela Gornja Vrba i Ruščica. Na izborima 1938. većinu u kotaru Brod osvaja Hrvatska seljačka stranka, koja dočekuje rat zaokupljena unutarstranačkim sukobima. U 2. sv. ratu područje je dio NDH, a Brod je bio strateška točka za njemačke trupe pri slanju trupa u Bosnu i na jugoistočni front. U selima njemačka vojska je neovlašteno upadala i vršila ubojstva, pljačke i palež (Klokočevik, Korduševci, Šušnjevi, Vrhovina). Na području dolazi do razvoja crnog tržišta hranom jer vlada nestašica hrane u „pasivnim krajevima“ NDH i Bosni te se povećava represija vlasti. Otpor ustaškom režimu počinje 1941., a zamah dobiva 1943. kad se formira Diljski odred. Područje je oslobođeno u travnju 1945. godine kad se Jugoslavenska armija kretala iz pravca Pleternice, preko Andrijevac prema Brodu. Nakon rata odmah je počeo proces obračuna s neistomišljenicima. Na gospodarske prilike na selu veliki utjecaj su imali *Zakon o agrarnoj reformi i kolonizaciji* iz 1945. koji je omogućio eksproprijaciju, a zemljišni maksimum odredio na 35 ha, te *Zakon o poljoprivrednom fondu opštenarodne imovine iz 1953. je snizio agrarni maksimum na samo 10 hektara, a dobivenu zemlju dodijelio poljoprivrednim organizacijama (zadrugama, državnim dobrima itd)*. Slavonski Brod se razvija u industrijsko središte, a u poljoprivrednoj proizvodnji od najveće je važnosti nekadašnji Agrokombinat Jasinje. Za vrijeme Domovinskog rata pretpostavljalo se da će Jugoslavenska armija prijeći Savu i napasti iz smjera Bosanske Posavine na potezu od Slavanskog Broda do Županje. Zbog toga su minirani mostovi u Orašju i Gunji te je praćeno kretanje vojske u Bosanskoj Posavini, a sela koja su nekad bila dio Vojne Krajine čuvala su opet granicu na Savi. Nakon uništenja mosta kod Slavanskog Šamca, Slavonski Brod ostaje jedina veza i logističko opskrbna točka u obrani Bosanske Posavine, a grad i most na Savi su izloženi teškom granatiranju sve do pada Bosanske Posavine. Kultura sjećanja na dane stradanja Slavanskog Broda i Posavine njeguje se na području LAG-a spomen obilježjima u Bukovlju,

---

² Vojna Krajina golemu habsburška ratna provincija pod upravom Dvoranskog ratnog vijeća u Grazu od 1553. do ukidanja

³ 77 Građa za historiju narodnooslobodilačkog pokreta u Slavoniji, Knjiga 10, Historijski arhiv u Slavonskom Brodu, Slavonski Brod, 1984., str 242; I. JELIĆ, „Prilike u Brodu 1941.-1945. godine“, str. 293.

Gornjoj i Donjoj Vrbi⁴. Na području LAG-a veoma je **veliki broj arheoloških nalazišta**, koji svjedoče o kontinuitetu života od pretpovijesnih vremena na ovom prostoru. Pod zaštitom su i elementi vezani uz **tradicijsko graditeljstvo** koje pripada periodu do sredine 20. st. Kuća Ilić (selo Sikirevci) tipičan je primjer kuće za stanovanje iz doba do sredine 19. st s dvije sobe, orijentirane prema ulici. U pozadini zgrade nalaze se dodatne tri prostorije, od kojih je središnja imala ulogu kuhinje s očuvanim zidanim štednjakom. Zgrada u Slavonskom Šamcu (kraj 19. početak 20. st.) se odlikuje bogatom dekoracijom pročelja u duhu historicizma. U Vrpolju je pod zaštitom zgrada Spomen galerije **kipara Ivana Meštrovića**, u kojoj se nalazi zbirka originalnih umjetnikovih radova: brončane skulpture i reljefi, ponajviše portreti članova njegove obitelji te likovna zbirka radova više hrvatskih umjetnika. Obje zbirke predstavljaju kulturno dobro. Različite vještine i prakse koje su zaštićene kao nematerijalna kulturna baština i dio su pučke kulture na području Slavonije, prakticiraju se i na području LAG-a. Niz je vještina vezano za glazbeno izražavanje: **umijeće sviranja gajdi i duda, tamburice samice, izvođenje vokalno-instrumentalnih napjeva bećarca i svatovca** (ženska deseteračka pjesma), starogradske pjesme te **crkveno pučko pjevanje** te izvođenje **šetanog kola i šokačkog kola** (taraban, drmeš). Od zanatskih vještina njeguje se priprema **tradicijskog slavonskog kulena/kulina, medičarski obrt, izrada ženskih tradicijskih frizura i slavonskog kožnog prsluka, ukrašavanje odjevnih i uporabnih predmeta zlatnom nit (zlatovez) i izrada sunčane čipke motiva** (uvriježeno početkom 20.st.). To je također **područje očuvanja tradicije hrvatskog lovstva, uzgoja lipicanaca, skupa običaja vezanih slavljenja sv. Martina biskupa, zlatne formule hrvatskoga jezika „ča-kaj-što“ kao sredstva prenošenja i očuvanja baštine**. Od navedenog na **UNESCO-ovoj reprezentativnoj listi** nematerijalne kulturne baštine se nalaze **medičarski obrt, uzgoj lipicanaca te glazbeno-vokalni izričaj bećarac**. U zaštićenu nematerijalnu baštinu, vezanu isključivo za pojedina naselja na području LAG-a upisan je običaj vezan za dječje „male poklade“ u naselju Klakar te govor Starih Perkovaca, koji čuva stanje stare hrvatske štokavštine, uz čitav niz jezičnih osobitosti. Tradicija je živa i ogleda se u novim stihovima bećarca⁵ koji su odraz života naroda, a mnoge udruge i općine uključene su u organizaciju manifestacija koje održavaju etno baštinu, npr. pokladno jahanje (Sikirevci) „Nasred placa – nasred Perkovaca“ (etno tradicijska manifestacija), smotra folklora Velika Kopanica, tradicionalna manifestacija cijedenja soka jabuka „Ižimača“, biciklijada „Mali Pariz“ Klakar, izložba čipke Sikirevci, Tamburaški susreti u Trnjanskim Kutima, Na salaši kod Betlema – etno tradicijska manifestacija u Starim Perkovcima itd.

Tablica 2: Zaštićena kulturno-povijesna baština na području LAG-a

JLS	Vrsta kulturnog dobra						
	Nepokretno kulturno dobro				Pokretno kulturno dobro		Nematerijalno kulturno dobro
	Pojedinačno	Kulturno-povijesna cjelina	Kulturni krajolik	Arheologija	Pojedinačno	Zbirka	
Bukovlje	2	0	0	2	0	0	0
Donji Andrijeveci	0	0	0	0	0	0	0
Garčin	8	1	0	7	0	0	0
Gornja Vrba	4	0	0	4	0	0	0
Gundinci	0	0	0	0	0	0	0
Klakar	4	1	0	2	0	0	1
Oprisavci	6	1	0	5	0	0	0

⁴ Rad kipara Ivana Briskog

⁵ Kune mala skele i konzole, zbog njih može ostati bez lole. Kreću svati, sve sami fiati, meni nana kiti karavana, i sl.

Sikirevci	7	2	0	4	1	0	0
Slavonski Šamac	1	1	0	0	0	0	0
Velika Kopanica	1	0	0	1	0	0	0
Vrpolje	7	2	0	3	1	0	1
Ukupno LAG	40 - navedeno u Prilogu 3.	8 - navedeno u Prilogu 3.	0	28 - navedeno u Prilogu 3.	2 - navedeno u Prilogu 3.	0	2 - navedeno u Prilogu 3.

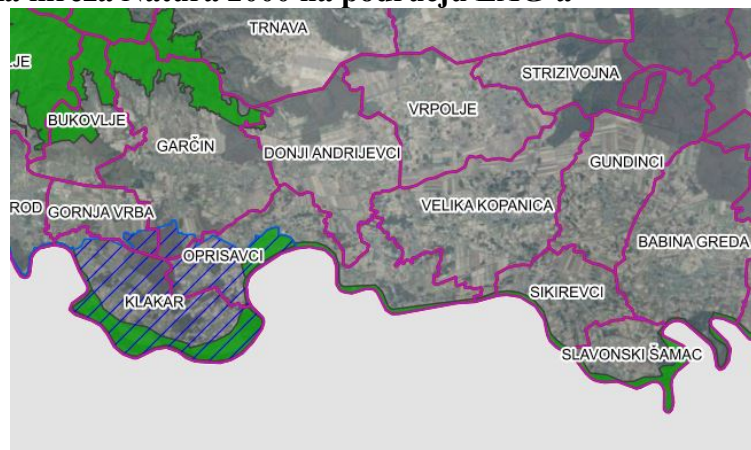
Izvor: *Ministarstvo kulture i medija*

1.1.3.2. Prirodna baština na području LAG-a

Na području LAG-a nalaze se lokaliteti prirodne baštine: posebni (ornitološki) rezervat bara Dvorina te značajni krajobraz „Gajna“. **Bara Dvorina** (Oprisavci, Klakar) proteže se uz lijevu obalu Save. To je posljednja veća močvarna površina u tom dijelu Posavine. Područje je izloženo poplavama, a nakon povlačenja vode vlažne travnjake oko bare koriste mještani Donje Bebrine i Klakara kao pašnjake. Bara Dvorina vrlo je interesantna s ornitološkog i botaničkog stanovišta. Za ptičji svijet bara Dvorina predstavlja veliku vrijednost, naročito u vrijeme proljetne i jesenske seobe, ovdje boravi vrlo bogata ornitofauna.⁶ Tada se vodena površina povećava i na njoj se, dokle god je ne zarobi led, zadržavaju velike koncentracije močvarica iz cijele Europe. Različite patke, gnjurci, ronci, čaplje, rode, štijoke, grabljivice, galebovi, čigre, lastavice i ostale pjevice, te veliki broj raznih šljukarica - ovdje se odmaraju i hrane za vrijeme svog putovanja.

Značajni krajobraz „Gajna“ predstavlja tipični slavonski prisavski pašnjak, a njegovu pejzažnu vrijednost potencira prisutnost močvarne flore i faune. Nalazi se na području općine Oprisavci dovodi vodu u Savu. Područje „Gajna“ nije ravna površina, već ima više depresija, ostataka bara i uzvišenja, tzv. greda. Najpoznatije su depresije: Zatoka, Šarajna i Velika Gajna. Najznačajnija su uzvišenja: Greda, Sinjak, Velika Greda, Jabučice i u čitavoj dužini uz rijeku Savu Bajer.

Slika 3: Ekološka mreža Natura 2000 na području LAG-a

Izvor: *Biportal, web portal informacijskog sustava zaštite prirode*

Prostornim planom županije određena su i područja koja su predviđena za zaštitu. Na području LAG-a predviđeno je za zaštitu kao posebni rezervat prirode šuma Ilijanska Jelas (Klakar, Oprisavci). To je šuma hrasta lužnjaka i žutilovke okružena poljoprivrednim površinama, a

⁶ Prema podacima ornitologa ing. Mirka Šetine, ovdje je zabilježeno preko 160 ptičjih vrsta.

nalazi se između Trnjanskih Kuta i Ruščice. Zbog svoje izuzetne ljepote i vitaliteta izdvojena je iz redovnog gospodarenja kao sjemenska baza. U planu je zaštita krajobraza krajnje južnih obronaka Dilj gore (dijelom u Općini Donji Andrijevc) zbog njihove pitomosti i blagog spuštanja u ravnicu (područje vinograda i voćnjaka). U planu je zaštita krajobraza akumulacijskog jezera Ljeskove vode (Općina Bukovlje), oko kojeg se nalazi se 8 izvora vode, koja je čista je i bistra, jer u blizini nema nikakvih zagađivača. Umjetno jezero, s branom visokom 10 metara, sa svih je strana okruženo gustom šumom - hrastovom, bukovom, grabovom i borovom.

SCI područja ⁷NATURA 2000 zauzimaju 6.376,48 ha ili 11,49% površine LAG-a, a SPA područja⁸ zauzimaju površinu od 7.683,13 ha ili 13,84% površine. S obzirom da se ove dvije razine zaštite dijelom preklapaju zaštićena površina NATURA 2000 u LAG-u „Slavonska ravnica“ iznosi 11.810,28 ha ili 21,28%. Svim područjima u kategoriji nacionalne zaštite i područjima NATURA 2000 na prostoru LAG-a upravlja županijska Javna ustanova za upravljanje zaštićenim vrijednostima prirode Brodsko-posavske županije -Natura Slavonica, u smislu zaštite, održavanja i promicanja te osiguranja neometanog odvijanja prirodnih procesa i održivog korištenja prirodnih dobara vrijednostima. Detaljna karta zaštićenih područja nalazi se u Prilogu 3.

Tablica 3: Zaštićeni prirodni lokaliteti na području LAG-a

Kategorija zaštite	Naziv	Površina u ha	Godina proglašenja	JLS-ovi u LAG-u na čijem području se nalazi
Posebni rezervat (ornitološki)	Bara Dvorina kraj Donje Bebrine	6,70	1987.	Oprisavci
		731,59		Klakar
Značajni krajobraz	Područje „Gajna“	399,89	1990.	Oprisavci
Ukupno LAG	2			

Izvor: *Bioportal, web portal informacijskog sustav zaštite prirode, Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja*

1.1.4. Stanje komunalne infrastrukture na području LAG-a

Promet: Autoceste A3 (Bregana-Zagreb-Slavonski Brod-GP Lipovac-R. Srbija) i A5 (Branjin Vrh, GP Branjin Vrh, granica RH/Mađarska) - Beli Manastir - Osijek - Đakovo - čvorište Sredanci (A3) – Svilaj, GP Svilaj; granica RH/BiH), koje u duljini od 39,86 km prolaze kroz JLS Donji Andrijevc, Garčin, Gornja Vrba, Oprisavci, Velika Kopanica i Vrpolje te tranverzalno povezuju područje LAG-a s RH i EU prema zapadu i s Republikom Srbijom na istoku, a longitudinalno područje LAG-a s Republikom Mađarskom i RBiH. Kroz LAG prolazi državna cesta D7 (GP Duboševica - Beli Manastir - Osijek - Đakovo - GP Slavonski Šamac). Na ovu mrežu nadovezuje se mreža županijskih i nerazvrstanih cesta. Područjem prolazi glavna magistralna dvokolosječna željeznička pruga (M 105 Novska –Tovarnik) i magistralna pomoćna željeznička pruga (M303 Strizivojna/Vrpolje-Slavonski Šamac-državna granica).

Vodoopskrbna mreža je nedovoljno razvijena, dio stanovništva se pitkom vodom opskrbljuje iz bunara. Prema priključenosti stanovnika, po županijama, na javnu vodovodnu mrežu Županija je na predzadnjem mjestu u RH. Vodovod d.o.o. Slavonski Brod djeluje na području općina Bukovlje, Donji Andrijevc, Garčin, Gornja Vrba, Gundinci, Klakar, Oprisavci,

⁷ Engl SCI hrv. POVS – područja očuvanja značajna za vrste i stanišne tipove, odnosno područja značajna za očuvanje i ostvarivanje povoljnog stanja drugih divlji vrsta i njihovih staništa , kao i prirodnih tipova od interesa za Europsku uniju, DZZP

⁸ Engl SPA, hr. POP – područja značajna za očuvanje i ostvarivanje povoljnog stanja divljih vrsta ptica od interesa za Europsku uniju, kao i njihovih staništa, te područja značajna za očuvanje migratornih vrsta ptica, a osobito močvarna područja od međunarodne važnosti, DZZP

Sikirevci, Slavonski Šamac, Velika Kopanica i na dijelu Općine Vrpolje. Đakovački vodovod opskrbljuje vodom naselja Vrpolje i Čajkovci. U području zahvata „Regionalni vodoopskrbni sustav Istočna Slavonija“ nalazi se vodocrpilište „Istočna Slavonija“ u naselju Sikirevci. Na istočnom dijelu LAG-a dio vodoopskrbne mreže je u izgradnji ili su izrađeni glavni projekti i u postupku je izdavanje Građevinskih dozvola. U 2017. godini izgrađeni su magistralni vodoopskrbni cjevovodi Beravci - Vrpolje i magistralni cjevovod kroz naselje Velika Kopanica. **Sustav odvodnje** izgrađen je u općinama Donji Andrijevi, Garčin, Slavonski Šamac, Vrpolje, Bukovlje i Klakar. Priključenost na sustav odvodnje varira (5% općina Klakar, 10% Bukovlje, prosjek 40%).

Energetika: Opskrba električnom energijom je osigurana u svim naseljima na području LAG-a. Dio magistralnog plinovoda prolazi dijelom LAG-a (Donji Andrijevi, Klakar, Oprisavci, Sikirevci, Slavonski Šamac). Dionica međunarodnog magistralnog naftovoda JANAF pruža se duž autoceste A3. Na lokaciji prespojne postaje JANAF, na lokaciji Općine Garčin izgrađen je Terminal Slavonski Brod, koji će se proširivati. Područjem prolazi naftovod Đeletovci – Ruščica.

Komunikacije: Područje je u cijelosti prekriveno fiksnim i mobilnim telefonskim linijama. U tijeku je izgradnja mreže širokopojasnog interneta, koja će pokriti u cijelosti područje LAG-a i povećati pokrivenost s 30% na 100%.

Gospodarenje otpadom: Županijski centar za gospodarenje otpadom nije sagrađen.⁹ Na području LAG-a u zanemarivom % se odvojeno prikuplja otpad; Općina Bukovlje koja najviše odvojeno prikuplja komunalni otpad, na taj način prikuplja 6,3% komunalnog otpada. Odvojeno ne prikupljaju komunalni otpad općine Vrpolje, Gundinci i Donji Andrijevi. Većina općina pruža stanovnicima uslugu mobilnog reciklažnog dvorišta. Oprisavci imaju sagrađeno reciklažno dvorište, a ovu uslugu nemaju stanovnici općina Bukovlje, Klakar i Sikirevci. Na području LAG-a razvidan je nedostatak komunalne infrastrukture potreban za kvalitetan razvoj lokalne zajednice. Posebno je potrebno razvijati svijest stanovnika o potrebi jačanja zaštite okoliša te očuvanju prirodnih razvojnih resursa.

Tablica 4: Komunalna infrastruktura na području LAG-a

Vrsta infrastrukture	Mjerna jedinica	Ukupno
Autocesta	Km	39,86
Državna cesta	Km	26,14
Županijska cesta	Km	157,205
Lokalna cesta	Km	43,373
Nerazvrstana cesta	Km	163,044
Željeznička pruga	Km	13
Biciklističke staze	Km	0
Međunarodne zračne luke	Broj	0
Ostale zračne luke	Broj	0
Morske luke	Broj	0
Riječne luke	Broj	1
Elektr. ener. kablovi	Km	11,94
Pokrivenost elektroničko-komunikacijske infrastrukture	% pokrivenosti EK infrastrukture – bakrena parica	97,10
	% pokrivenosti EK infrastrukture – svjetlovod	0,60
	% pokrivenosti EK infrastrukture – koaksijalni kabel	n/p
Plinovod	Km	55,7
Vodovod	Km	94,987
Kanalizacija	Km	41,35
Pročišćivači otpadnih voda	Broj	0

⁹ Nalazit će se na lokaciji Nove Gradiške

Centri za gospod. otpadom	Broj	0
Pretovarni centri	Broj	0

Izvor: Jedinice lokalne samouprave i BPŽ.

1.1.5. Stanje društvene infrastrukture na području LAG-a

Obrazovanje: Dječji vrtić Vila Zvončica osnovale su 4 općine, a na području LAG-a pruža svoje usluge u D. Andrijevcima, V. Kopanici i Oprisavcima, a u Vrpolju se nalazi područni objekt privatnog Dječjeg vrtića Zvrk. U Općini Klakar u šk.g. 2023/2024, počinje sa radom novi vrtić u javnom vlasništvu. Gornja Vrba sufinancira boravak djece s područja Općine u dječjim vrtićima. Osnovnoškolsko obrazovanje se odvija na području cijelog LAG-a. Unutar LAG obuhvata nema srednjih škola ni ustanova visokoškolskog obrazovanja. Učenici srednjoškolsko obrazovanje stječu u Slavanskom Brodu. Na području LAG-a nema ustanova/organizacija koje pružaju usluge cjeloživotnog obrazovanja. Najbliže Sveučilište se nalazi u Slavanskom Brodu, koje je započelo s radom 2020. godine i provodi različite programe obrazovanja vezane za strojarstvo, poljoprivredu i upravljanje te učiteljske programe.¹⁰ Također u Slavanskom Brodu je organiziran sveučilišni studij sestrinstva, a nastavu izvodi Fakultet za dentalnu medicinu i zdravstvo Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera.

Zdravstvo: Na području LAG-a primarna zdravstvena zaštita organizirana je putem Doma zdravlja Slavonski Brod. Ordinacije opće medicine se nalaze u Gornjoj Vrbi, Donjim Andrijevcima, Garčinu i Slavanskom Šamcu, a dentalne medicine u Garčinu, Gundincima, Donjim Andrijevcima (2), Velikoj Kopanici, Vrpolju. Na području LAG-a nema ginekološke ni pedijatrijske ambulante, a također nema ni organizirane patronažne službe. U Vrpolju se nalazi 1 tim Hitne medicine, koji djeluje unutar Zavoda za hitnu medicinu Brodsko - posavske županije. Sekundarna zdravstvena skrb se pruža u OB Dr. Josip Benčević u Slavanskom Brodu.

Kultura: U Vrpolju se nalazi galerija Ivana Meštrovića, a knjižnice imaju Gundinci i Vrpolje. Najvažniji nositelj kulturnih zbivanja na području LAG-a su različite udruge građana (kulturno umjetnička društva) koje, u suradnji s općinama i turističkim zajednicama, organiziraju razne manifestacije.

Socijalna skrb: je organizirana putem Zavoda za socijalnu skrb – podružnica Slavonski Brod. Na području LAG-a institucionalnu skrb za starije i nemoćne pruža 5 obiteljskih domova koji se nalaze u Donjim Andrijevcima (2) te po 1 u općinama u Oprisavcima, Slavanskom Šamcu i Velikoj Kopanici.

Sportsko-rekreacijska infrastruktura: Sportski tereni na otvorenom izgrađeni su u svim općinama (pretežno tereni za igranje nogometa). Zatvorene sportske dvorane (2) nalaze se u Sikirevcima.

Tablica 5: Stanje društvene infrastrukture na području LAG-a

Vrsta infrastrukture	Mjerna jedinica	Količina
Društveni/kulturni dom, dom za mlade	Broj	32
Kazališta	Broj	0
Kino dvorane	Broj	0
Knjižnice	Broj	0
Muzeji	Broj	0
Vatrogasni dom	Broj	16
Ambulanta	Broj	14
Dom zdravlja	Broj	0
Bolnica	Broj	0

¹⁰ Prije osnivanja Sveučilišta sveučilišna nastava se odvijala u sklopu dislociranog studija Sveučilišta J.J. Strossmeyer iz Osijeka

Vrtići	Broj	1
Ostali predškolski objekti	Broj	6
Osnovne škole	Broj	9
Srednje škole	Broj	0
Sportske građevine (zatvorene) ne uključujući školske dvorane	Broj	2
Sportske građevine (otvorene)	Broj	32
Dom za nezbrinutu djecu	Broj	0
Dom za starije i nemoćne	Broj	5
Ustanove za rehabilitaciju ovisnika (koje ne spadaju pod bolnice)	Broj	0

Izvor: Jedinice lokalne samouprave i BPŽ

Vatrogastvo: je dobro razvijeno sa ukupno 17 odbavljenih vatrogasnih društava. Ukupno 9 vatrogasnih društava su središnja vatrogasna društva koja sukladno zakonskim aktima i Procijeni ugroženosti od požara i tehnološke eksplozije odgovorni su za vatrogasnu djelatnost u Općini. Općine Bukovlje i Gornja Vrba nemaju dobrovoljna vatrogasna društva nego potpisan sporazum sa Javnom vatrogasnom postrojbom Grada Slavonskog Broda o pokrivanju i zaštiti područja od požara.

Na području LAG-a razvidan je nedostatak društvene infrastrukture, kako za poboljšanje života stanovnika i koheziju lokalne zajednice tako i za posjetitelje područja. Posebno nedostaje raznolikost sadržaja za djecu i mlade te druge osjetljive skupine društva. Velike su potrebe za poboljšanjem sportsko-rekreacijske infrastrukture, gradnjom objekata i sadržaja radi povećanja kvalitete življenja i razvoja turističke ponude.

1.2. Gospodarske značajke područja LAG-a

Općine unutar LAG obuhvata se nalaze u skupinama općina koje **po stupnju razvijenosti zaostaju za prosjekom RH**. Najrazvijenije su općine Bukovlje i Klakar koje se nalaze u 4. skupini razvijenosti. Najnerazvijenija općina Gundinci (skupina 2.) nalazi se na 426. mjestu, po indeksu razvijenosti, od ukupno 556 JLS u RH. Za daljnji razvoj važna je činjenica da dio općina ulazi u obuhvat Urbanog područja Slavonski Brod (Bukovlje, Donji Andrijevc, Garčin, Gornja Vrba, Klakar). U razdoblju 2018.-2020. povećao se ukupan broj poduzetnika (pravnih subjekata) za 7,36% (22 subjekta), a u istom periodu broj zaposlenih se povećao za 10,85%. **Najveći porast poduzetnika i zaposlenih se bilježi u prerađivačkoj industriji i građevinarstvu** (za čijim uslugama trenutno vlada velika potražnja na domaćem i europskom tržištu). Najveći pad broja poduzetnika i zaposlenih zabilježen je u 2020. u sektoru pružanja usluga smještaja i posluživanja hrane, što se može povezati s COVID-19 pandemijom.¹¹ Također pada broj poduzetnika i zaposlenih u trgovini, a radi se o manjim seoskim trgovinama usmjerenim na lokalno tržište. Broj obrtnika u uslužnim djelatnostima se povećao za 7,36% (22), te se povećao ukupan broj obrtnika. **Broj obrta u proizvodnim djelatnostima stagnira**. Na području LAG-a gotovo sve općine su sagradile ili grade poslovne zone, ukupne površine 562,27 ha. Većina poslovnih zona nije u funkciji i nije infrastrukturno opremljena. Najbolje posluje Sjeverna poslovna zona u Gornjoj Vrbi u kojoj posluje 23 poduzetnika koji zapošljavaju 157 radnika.¹² Ukupan broj poljoprivrednih gospodarstava na području LAG-a je 2.292, od toga kao **SOPG ili OPG** je registrirano 2.191 ili **95,59%**. U poljoprivredi, prema ekonomskoj poljoprivrednoj veličini (EVPG) gospodarstava do 3.000 EUR-a je 40, 84%, od 3.001 do 8.000 je 25,65%, a većih je 33,51%. Da bi PG mogla nastaviti

¹¹ 11.3.2020. Svjetska zdravstvena organizacija proglasila globalnu pandemiju zbog korona virusa. Istoga dana i ministar zdravstva RH donosi Odluku o proglašenju epidemije bolesti COVID-19 uzrokovana virusom SARS-CoV-2. te se pokreću mehanizmi karantene i ograničavanja kretanja, kako globalno tako i u RH

¹² Brodsko-posavska županija - Mogućnosti ulaganja (bpz.hr), uvid srpanj 2023.

rasti veoma je važno staviti u funkciju sve poljoprivredno zemljište, naročito državno, kojim se raspolaže posredno putem Programa raspolaganja poljoprivrednim zemljištem u vlasništvu Republike Hrvatske za područje pojedine JLS (dalje: Program). Općina Donji Andrijevići nije donijela Program, a Program Općine Vrpolje nije dobio suglasnost Ministarstva poljoprivrede.¹³ **Rударство:** Od 2019. ponovno je dozvoljena eksploatacija šljunka i pijeska vađenjem uz vodne tokove. U Slavonskom Šamcu postojala je velika šljunčara koja je proizvodila i pijeskom i šljunkom opskrbljivala šire područje, sve do Beograda. Šljunak se prevozio posebnim riječnim brodovima. Također na području Panonske nizine u tijeku su istraživanja ugljikovodika. **Šumarstvo:** Ukupna površina šuma svih namjena i šumskog zemljišta iznosi 11.910,65 ha.¹⁴, od toga 73,77% šume je u državnom vlasništvu i njima upravlja državno poduzeće Hrvatske šume d.o.o., putem Uprave šuma Slavonski Brod. Najveće površine privatnih šuma se nalaze u Slavonskom Šamcu, Oprisavcima i Klakaru (ukupno 1.697, 36 ha). Privatne šume karakterizira, kao i drugdje u RH, rascjepkanost i manji stupanj uređenosti u odnosu na državne šume kojima upravljaju Hrvatske šume d.o.o. Na području LAG-a najviše je gospodarskih šuma 72,58% što predstavlja resursnu osnovu za drvoprerađivačku industriju. Šumske zajednice se mijenjaju ovisno od udaljenosti od Save; od šuma vrba i topola uz rijeku Savu i pritoke, preko nizinskih šuma crne johe, poljskog jasena hrasta lužnjaka i običnog graba, do šuma hrasta kitnjaka i bukve. **Poljoprivreda** je najznačajnija gospodarska grana. Na području LAG-a došlo je do okrupnjavanja poljoprivrednih gospodarstava i njihove specijalizacije. Još uvijek je to područje s razvijenim stočarstvom, a najveći stočni fond ima općina Gundinci. Od poljoprivrednih površina najzastupljenije su oranice, ukupno 25.910,06 ha, a od poljoprivrednih kultura pšenica i kukuruz. Na području LAG-a mlin i silos za skladištenje žitarica (privatno vlasništvo) nalazi se u Velikoj Kopanici, kao i otkupni prostor za distribuciju žitarica u silose Đakovo i Osijek. Govedarstvo je još uvijek značajno prisutno u dijelu LAG-a (Gundinci, Oprisavci, Sikirevci, V. Kopanica i Vrpolje) te se uzgajaju mliječna goveda. Otkup mlijeka organizira više mljekara (Dukat d.d., Vindija d.d., Belje d.d.). Uzgoj svinja je od karakterističan za cijelo područje LAG-a, a najviše uzgojenih grla je u Općini Gundinci (29,13%). U općini Vrpolje sjedište ima proizvođačka organizacija Slavonski svinjogojac koja okuplja uzgajivače svinja s područja cijele Slavonije i koja ima značajan potencijal rasta. U 2023. godini proizvodnju svinja i sva poljoprivredna gospodarstva ugrozila je pojava svinjske kuge.¹⁵ Perad se tradicionalno uzgaja na području cijelog LAG-a, a velike peradarske farme se nalaze u Garčinu i Gundincima. Dio proizvođača koji nema velike proizvodne kapacitete može svoju tržišnu nišu naći u proizvodnji visoke dodane vrijednosti jer su za područje Slavonije izrađene specifikacije za proizvodnju **proizvoda s oznakom izvornosti: slavonski med, meso crne slavonske svinje (u postupku registracije), te proizvoda s oznakom zemljopisnog podrijetla: slavonski kulen i slavonska kobasica.** Također na ovom području moguće je proizvoditi alkoholna pića pod oznakom **hrvatska loza, slavonska šljivovica, hrvatski pelinkovac, hrvatska slavonska šljivovica.** **Turizam:** je u začecima, prema Indeksu turističke razvijenosti za 2021. po JLS sve općine osim Bukovlja i Sikirevci su u kategoriji IV, dok su Bukovlje i Sikirevci u grupi 0. Na području je mali broj turista i mali broj smještajnih jedinica. TZ područja Posavina obuhvaća i općine Bukovlje i Gornja Vrba. Ostale općine nemaju svoje turističke zajednice. Na području, od turističkih kapaciteta, najprepoznatljiviji je Ranč Ramarin (Garčin), Eko-etno salaš Savus (Bukovlje). Bogata gastronomska baština Slavonije te etno-baština područja koja se njeguje kroz različite

¹³ Brodsko-posavska županija 2021., Izvješće o stanju u poljoprivredi na području Brodsko-posavske županije u 2020. godini

¹⁴ Prema podacima Brodsko-posavske županije ukupna površina iznosi 13.659,56 ha (Izvješće o stanju u prostoru Brodsko-posavske županije str.58 i 59). U Izvješću se navodi da su podaci usklađeni s HŠ d.o.o. te je izvršena korekcija prema kojoj je povećana površina pod šumskim zemljištem za 5.000 ha, a površina ostalog poljoprivrednog zemljišta je smanjena za 6.300 ha

¹⁵ <https://sbonline.net/?it=13324>, <https://www.vecernji.hr/vijesti/africka-svinjska-kuga-se-pojavila-i-u-brodsko-posavskoj-zupaniji-1693494>

manifestacije (Pokladno jahanje, Nasred placa, nasred Perkovaca, smotra folkora u Velikoj Kopanici, biciklijada u Klakarima, konjička manifestacija u Trnjanskim Kutima-Razigrane grive, Ižimača-manifestacija vezana za cijedenje soka jabuka) koje organiziraju kulturno umjetničke udruge i općine predstavljaju temelj za građenje prepoznatljivosti područja i turističke atraktivnosti, jer područje nema prepoznatljive turističke atrakcije. **Ostale gospodarske grane:** Prema broju zaposlenih, ukupnim приходima te broju poduzetnika najznačajnija je prerađivačka industrija u prehrambenom i drvoprerađivačkom sektoru. Slijedi je građevinarstvo, a zatim poslovni subjekti u sektoru poljoprivrede, šumarstva. Sve su to djelatnosti koje pretežno zapošljavaju niže obrazovanu radnu snagu i oslanjaju se na postojeće prirodne resurse. Na području LAG-a potrebna su daljnja ulaganja u modernizaciju te unapređenje proizvodnje i povećanje kvalitete prerade poljoprivrednih proizvoda, posebno prepoznatljivih za ovaj prostor. Potrebno je jačati razvoj turizma, njegovo povezivanje sa poljoprivredom, kao i jačati očuvanje okoliša. Potrebno je jačati zanate i malu proizvodnju sa lokalnim identitetom. Potrebno je jačati ljudske poduzetničke kapacitete posebno za povećanje dodane vrijednosti proizvodnje, zelenu i digitalnu tranziciju, otpornost na klimatske promjene i dr. Važno je razvijati i očuvati tradicijske djelatnosti, znanja i vještine te jačati prepoznatljivost i jedinstvenost područja LAG-a, umrežavanje i suradnju dionika te razvoj inovativnih pristupa socioekonomskom razvoju.

Tablica 6: Osnovni razvojni pokazatelji područja LAG-a

JLS	Razvoj na skupina prema IR	Indeks razvijenost i JLS	Prosječan dohodak po stanovniku, eura	Prosječni izvorni prihodi po stanovniku, eura	Prosječna stopa nezaposlenosti	Opće kretanje stanovništva	Indeks starenja	Visoko obrazovano stanovništvo (VŠS, VSS)
Bukovlje	4	98,832	2.533,52	126,72	0,175	103,6	73,9	0,0859
Donji Andrijevići	3	96,088	2.599,78	128,63	0,1946	88,51	94,9	0,0735
Garčin	3	95,979	2.618,43	120,52	0,2024	89,69	95,9	0,0694
Gornja Vrba	3	97,445	2.356,43	169,04	0,1898	97,88	65,2	0,0664
Gundinci	2	94,707	1.966,38	101,25	0,2019	90,41	54	0,0519
Klakar	4	98,598	2.856,64	126,50	0,1654	95,94	79,5	0,0829
Oprisavci	3	96,808	2.726,06	119,05	0,1745	89,63	86,4	0,0693
Sikirevci	2	95,048	2.080,13	95,72	0,1991	90,23	60,5	0,0588
Slavonski Šamac	2	93,084	1.800,32	90,51	0,221	85,68	86,8	0,0635
Velika Kopanica	2	95,242	2.200,91	133,03	0,1776	86,85	84,7	0,0651
Vrpolje	3	95,694	2.296,92	128,11	0,184	87,85	74,1	0,0671
Ukupno LAG*	n/p	n/p	2.366,86	121,73	0,19	91,48	77,01	0,07

Izvor: MRRFEU, Vrijednosti indeksa razvijenosti i pokazatelja za izračun indeksa razvijenosti prema novom modelu izračuna na lokalnoj razini (razdoblje 2014.-2016.)

Napomena: *Prosjek

Tablica 7: Broj osoba zaposlenih u pravnim osobama po djelatnosti (NKD 2007) u 2018., 2019. i 2020. na području LAG-a

Godina	Broj zaposlenih prema području djelatnosti – NKD 2007																				Broj zaposlenih ukupno za sva područja	
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T		U
2018.	111	1	911	0	33	591	122	72	51	12	2	n/p	71	6	n/p	n/p	24	11	69	n/p	n/p	2087
2019.	95	2	925	0	38	645	95	78	50	11	1	1	72	11	n/p	n/p	21	13	46	n/p	n/p	2104
2020.	115	2	1025	0	40	662	80	188	42	3	1	1	73	19	n/p	n/p	21	15	54	n/p	n/p	2341

Izvor: Državni zavod za statistiku

Tablica 8: Poduzetnici u 2018., 2019. i 2020. na području LAG-a

Godina	Broj poduzetnika prema području djelatnosti – NKD 2007																				Broj poduzetnika ukupno za sva područja	
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T		U
2018.	47	1	59	1	2	55	38	13	16	5	2	n/p	18	6	n/p	n/p	3	2	9	n/p	n/p	277
2019.	46	1	65	1	2	58	33	16	15	4	1	1	22	7	n/p	n/p	3	1	7	n/p	n/p	283
2020.	47	1	73	1	2	68	28	19	10	4	1	1	23	6	n/p	n/p	4	2	9	n/p	n/p	299

Izvor: Hrvatska gospodarska komora

Tablica 9: Obrti u 2018., 2019. i 2020. na području LAG-a

Godina	Broj obrta prema djelatnosti		Broj obrta ukupno za sve djelatnosti
	Proizvodna djelatnost	Uslužna djelatnost	
2018.	104	179	277
2019.	104	179	283
2020.	115	184	299

Izvor: Hrvatska obrtnička komora

Tablica 10: Struktura poljoprivrednih gospodarstva na području LAG-a

JLS	Organizacijski oblik poljoprivrednika						
	OPG	SOPG	Obrt	Trgovačko društvo	Zadruga	Druga pravna osoba i ostalo	Od toga broj ekoloških proizvođača
Bukovlje	74	30	1	2	0	0	2
Donji Andrijevci	160	32	6	4	0	0	16
Garčin	292	50	10	4	0	0	19
Gornja Vrba	60	15	1	2	0	0	6
Gundinci	156	9	11	6	0	0	8
Klakar	182	32	4	4	0	0	6
Oprisavci	279	24	7	3	1	1	11
Sikirevci	165	25	1	0	0	0	3
Slavonski Šamac	105	13	2	0	0	0	7
Velika Kopanica	221	20	14	1	0	1	12
Vrpolje	223	24	8	4	3	0	7
Ukupno LAG	1.917	274	65	30	4	2	97

Izvor: Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju – AGRONET

Tablica 11: Veličina poljoprivrednih gospodarstva na području LAG-a

JLS	Ekonomska veličina poljoprivrednog gospodarstva (EUR)					
	do 3.000	3.001 – 8.000	8.001 – 15.000	15.001 – 50.000	50.001 – 100.000	100.001 i više
Bukovlje	69	25	5	7	1	0
Donji Andrijevci	89	56	14	22	12	9
Garčin	157	106	46	32	8	7
Gornja Vrba	40	20	6	8	2	2
Gundinci	52	39	13	35	19	24
Klakar	83	76	23	32	4	4
Oprisavci	107	86	46	45	23	8
Sikirevci	84	43	17	22	18	7
Slavonski Šamac	52	30	11	18	4	5
Velika Kopanica	105	52	28	38	15	19
Vrpolje	98	55	31	48	18	12
Ukupno LAG	936	588	240	307	124	97

Izvor: Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju

Tablica 12: Poljoprivredne i šumske površine na području LAG-a

JLS	Ukupna poljoprivredna površina (ha)	Ukupan broj parcela u ARKOD-u	Livade (ha)	Voćnjaci (ha)	Vinogradi (ha)	Maslinici	Pašnjaci (ha)	Oranice (ha)	Šume i šumsko zemljište
Bukovlje	622,24	847	26,75	86,46	4,97	n/p	3,64	497,87	1279,23
Donji Andrijevc	3148,45	1539	32,63	74,61	53,74	n/p	66,5	2918,68	1.255,79
Garčin	3233,69	2361	26,87	445,5	4,97	n/p	33,1	2690,09	3005,58
Gornja Vrba	1003,28	402	6,86	20,72	n/p	n/p	1,34	973,26	303,80
Gundinci	3209,65	1328	31,79	25,26	n/p	n/p	20,07	3128,55	1.743,85
Klakar	2099,83	1564	46,22	36,97	0,59	n/p	312,39	1703,09	1.181,04
Oprisavci	3197,69	2192	42,93	39,93	n/p	n/p	306,31	2799,63	674,10
Sikirevci	1797,67	1574	45,09	41,13	n/p	n/p	12,94	1695,99	201,04
Slavonski Šamac	963,58	936	7,07	85,7	n/p	n/p	5,05	864,92	511,92
Velika Kapanica	4766,02	2367	14,67	53,24	n/p	n/p	24,13	4648,71	1031,97
Vrpolje	4085,11	1853	21,84	67,76	0,51	n/p	2,49	3989,27	722,33
Ukupno LAG	28127,21	16963	302,72	977,28	64,78	n/p	787,96	25910,06	11910,65

Izvor: *Ministarstvo poljoprivrede i Hrvatske šume d.o.o.*

Tablica 13: Brojno stanje stoke na području LAG-a

JLS	Kategorija stoke							
	Govedo	Ovca	Koza	Konj	Svinja	Perad	Magarac	Pčela (pčelinje zajednice)
Bukovlje	135	35.381	36	8	776	42.454	1	114
Donji Andrijevc	719	252	2	93	2.813	15.727	1	155
Garčin	173	557	58	88	7.058	209.119	0	90
Gornja Vrba	13	204	0	11	2.534	643	1	326
Gundinci	1.558	475	27	30	15.875	221.241	0	523
Klakar	844	374	3	38	2.688	635	0	110
Oprisavci	1.493	444	7	137	4.667	45.508	0	114
Sikirevci	1.371	129	12	42	4.864	19.800	1	13
Slavonski Šamac	926	228	10	29	1.771	17.633	1	55
Velika Kapanica	1.266	324	16	36	6.821	10.747	0	240
Vrpolje	1.682	355	46	80	4.629	62.993	0	280
Ukupno LAG	10.180	38.723	217	592	54.496	646.500	5	2.020

Izvor: *Ministarstvo poljoprivrede*

Tablica 14: Dolasci turista i noćenja u 2018., 2019. i 2020. na području LAG-a

JLS	Godina																	
	2018.						2019.						2020.					
	dolasci turista			noćenja turista			dolasci turista			noćenja turista			dolasci turista			noćenja turista		
	ukupno	domaći	strani	ukupno	domaći	strani	ukupno	domaći	strani	ukupno	domaći	strani	ukupno	domaći	strani	ukupno	domaći	strani
Bukovlje	- ¹⁶	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Donji Andrijevci	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Garčin	z ¹⁷	z	-	z	Z	-	z	z	-	z	Z	-	z	Z	z	z	z	z
Gornja Vrba	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gundinci	z	z	z	z	z	z	z	z	z	z	z	z	z	z	z	z	z	z
Klakar	z	z	-	z	z	-	z	z	z	z	z	z	z	z	z	z	z	-
Oprisavci	z	z	z	z	z	z	z	z	z	z	z	z	z	z	z	z	z	z
Sikirevci	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Slavonski Šamac	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Velika Kapanica	567	373	194	1329	885	444	z	z	z	z	z	z	z	z	z	z	z	z
Vrpolje	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ukupno LAG	567	373	194	1329	885	444	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p

Izvor: *Državni zavod za statistiku*

¹⁶ „-“: nema pojave

¹⁷ „z“: podatak zbog povjerljivosti nije objavljen

Tablica 15: Dobna struktura nezaposlenih na području LAG-a

JLS	Dobna struktura																														
	15-19			20-24			25-29			30-34			35-39			40-44			45-49			50-54			55-59			60 i više			ukupno
	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U				
Bukovlje	3	3	6	6	8	14	7	4	11	5	6	11	3	3	6	6	3	9	7	7	14	7	8	15	6	10	16	3	2	5	107
Donji Andrijevići	4	4	8	5	10	15	7	11	18	5	8	13	3	6	9	3	8	11	2	7	9	5	11	16	7	7	14	5	3	8	121
Garčin	6	8	13	8	6	14	7	12	19	5	5	10	8	8	16	7	15	22	8	11	19	4	14	18	10	9	19	6	1	7	158
Gornja Vrba	5	5	10	5	9	14	6	6	12	4	5	9	3	1	4	5	9	14	2	5	7	3	6	9	3	4	7	0	2	2	88
Gundinci	4	5	9	0	13	13	4	5	9	3	6	9	4	3	7	2	7	9	2	5	7	2	3	5	6	4	10	1	1	2	80
Klakar	1	4	5	6	8	14	3	5	8	3	5	8	4	1	5	3	3	6	2	7	9	3	3	6	3	9	12	2	2	4	77
Oprisavci	3	3	6	4	13	17	3	9	12	6	5	11	0	4	4	1	3	4	1	4	5	1	4	5	4	7	11	0	2	2	77
Sikirevci	3	4	7	4	17	21	5	9	14	1	9	10	1	2	3	1	4	5	1	4	5	1	8	9	2	4	6	1	3	4	84
Slavonski Šamac	4	3	7	3	6	9	4	8	12	1	4	5	0	6	6	2	4	6	4	4	8	2	4	6	2	2	4	1	3	4	67
Velika Kapanica	7	10	17	8	15	23	2	11	13	4	3	7	1	6	7	1	4	5	3	11	14	2	5	7	1	4	5	5	5	10	108
Vrpolje	2	9	11	5	19	24	1	12	13	6	10	16	5	4	9	4	5	9	8	4	12	2	1	3	10	5	15	3	0	3	115
Ukupno LAG	42	58	99	54	124	178	49	92	141	43	66	109	32	44	76	35	65	100	40	69	109	32	67	99	54	65	119	27	24	51	1.082

Izvor: Hrvatski zavod za zapošljavanje (<https://statistika.hzz.hr/>), stanje na 31.12.2020.

Tablica 16: Dobna struktura zaposlenih na području LAG-a

JLS	Dobna struktura																													ukupno				
	15-19			20-24			25-29			30-34			35-39			40-44			45-49			50-54			55-59			60-64			65 i više			
	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž		U	M	Ž	U
Bukovlje	6	2	8	43	20	63	65	47	112	69	49	118	80	49	129	63	47	110	68	55	123	82	27	109	39	17	56	18	6	24	0	0	0	852
Donji Andrijevići	8	3	11	68	24	97	104	46	150	80	27	107	74	45	119	70	42	112	78	51	129	98	45	143	52	12	64	22	8	30	2	1	3	956
Garčin	13	5	18	74	35	109	131	75	206	103	52	155	86	65	151	79	57	136	115	58	173	97	32	129	65	16	81	20	6	26	2	0	2	1186
Gornja Vrba	7	3	10	35	23	58	31	59	90	68	42	110	51	31	82	59	32	91	50	25	75	57	19	76	29	7	36	9	2	11	1	1	2	641
Gundinci	6	3	9	44	22	66	32	19	51	24	18	42	42	13	55	49	15	64	36	9	45	35	3	38	16	4	20	10	3	13	1	0	1	404
Klakar	6	4	10	40	21	61	71	49	120	49	43	92	39	35	74	50	22	72	65	38	103	51	27	78	36	8	44	9	4	10	0	0	0	664
Oprisavci	4	5	9	45	24	69	56	39	95	57	31	88	57	45	102	57	39	96	73	38	110	42	24	66	43	13	56	22	5	27	10	3	13	731
Sikirevci	1	4	5	48	24	72	70	29	99	52	20	72	56	15	71	47	17	64	65	22	87	48	7	55	36	6	42	15	2	17	3	3	6	590
Slavonski Šamac	2	0	2	36	14	50	29	28	57	39	26	65	53	34	87	60	17	77	53	30	83	39	20	59	38	19	57	23	5	28	20	9	29	594
Velika Kapanica	8	0	8	50	31	81	80	34	114	53	21	74	60	25	85	79	37	116	90	24	114	59	16	75	42	13	55	14	3	17	1	0	1	740
Vrpolje	10	2	12	53	34	87	71	47	118	62	47	109	87	43	130	72	35	107	86	48	134	70	25	95	49	15	64	21	6	27	7	0	7	890
Ukupno LAG	71	31	102	536	272	813	740	472	1212	656	376	1032	685	400	1085	685	360	1045	779	398	1177	678	245	923	445	130	575	183	50	233	47	26	73	12.861

Izvor: Državni zavod za statistiku, 2011.

1.3. Demografske značajke područja LAG-a

Zbog blizine Slavenskog Broda i granice s R BiH područje LAG-a, do prije 20 godina, unatoč ratnim zbivanjima nije gubilo stanovništvo. Dio stanovnika Bosanskog Posavlja su, nakon pada Bosanske Posavine, izbjegli i ostali živjeti na području LAG-a Slavonska ravnica (Bukovlje). Uglavnom se radi o hrvatskom stanovništvu, koje je Sava spajala. Bosanska Posavina je sada u sklopu entiteta Republika Srpska koja ne vodi politiku povratka izbjeglog stanovništva te je za očekivati da se izbjeglo stanovništvo neće vraćati. Demografski pokazatelji, u usporedbi s mnogim drugim sredinama, mogu se ocijeniti zadovoljavajućim. Prosječna starost stanovništva je 38,67 godina (Popis stanovništva 2011.). Najstarije stanovništvo ima općina Garčin (prosjeak 40,5 godina), a najmlađe Općina Gundinci (prosjeak 40,1). Također vitalni indeks, koji je prema podacima Popisa stanovništva iz 2011. godine bio 96, dok je 2020. godine iznosio 51,8. Ovaj pokazatelj, koji se značajno promijenio u samo 10 godina, ukazuje na smanjenje broja mladih stanovnika, odnosno na njihovo odseljavanje. Trend odseljavanja zahvatio je cijelu Slavoniju te se ubrzao nakon ulaska Hrvatske u Europsku Uniju. Prema procjenama Hrvatske gospodarske komore, Brodsko-posavska županija će do 2051. izgubiti trećinu stanovnika u odnosu na Popis iz 2011. što će, ako se ostvari, uvelike utjecati na promjene u prostoru¹⁸. Na području LAG-a Sjeverna ravnica u periodu od 2011. do 2021. ukupno se doselilo 5.721 stanovnika, a odselilo se 10.071 stanovnika, odnosno negativni saldo je -4.350. Uglavnom se radi o mladim, radno sposobnim stanovnicima, pa je gubitak tim veći. Od ukupnog broja doseljenih 1.050 je doselilo iz inozemstva (18,35%), a od ukupnog broja odseljenih 3.601 stanovnik je odselio u inozemstvo (35,76%).

Prema popisu stanovnika iz 2021., radno aktivno stanovništvo (15-64 godine) predstavlja 65,56% populacije. Na području LAG-a djeca i mladi su u ukupnoj populaciji zastupljeni s 21,20 % (5.627). Najviše djece i mladih je u općini Sikirevci gdje čine 24,55% stanovništva, a najmanje ih je u općini Oprisavci gdje ta populacija sačinjava 18,44% stanovnika. Na području LAG-a 4,37% stanovnika nema završenu osnovnu školu, a 26,99% stanovnika ima završenu osnovnu školu. Najviše stanovnika ima završenu srednju školu 56,05% ili 12.022 stanovnika. Visokoobrazovanih je 9,91%. Važno je istaknuti kako nezaposleni mladi (15-19 godina) predstavljaju značajnu osjetljivu skupinu jer čine skoro 10% ukupnog broja nezaposlenih. S obzirom na njihovu dob za pretpostaviti je da su prerano izašli iz sustava obrazovanja.

Organizacije civilnog društva su najvažniji nositelji društvenog života na području LAG-a, kao i u mnogim drugim ruralnim sredinama najviše je sportskih klubova, dobrovoljnih vatrogasnih društava i lovačkih društava. Osim njih, nema općine bez nekoliko kulturno umjetničkih udruga koje čuvaju narodne običaje Posavine (ples, pjesma, običaji vezani uz razne događaje i svetkovine). Također udruge okupljaju i poljoprivredne proizvođače, a prisutne su i udruge žena, mladih i umirovljenika. Udruge se uglavnom financiraju iz proračuna JLS-a jer nemaju kapacitete za druge izvore, svoje programe i aktivnosti uglavnom provode volonterski. Udruge svojim aktivnostima nastoje zadovoljiti potrebe vlastitog članstva, manji dio udruga zadovoljava i neke vitalne društvene i socijalne potrebe stanovništva. Udruge su nositelji brojnih kulturnih manifestacija LAG-a koje bi mogle postati atrakcije za privlačenje posjetitelja u područje LAG-a. Jačanje kapaciteta udruga, jednako kao i drugih ljudskih kapaciteta područja, ključno je za daljnji razvoj područja LAG-a, posebno radi odlaska mladih te obrazovanijih stanovnika što ugrožava ukupan socioekonomski razvoj. Starenjem stanovnika gube se tradicionalna znanja i vještine kao i identitet područja. Stoga je društvenu infrastrukturu potrebno razvijati sukladno i potrebama udruga za što kvalitetniji rad i veći doprinos ukupnom razvoju. Povezivanje svih razvojnih dionika područja ključno je za daljnji održiv razvoj lokalne zajednice.

---

¹⁸ Izvješće o stanju u prostoru Brodsko posavske županije str. 23. 2014.-2020

Tablica 17: Natalitet, mortalitet i vitalni indeks na području LAG-a

Naziv JLS	Natalitet		Mortalitet		Vitalni indeks		Prosječna starost stanovnika
	2011.	2020.	2011.	2020.	2011.	2020.	2011.
Bukovlje	34	22	22	27	154,5	81,5	38,6
Donji Andrijevci	31	32	57	65	54,4	49,2	40,4
Garčin	44	28	63	61	69,8	45,9	40,5
Gornja Vrba	20	20	25	34	80	58,8	37,4
Gundinci	31	18	24	25	129,2	72,0	35,8
Klakar	29	17	19	34	152,6	50,0	39,0
Oprisavci	22	10	35	26	62,9	38,5	39,6
Sikirevci	37	26	17	27	217,6	96,3	36,7
Slavonski Šamac	24	8	26	34	92,3	23,5	39,6
Velika Kapanica	36	27	47	60	76,6	45,0	39,4
Vrpolje	52	21	40	49	130	42,9	38,5
Ukupno LAG	360	229	375	442	96	51,8	38,9

Izvor: Državni zavod za statistiku.

Tablica 18: Obrazovna struktura stanovništva na području LAG-a

Naziv JLS	Bez škole			Osnovna škola			Srednja škola ¹⁹			Visoko obrazovanje												Nepoznato		
										Svega			Stručni studij ²⁰			Sveučilišni studij ²¹			Doktorat					
	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U			
Bukovlje	1	14	15	207	356	563	816	610	1426	139	153	292	61	59	120	75	94	169	3	0	3	0	0	0
Donji Andrijevc	9	30	39	219	467	686	901	644	1545	130	139	269	56	40	96	73	98	171	1	1	2	1	0	1
Garčin	5	21	26	366	634	1000	1143	793	1936	141	173	314	64	67	131	77	106	183	0	0	0	0	0	0
Gornja Vrba	5	24	29	169	253	422	636	484	1120	93	106	199	36	44	80	56	62	118	1	0	1	0	0	0
Gundinci	4	11	15	253	332	585	382	224	606	43	55	98	26	20	46	17	35	52	0	0	0	0	0	0
Klakar	6	11	17	154	234	388	570	450	1020	97	107	204	41	49	90	56	57	113	0	1	1	0	0	0
Oprisavci	2	11	13	241	390	631	530	348	878	72	92	164	28	27	55	44	64	108	1	0	1	0	0	0
Sikirevci	4	20	24	195	325	520	526	334	860	72	90	162	31	37	68	40	53	93	1	1	0	0	0	0
Slavonski Šamac	7	16	23	200	288	488	426	265	691	52	57	109	17	21	38	35	36	71	0	0	0	1	0	1
Velika Kopanica	5	18	23	299	440	739	438	640	1078	87	108	195	38	44	82	47	64	111	2	0	0	0	0	0
Vrpolje	5	30	35	306	475	781	746	554	1300	100	127	227	41	52	93	59	75	134	0	0	0	0	0	0
Ukupno LAG	53	206	259	2609	4194	6803	7114	5346	12460	1026	1207	2233	439	460	899	579	744	1323	9	3	8	2	0	2

Izvor: Državni zavod za statistiku (podaci za stanovništvo prema najviše završenoj školi i spolu), 2021.

¹⁹ Obuhvaćene su sve srednje škole – industrijske i obrtničke strukovne škole, škole za zanimanje, škole za KV i VKV radnike, tehničke i srodne strukovne škole i gimnazije

²⁰ Obuhvaćene su sve više škole, I. (VI.) stupnjevi fakulteta te stručni studiji po Bologni.

²¹ Obuhvaćeni su svi fakulteti, umjetničke akademije, svi sveučilišni studiji po Bologni te magistarski znanstveni, stručni i umjetnički studij.

2. REZULTATI PROVEDBE LRS U RAZDOBLJU 2014. – 2022.

LAG Slavonska Ravnica nakon odrađenih više od 80 aktivnosti na terenu u vidu animacijskih radionica, prezentacija i sastanaka s lokalnim dionicima kako bi se stanovništvo LAG-a upoznao s funkcioniranjem Programa ruralnog razvoja RH i samog djelovanja LAG-a, 2018. godine započeo je s raspisivanjem Natječaja.

Iz Programa ruralnog razvoja, a prema Lokalnoj razvojnoj strategiji LAG-a 2014.-2020. (uključujući i prijelazno razdoblje 2021. i 2022.), u proteklom programskom razdoblju raspisano je ukupno 9 LAG Natječaja kako slijedi: 1. LAG Natječaj iz LRS LAG-a za TO 1.1.4. „Potpora razvoju malih poljoprivrednih gospodarstava“, a koji je sukladan TO 6.3.1. iz Programa ruralnog razvoja RH 2014-2020.; 2. LAG Natječaj iz LRS LAG-a „Slavonska RAVNICA“ za TO 2.1.3. Ulaganja u pokretanje, poboljšanje ili proširenje lokalnih temeljnih usluga za ruralno stanovništvo, uključujući slobodno vrijeme i kulturne aktivnosti te povezanu infrastrukturu“ a koji je sukladan TO 7.4.1. iz Programa ruralnog razvoja RH 2014-2020.; 3. LAG Natječaj iz LRS LAG-a za TO 1.1.1. „Restrukturiranje, modernizacija i povećanje konkurentnosti poljoprivrednih gospodarstava“, a koji je sukladan TO 4.1.1. iz Programa ruralnog razvoja RH 2014-2020.; 4. LAG Natječaj iz LRS LAG-a za TO 1.1.3. „Povećanje dodane vrijednosti poljoprivrednim proizvodima“, a koji je sukladan TO 4.2.1. iz Programa ruralnog razvoja RH 2014-2020.; 5. LAG Natječaj iz LRS LAG-a za TO 1.1.4. „Potpora razvoju malih poljoprivrednih gospodarstava“, a koji je sukladan TO 6.3.1. iz Programa ruralnog razvoja RH 2014-2020.; 6. LAG Natječaj iz LRS LAG-a za TO 2.1.3 Ulaganja u pokretanje, poboljšanje ili proširenje lokalnih temeljnih usluga za ruralno stanovništvo, uključujući slobodno vrijeme i kulturne aktivnosti te povezanu infrastrukturu“ a koji je sukladan TO 7.4.1. iz Programa ruralnog razvoja RH 2014-2020.; 7. LAG Natječaj iz LRS LAG-a za TO 1.1.4. „Potpora razvoju malih poljoprivrednih gospodarstava“, a koji je sukladan TO 6.3.1. iz Programa ruralnog razvoja RH 2014-2020.; 8. LAG Natječaj iz LRS LAG-a za TO 2.1.3 „Ulaganja u pokretanje, poboljšanje ili proširenje lokalnih temeljnih usluga za ruralno stanovništvo, uključujući slobodno vrijeme i kulturne aktivnosti te povezanu infrastrukturu“ a koji je sukladan TO 7.4.1. iz Programa ruralnog razvoja RH 2014-2020; te 9. LAG Natječaj iz LRS LAG-a za TO 2.1.3 „Ulaganja u pokretanje, poboljšanje ili proširenje lokalnih temeljnih usluga za ruralno stanovništvo, uključujući slobodno vrijeme i kulturne aktivnosti te povezanu infrastrukturu“ a koji je sukladan TO 7.4.1. iz Programa ruralnog razvoja RH 2014-2020.

LAG Slavonska Ravnica raspisala je 100% alokacije sredstava kako slijedi: Na ukupno tri Natječaja za tip operacije 1.1.4. (sukladan TO 6.3.1) alocirano je 5.719.158,00 HRK (759.062,71 EUR). Ukupno 51 subjekt s područja LAG-a registriran kao SOPG/OPG/Obrt s primarnom djelatnosti poljoprivrede ostvario je potporu u iznosu 15.000,00 EUR – stopostotno financiranje. Na ukupno četiri Natječaja za tip operacije 2.1.3. (sukladan TO 7.4.1) alocirano je 3.965.535,55 HRK (526.171,02 EUR). Ukupno 18 projekata čiji su nositelji jedinice lokalne samouprave u sastavu LAG-a ostvarilo je potporu za projekte društvene namjene – stopostotno financiranje. Na ukupno jednom Natječaju za tip operacije 1.1.1. (sukladan TO 4.1.1.) alocirano je 770.509,46 HRK (102.264,18 EUR). Ukupno 13 subjekata registriranih kao OPG/Obrt s primarnom djelatnosti poljoprivrede ostvarilo je potporu intenziteta 50-70%.

LAG je ostvario opće ciljeve LRS putem specifičnih ciljeva odnosno strateških razvojnih ciljeva LAG-a, a to su: (1) Razvoj ruralnog gospodarstva na održiv način u svrhu jačanja prepoznatljivosti LAG-a na nacionalnoj i međunarodnoj razini; (2) Razvoj kvalitete života jačanjem potporne infrastrukture i kohezije lokalnih razvojnih dionika unutar i izvan područja LAG-a. Ciljevi su ostvareni osim kroz objave Natječaja i plasiranje sredstava na teren, projektima koje je proveo sam LAG kao nositelj ili partner.

Tablica 19: Rezultati provedbe LRS u razdoblju 2014. – 2022. i provedbe drugih projekata

Provedba LRS 2014. – 2022.											
Tip operacije	Natječaj LAG-a		Odobreni projekti od strane LAG-a		Odobreni projekti od strane APPRRR		Potpuno isplaćeni projekti		Pokazatelji		
	br	Alokacija, eura	br	Iznos, eura	br	Iznos, eura	br	Iznos, eura	Br. novostvorenih radnih mjesta (u isplaćenim projektima)	Pokazatelji LAG-a	Pokazatelji LAG-a
4.1.1.	1	139.697,39	14	112.085,37	14	112.085,37	13	102.328,51	0	Broj PG-a kojima je dodijeljena potpora za ulaganje u restrukturiranje ili modernizaciju / 13	Broj PG-a kojima je dodijeljena potpora za ulaganje u restrukturiranje ili modernizaciju / 13
4.2.1.	1	167.910,06	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6.3.1.	3	820.778,82	52	773.880,08	52	773.880,08	32	475.528,50	0	Broj PG-a koji su dobili potporu za razvoj malih PG-a / 51	Broj PG-a koji su dobili potporu za razvoj malih PG-a / 32
7.4.1.	4	849.251,64	25	819.358,32	16	459.894,59	8	237.572,59	0	Postotak ruralnog stanovništva koje ima koristi od poboljšanih usluga/infrastrukture / 100%	Postotak ruralnog stanovništva koje ima koristi od poboljšanih usluga/infrastrukture / 76 %
19.4.1.	n/p	349.042,26	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	326.302,32	0	n/p	n/p

Provedba drugih projekata u razdoblju 2014. – 2022.						
Naziv projekta	Izvor financiranja projekta	Ukupni iznos projekta, eura	Iznos učešća LAG-a, eura	Razdoblje provedbe projekta	Uloga LAG-a u provedbi projekta	Rezultati i pokazatelji
Udruživanjem do jačanja kapaciteta poljoprivrednih proizvođača	LEADER Podmjera 19.3.2.	112.527,01	24.208,64	Ožujak 2019. – prosinca 2019.	Partner	Jačanje kapaciteta i konkurentnosti poljoprivrednih proizvođača u sektoru voćarstva i povrtlarstva kroz razmjenu znanja, iskustava, opremanje i promociju poljoprivrednih proizvoda u cilju povećanja samodrživosti OPG-a i mali gospodarstvenika na ruralnom području te poticanju njihovom udruživanju.
LAG Akademija	LEADER Podmjera 19.3.2.	144.511,65	18.284,29	Studeni 2020. – Studeni 2021.	Partner	Povećanje razine edukacije i informiranosti ruralnog stanovništva o razvoju poduzetničkih aktivnosti, strateškom planiranju, partnerskom radu i umrežavanju, te upravljanju resursnom osnovom;
„OAZA“ – Osnažene, Aktivne, Zaposlene, Ambiciozne	Ministarstvo rada i mirovinskog sustava	9.854.761,85 kn / 1.307.951,67 eur	0,00	14. prosinca 2018. godine - 14. lipnja 2021. godine	Nositelj	Provedba programa „ZAŽELI“ – zapošljavanje žena i pomoć krajnjim korisnicima. Zaposleno ukupno 73 žene koje su skrbile o 336 krajnjih korisnika 23 mjeseca.
OPGenije	Ministarstvo rada i mirovinskog sustava	1.489.366,47 kn / 197.672,90 eur	0,00	05. rujna 2018. godine - 04. rujna 2020. godine	Partner	Edukacija i unaprjeđenje vještina dugotrajno nezaposlenih osoba
Projekt „Škola za EU“	Ministarstvo vanjskih i EU poslova	89.567,56 kn / 11.887,66 eur	0,00	6 mjeseci - 2020.god/2021.god.	Partner	Promocija Europske unije
Projekt „Glas mladih“	Ministarstvo vanjskih i EU poslova	49.587,00 kn / 6.581,33 eur	0,00	6 mjeseci	Partner	Promocija Europske unije
ZAŽELI“OAZA- Osnažene, Aktivne, Zaposlene, Ambiciozne II“	Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike	1.483.200,00 kn / 196.854,47 eur	0,00	22.12.2022.god. - 22.08.2023.god	Nositelj	Provedba programa „ZAŽELI“ – zapošljavanje žena i pomoć krajnjim korisnicima. Zaposleno 30 žene koje su skrbile o 180 korisnika.
„Aktivan ja za aktivnu zajednicu“	Nacionalna zaklada za razvoj civilnog društva	426.946,93 kn / 56.665,60 eur	0,00	21.03.2022.god. – 21.03.2023. god.	Partner	Jačanje kapaciteta OCD-a za odgovaranje na potrebe lokalne zajednice
EU divani	Ministarstvo vanjskih i EU poslova	49.965,40 kn / 6.631,55 eur	0,00	01.07.2022.god. – 31.12.2022.god	Partner	Doprinosi raspravi Konferencije o budućnosti Europe s osvrtom na očuvanje prirode i zaštitu okoliša te zelenu i digitalnu tranziciju
LOKO LAG- Lokalne inicijative udruga	Nacionalna zaklada za razvoj civilnog društva	375.730,27 kn / 49.867,98 eur	0,00	01.04.2022.god. – 01.04.2023.god.	Partner	Jačanje kapaciteta OCD-a za odgovaranje na potrebe lokalne zajednice

Izvor: Agencija za plaćanja u poljoprivredi, iskorištenost sredstava, interna evidencija LAG-a

3. OPIS UKLJUČENOSTI LOKALNIH DIONIKA U IZRADU LRS-a

3.1. Opis partnerstva

LAG Slavonska Ravnica od 2013. godine povezuje interese i razvojne inicijative svojih članova (iz javnog, gospodarskog i civilnog sektora) i okoline u kojoj djeluje s ciljem promicanja održivog ruralnog razvoja i podizanja kvalitete života na području LAG-a.

LAG trenutno okuplja 35 člana s područja 11 jedinica lokalne samouprave Brodsko – posavske županije s ciljem uspostave partnerstva svih sektora i povezivanja razvojnih aktivnosti i projekata.

Od navedenog je 8 članova iz civilnog sektora, u što spadaju udruge koji su aktivni dionici razvojnih aktivnosti na području LAG-a. Tematska orijentacija udruga u članstvu LAG-a je raznolika, od kulturnih i sportskih udruga, DVD-a, ekoloških udruga, udruga koje se bave različitim društvenim aktivnostima na području jednog naselja/JLS-a (primjerice udruga izviđača) pa do udruga koje tematski okupljaju više drugih civilnih ili gospodarskih subjekata. U gospodarski sektor spada 14 članova LAG-a, od čega je 9 OPG-ova/SOPG-a te nekoliko manjih i srednjih obrtnika te poduzetnika koji djeluju u nekoj djelatnosti povezano s ruralnim razvojem. Samo je jedan veći poduzetnik u članstvu LAG-a, a to je Runolist d.o.o. koji surađuje s brojnim drugim članovima LAG-a. Većina članova LAG-a gospodarskog sektora bavi se poljoprivredom, ratarstvom, stočarstvom voćarstvom, pčelarstvom, bobičastim voćem, povrćarstvom, proizvodnjom bučinog ulja, ali i turizmom te ugostiteljstvom.

U članstvu LAG-a, 13 članova je iz javnog sektora, a od navedenog broja 11 su JLS-ovi (općine). U istoj kategoriji članstva su i dobrovoljno vatrogasno društvo Garčin i vatrogasna zajednica općine Velika Kopanica. Članstvo čine osam (8) članova koje predstavljaju žene, dok mladih ima ukupno pet (5) članova. Marginaliziranih skupina nema u članstvu.

Cjelokupno članstvo LAG-a sačinjava **Skupštinu LAG-a**, najviše tijelo upravljanja LAG-a.

Upravni odbor LAG-a je upravljačko tijelo koje ima 11 članova, predstavnika javnog, civilnog i gospodarskog sektora. U sastavu Upravnog odbora je četvero (4) članova iz gospodarskog sektora, tri (3) člana iz civilnog sektora te četvero (4) članova iz javnog sektora. Od ukupno 11 članova prema strukturi po dobi i spolu te marginaliziranih skupina uključeno je četiri (4) člana kojeg zastupaju žene i jedna (1) osoba mlada osoba, mlađa od 40. godina. U Upravnom odboru nemamo predstavnike koji bi se ubrajali u marginaliziranje skupine.

Tablica 20: Članovi LAG-a

Skupština LAG-a

Gospodarska interesna skupina (broj)	Civilna interesna skupina (broj)	Javna interesna skupina (broj)	Ukupno (broj)	Od toga žena (broj)	Od toga mladih (broj) ²²
14	8	13	35	8	5

Izvor: LAG Slavonska ravnica

²² osobe do uključujući 40. godina

Tablica 21: Tijelo LAG-a nadležno za donošenje odluka koje su vezane za sadržaj i provedbu LRS

Skupština LAG-a

Gospodarska interesna skupina (broj)	Civilna interesna skupina (broj)	Javna interesna skupina (broj)	Ukupno (broj)	Od toga žena (broj)	Od toga mladih (broj) ²³
14	8	13	35	8	5

Izvor: LAG Slavonska ravnica

Tablica 22: Tijelo LAG-a nadležno za odabir projekata na LAG natječaju

Upravni odbor LAG-a

Gospodarska interesna skupina (broj)	Civilna interesna skupina (broj)	Javna interesna skupina (broj)	Ukupno (broj)	Od toga žena (broj)	Od toga mladih (broj) ²⁴
4	3	4	11	5	1

Izvor: LAG Slavonska ravnica

3.2. Opis tijeka izrade LRS i sudjelovanja različitih interesnih skupina u izradi LRS

Proces izrade ove LRS LAG-a započeo je u ožujku 2022. godine i trajao je sve do rujna 2023. godine, a temeljen je na osnovnim načelima CLLD pristupa koji je korišten u izradi:

- ✓ Razvoj utemeljen na značajkama lokalnog područja – kroz izrađenu osnovnu analizu područja utvrđen je SWOT, identificirane su osnovne razvojne potrebe, te su odabrani ciljevi razvoja (opći i specifični) koji se temelje na korištenju snaga (prednosti), a sve kako bi se umanjile slabosti i dobro iskoristile prilike koje se pružaju za razvoj područja.
- ✓ Pristup odozdo prema gore –uključivanje širokog kruga zainteresiranih dionika u proces izrade i to putem razgovora, individualnih sastanaka, radionica, javnih savjetovanja, upitnika i dr.
- ✓ Funkcionalno lokalno razvojno partnerstvo (LAG) svih interesnih skupina koje je u izradi LRS, ali i u svom svakodnevnom radu, vodilo računa da se odluke donose temeljem konsenzusa, uz argumentacije i objašnjenja kojima su se jačali ljudski resursi.
- ✓ Inovativan pristup lokalnom razvoju – ciljevi i intervencije koje se definiraju kroz LRS sadrže inovativne pristupe u razvoju ruralnog područja LAG-a.
- ✓ Integrirani i multisektorski pristup – ciljevi i intervencije međusobno su integrirani te ostvarenje jednog cilja doprinosi boljem i bržem ostvarenju ostalih ciljeva.
- ✓ Umrežavanje i suradnja – na sektorskoj, međusektorskoj te međugeneracijskoj razini.
- ✓ Decentralizirana administracija odnosi se na odabir projekata na LAG razini. Kriteriji za odabir projekata opisuju se u LRS i u skladu su sa ZPP-om RH za razdoblje 2023.-2027.

Strategija je rađena putem konzultacijskih procesa vanjskog stručnjaka i članova lokalnog partnerstva, dok se u međuvremenu, između sastanaka, provodio dodatni konzultacijski proces

²³ osobe do uključujući 40. godina

²⁴ osobe do uključujući 40. godina

sa širom javnosti. U proces izrade LRS aktivno su bili uključeni i članovi Skupštine te UO kojima je prezentiran proces izrade Strategije, raspravljalo se o ključnim pitanjima oko definiranja ciljeva razvoja, financijske alokacije, mehanizmima provedbe i administracije LRS. Članovi ureda LAG-a sudjelovali su u izradi te facilitirali cijeli proces konzultacija s predstavnicima lokalnog partnerstva i širom javnosti. Radi složene povezanosti unutar područja LAG-a konzultacije su se provodile i putem elektroničke pošte. Posebna pažnja posvetila se provedbi konzultacija vezanih uz razvojne potrebe te prikupljanje projektnih prijedloga kako bi se LRS prilagodila stvarno iskazanim potrebama korisnika.

Kod izrade LRS primjenjivane su sljedeće metode uključivanja dionika: radionice - radi analize postojećih snaga i slabosti te u svrhu stvaranja novih ideja i rada na aktivnostima; razgovori s lokalnim dionicima s ciljem definiranja problema, ideja i vizija o području; projektni obrasci – kako bi se prikupile projektne ideje; sastanci operativnih tijela LAG-a (radni tim za izradu LRS-a, UO) kako bi se analizirali procesi uključivanja i donošenja strateških odluka te medijsko informiranje i konzultacije – najave i objave događanja i aktivnosti u lokalnim medijima, na web stranicama i društvenim mrežama. Kod izrade ove LRS, za uključivanje dionika primjenjen je pristup kombiniranja participativnih razina: animacija, informiranje, konzultacije i osnaživanje, što se može vidjeti iz popisa događanja i broja sudionika, a koji su organizirani za potrebe izrade LRS-a LAG-a Slavonska ravnica.

Ukupno partnerstvo odnosno Skupština LAG-a usvojila je LRS za razdoblje 2023.-2027. na sjednici održanoj 22. rujna 2023. godine.

Tablica 23: Događaji i sudionici tijekom izrade LRS

Naziv događaja (sastanak, radionica i sl.)	Broj sudionika	Mjesto održavanja događaja	Datum održavanja događaja
Radionica – Analiza stanja i izrada nove lokalne razvojne strategije 2023.-2027.	9	Vrpolje	23.01.2023.
Radionica interaktivna – kreiranje projektnih ideja i postizanje	15	Vrpolje	03.04.2023.
Sastanak - Izrada nove lokalne razvojne strategije 2023.-2027.	10	Bukovlje	14.04.2023.
Sastanak - Izrada nove lokalne razvojne strategije 2023.-2027.	10	Donji Andrijevc	04.04.2023.
Radionica - Izrada nove lokalne razvojne strategije 2023.-2027.	12	Garčin	24.04.2023.
Sastanak - Izrada nove lokalne razvojne strategije 2023.-2027.	6	Gornja Vrba	18.04.2023.
Sastanak - Izrada nove lokalne razvojne strategije 2023.-2027.	8	Gundinci	19.04.2023.
Sastanak - Izrada nove lokalne razvojne strategije 2023.-2027.	7	Klakar	21.04.2023.
Sastanak - Izrada nove lokalne razvojne strategije 2023.-2027.	9	Oprisavci	20.04.2023.
Sastanak - Izrada nove lokalne razvojne strategije 2023.-2027.	13	Sikirevci	17.04.2023.
Sastanak - Izrada nove lokalne razvojne strategije 2023.-2027.	11	Slavonski Šamac	13.04.2023.
Radionica - Izrada nove lokalne razvojne strategije 2023.-2027.	10	Velika Kopanica	05.04.2023.
Sastanak - Izrada nove lokalne razvojne strategije 2023.-2027.	13	Vrpolje	12.04.2023.
Radionica – Potrebe lokalne zajednice kroz malu infrastrukturu	8	Vrpolje	06.09.2023.

Skupština LAG-a – predstavljanje i usvajanje izrađene LRS	18	Donji Andrijevc	22. rujan 2023.

Izvor: *LAG Slavonska ravnica*

4. ANALIZA RAZVOJNIH POTREBA I POTENCIJALA PODRUČJA

4.1. Rezultati analize stanja područja na temelju SWOT analize

Temeljem SWOT analize, koju su izradili članovi LAG-a i lokalni razvojni dionici tijekom konzultacijskih procesa, utvrđene su snage i slabosti te prilike i prijetnje za budući razvoj područja LAG-a Slavonska ravnica. Naglasak je stavljen na sektore koji su ključni za socioekonomski razvoj lokalne zajednice i kojima će se LAG baviti tijekom provedbe LRS.

Očuvan okoliš te kulturno-povijesna i prirodna baština važan su razvojni potencijal za budući razvoj gospodarstva i ključnih sektora, prvenstveno proizvodnje hrane i ruralnog turizma, što omogućuje zapošljavanje i povećanje kvalitete života stanovnika. Na području LAG-a nalaze se kulturna dobra važna za jačanje identiteta lokalne zajednice. Velika je i raznolika tradicionalna baština (tradicajska arhitektura, običaji, gastronomija i dr.). Radi nedostatne valorizacije, interpretacije i održivog korištenja kulturno-povijesne baštine, posebno tradicije, u ovom razdoblju potrebno je posvetiti se prvenstveno valorizaciji i stvaranju prepoznatljivosti prostora putem stvaranja novih i inovativnih proizvoda i usluga zasnovanih na očuvanoj tradiciji. Očuvana prirodna baština, zaštićeni dijelovi prirode, velik su razvojni potencijal područja LAG-a za čije je daljnje očuvanje i održivo korištenje potrebno koristiti sve mogućnosti koje pruža zelena tranzicija te razvijati inovativne aktivnosti njezina održivog korištenja.

Komunalna infrastruktura nedostatna je za kvalitetan život u području kao i za gospodarski razvoj, posebno radi jačanja otpornosti na klimatske promjene. Potrebno je poboljšavati stanje opće komunalne infrastrukture. Glavne potrebe uočene su u javnom prijevozu i prometnoj infrastrukturi, digitalnoj infrastrukturi te odvodnji i gospodarenju otpadom što je istovremeno važno za očuvanje okoliša i poboljšanje životnih uvjeta kao i gospodarski razvoj. Potrebno je razvijati i sportsko-rekreacijsku infrastrukturu, posebno radi zadržavanja mladih ali i za sve stanovnike te za razvoj turizma na području LAG-a. Za daljnji razvoj područja potrebno je posvetiti pažnju i razvoju svijesti o klimatskim promjenama te ulaganjima u obnovljive izvore energije i energetske učinkovitost. Društvena infrastruktura neophodna je za poboljšanje kvalitete života stanovnika, privlačenje novih, kao i privlačenje posjetitelja u područje LAG-a. Uz obnovu i izgradnju društvene infrastrukture, važno je i njihovo opremanje. Prema dosadašnjem iskustvu dionika, velik razvojni potencijal područja za koheziju zajednice i privlačenje posjetitelja, predstavljaju novi i inovativni programi različitih događanja i manifestacija te razvoj i jačanje aktivnosti organizacija civilnog društva koje su nositelji društvenog razvoja u cjelini, što omogućuje inkluziju i zapošljavanje osoba iz osjetljivih skupina društva. Potrebe civilnog društva su rješavanje problema nedostatka prostora, financijskih sredstava, jačanje volontiranja kao i kapaciteta za pripremu i provedbu projekata u svrhu jačanja njihovih aktivnosti i potpore općoj zajednici. Jačanje civilnog društva predstavlja velik potencijal za jačanje identiteta lokalne zajednice, očuvanje tradicijske baštine, običaja i načina života, kao i jačanje zaštite okoliša. Organizacije civilnog društva su ključne za poticanje međusektorske i međugeneracijske solidarnosti u lokalnoj zajednici. Velike su potrebe, općenito, u jačanju ljudskih kapaciteta kroz razvoj formalnog i neformalnog cjeloživotnog obrazovanja, razvoj digitalnih, modernih i inovativnih programa, suradnju s obrazovnim institucijama i organizacijama. Potrebno je ulagati u stjecanje znanja i vještina o tradiciji područja, međugeneracijskom suradnjom, inovativnim razvojnim mogućnostima i pristupima

iz kojih mogu nastati nove poduzetničke inicijative te razvijati zajedništvo i identitet područja LAG-a. Posebno je važno potaknuti razvoj društvenih inovacija i društvenog poduzetništva (iskustva već postoje) te jačanju socijalne uključenosti i smanjenju siromaštva kao i u razvoju izvaninstitucionalnih usluga.

U gospodarskom razvoju područja, najveći razvojni potencijal predstavlja poljoprivreda i proizvodnja prepoznatljive lokalne hrane, turizam kao i razvoj nepoljoprivrednih proizvoda i usluga. Zelena i digitalna tranzicija poduzetništva te razvoj novih i inovativnih metoda i tehnologija velika su razvojna potreba dionika. Poduzetnička infrastruktura koja je u nastajanju potencijal je jačanja poduzetništva. Potrebno je jačati opću poduzetničku klimu i kruženje, posebno motivirati mlade, žene i druge osjetljive skupine društva za zapošljavanje i samozapošljavanje. U razvoju poljoprivrede potrebna je modernizacija proizvodnje i prerade poljoprivrednih proizvoda sa većom dodanom vrijednosti, zasnovanih na stoljetnoj tradiciji i prepoznatljivosti proizvoda, razvoj inovativnih i prepoznatljivih lokalnih prehrambenih proizvoda koji su ključni za razvoj identiteta područja, kao i za očuvanje okoliša. Umrežavanje, suradnja te razvoj trženja prehrambenih proizvoda, na lokalnom, bliskom tržištu putem kratkih opskrbnih lanaca i različitih manifestacija te u gradovima kojima gravitiraju stanovnici područja (Osijek, Slavonski brod, Zagreb) ključan je za danji razvoj poljoprivrede. Važnu ulogu u razvoju poljoprivrede ima i razvoj turizma koji je na prostoru LAG-a tek u svojim počecima, stoga mu treba pružiti potporu. Turizam omogućuje promociju i prodaju lokalnih poljoprivrednih proizvoda, kratke opskrbne lance i značajno doprinosi razvoju kvalitete i inovativnosti. Turizam je važan i radi diverzifikacije poljoprivrede jer omogućuje razvoj čitavog niza uslužnih djelatnosti, usluga i proizvoda u okviru poljoprivrednih gospodarstava. Gastronomska ponuda i turizam predstavljaju velik potencijal za revitalizaciju i očuvanje tradicije područja. Za daljnji razvoj poljoprivrede i turizma te s njima povezanim djelatnostima ključno je razvijati identitet i prepoznatljivost (brandiranje) područja LAG-a. Uz turizam, radi povećanja kvalitete života stanovnika kao i doživljaja posjetitelja, potrebno je razvijati i druge nepoljoprivredne djelatnosti (proizvode i usluge). Velike mogućnosti za razvoj identiteta područja (vidljivost, promocija, trženje lokalnih proizvoda...) leže u dosadašnjem iskustvu, te u osmišljavanju i provedbi novih i inovativnih događanja i manifestacija otvorenih za široku javnost koje mogu privući velik broj posjetitelja i potaknuti nove razvojne mogućnosti. Istovremeno, potrebno je razvijati turističku infrastrukturu i stvarati jedinstvenu destinaciju.

Prilike za razvoj područja LAG-a, uz već spomenuto, osobito u području glavnih gospodarskih sektora, infrastrukture i očuvanja okoliša i baštine su: provedba državnih, županijskih i drugih programa razvoja (integralni teritorijalni razvoj); zelena i digitalna tranzicija; turistički trendovi koji traže ponudu doživljaja i novih spoznaja u očuvanom okolišu, porast potražnje za zdravom hranom te lokalnim proizvodima s oznakom kvalitete i porijekla; jačanje međunarodne suradnje (pogranično područje); razvoj i uporaba novih tehnologija i dr. Ograničenja i prijetnje razvoju su: neodgovarajuća provedba nacionalne politike razvoja ruralnih područja; nastavak negativnih demografskih trendova u cijeloj regiji i državi; negativne posljedice klimatskih promjena i elementarne nepogode i dr.

Tablica 24: SWOT analiza LAG-a

Snage	Slabosti
<u>Opće zemljopisne značajke područja</u> U neposrednoj blizini Slavonskog Broda industrijskog, obrazovnog, zdravstvenog i administrativnog središta BPŽ Prometno povezani s drugim dijelovima RH (autocesta A3 i A5) i zemljama u okruženju	<u>Opće zemljopisne značajke područja</u> Nedovoljno iskorišten geostrateški i prometni položaj područja za opći razvoj LAG-a Neiskorišteni prirodni i kulturno-povijesni resursi područja – nedovoljna prepoznatljivost i promidžba baštine Neiskorištenost prirodnih preduvjeta za razvoj EE i OIE

Dio općina LAG-a u obuhvatu Urbanog područja Slavonski Brod (Bukovlje, Donji Andrijevići, Garčin, Gornja Vrba, Klakar) Područje kontinentalne klime bez velikih klimatskih razlika uz povoljne uvjete za razvoj EE i OIE (sunce) Kulturno-povijesna baština (arheološka, tradicijska arhitektura i dr.) te prirodna baština za razvoj poljoprivrede i turizma Interes lokalne zajednice za povećanje površina pod kategorijama zaštite prirodne baštine Iskustvo funkcionalnog povezivanja općina u cilju rješavanja zajedničkih problema u interesu građana (osnivanje DV Vila Zvončica) Mogućnost stjecanja visokog obrazovanja u neposrednoj blizini LAG-a (Slavonski Brod) <u>Gospodarske značajke područja</u> Specijalizacija PG u proizvodnji mlijeka, proizvodnji pšenice, kukuruza i dr. ratarskih kultura, peradarstvu i svinjogojstvu Sve JLS donijele Programe raspolaganja poljoprivrednim zemljištem u vlasništvu države te su u tijeku natječaji za dodjelu državnog poljoprivrednog zemljišta Veliki broj proizvoda visoke dodane vrijednosti (OI, OZP) koji se mogu proizvoditi na području LAG-a Ekološka poljoprivredna proizvodnja Postojanje proizvođačke organizacije Razvoj turističke ponude s dodatnim sadržajima u ruralnom turizmu Mogućnost obnavljanja eksploatacije pijeska i šljunka na području Slavanskog Šamca <u>Demografske i društvene (socijalne) značajke</u> Živa etno-baština Velik broj OCD-a	Nedovoljno razvijena vodoopskrbna mreža, sustav odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda, a posebno je nerazvijeno prikupljanje i gospodarenje otpadom te očuvanje okoliša i krajobraz Nedovoljno razvijena društvena infrastruktura, posebno vrtići i za sport i rekreaciju Nedostatna socijalna skrb za starije i nemoćne stanovnike na području LAG-a Nedovoljna primarna zdravstvena zaštita Nedostatak pedijatrijske i ginekološke skrbi na području LAG-a <u>Gospodarske značajke područja</u> Stagnacija gospodarskog razvoja radi depopulacije Veliki broj poslovnih zona nije u funkciji, a one koje jesu nisu iskorištene od strane poduzetnika Duga riječna granica s Republikom Srpskom nije iskorištena za prekograničnu suradnju i razvoj Gospodarstvo LAG-a ovisi od poljoprivredne proizvodnje Raspolaganje poljoprivrednim zemljištem uvjet daljnjeg rasta poljoprivrednih gospodarstava, a sve poljoprivredno zemljište nije u funkciji Nedovoljno razvijena prerada i finalizacija poljoprivrednih sirovina nedostatak inovativnosti u gospodarstvu Niska svijest stanovnika o potrebi prilagodbe novim metodama i tehnologijama, posebno u poljoprivredi i turizmu Neiskorištene mogućnosti razvoja ruralnog turizma temeljenog na prirodnim resursima, kulturno-povijesnoj baštini, tradiciji, lokalnoj gastronomiji, prodaji proizvoda na kućnom pragu Nedovoljno izgrađena turistička infrastruktura i nedostatak smještajni kapaciteti <u>Demografske i društvene (socijalne) značajke</u> Depopulacija cijelog područja Nizak stupanj obrazovanosti stanovnika (većinom srednja stručna sprema), slaba digitalna pismenost Civilno društvo nedovoljno razvijeno, a može doprinijeti održivom korištenju društvene infrastrukture, poboljšanju kvalitete života i razvoju turizma
Prilike	Prijetnje
Proces revitalizacije lokalne zajednice iz resursa koji su dostupni putem različitih EU programa i fondova, uključujući LEADER program Nacionalne potpore za zaštitu autohtonih i prepoznatljivih prehrambenih proizvoda Nacionalne mjere razvoja poduzetništva te EE/OIE i javne infrastrukture Nacionalne mjere razvoja turizma i turističke infrastrukture te marketinških aktivnosti Obrazovanje mladih u neposrednoj blizini općina unutar LAG obuhvata povećava mogućnost njihovog zadržavanja na području LAG-a	Depopulacija i starenje stanovništva LAG-a, odlazak mladog i obrazovanog stanovništva Nedostatak organiziranog i dostupnog predškolskog obrazovanja, primarne pedijatrijske i ginekološke zdravstvene zaštite, nedostatak radnih mjesta za visokoobrazovane može se nepovoljno odraziti na odluke mladih o zasnivanju obitelji u tim JLS Nedovoljno ulaganje i razvoj društvene infrastrukture osim što nepovoljno djeluje na kvalitetu života stanovnika LAG područja također onemogućava zapošljavanje u socijalnim servisima

Korištenje dodatnih financijskih sredstava kroz ITU mehanizam za općine koje se nalaze unutar Urbanog područja Slavonki Brod Otvaranjem šljunčare u Slavonskom Šamcu obnovila bi se proizvodnja pijeska i šljunka za tržište Slavonije i Republike Srbije Zaštićena prirodna baština doprinosi očuvanju bioraznolikosti područja, kvaliteti života stanovnika te atraktivnosti područja u svrhu razvoja turizma	te smanjuje naročito broj radnih mjesta za više i visokoobrazovane osobe Velika ovisnost o poljoprivrednoj proizvodnji koja nije dovoljno uređena dovodi do napuštanja sela nakon svake krize vezane za cijene sirovina i proizvoda u ovoj gospodarskoj grani Klimatske promjene i elementarne nepogode (poplave i dr.) uvjetuju stagnaciju ili napuštanje poljoprivredne proizvodnje

5. OPĆI CILJEVI, SPECIFIČNI CILJEVI I INTERVENCIJE LRS

5.1. Prikaz potreba područja LAG-a

Prioritetne razvojne potrebe područja LAG-a kao i ciljevi te povezane intervencije LRS, temelje se na konzultacijama sa lokalnim razvojnim dionicima, prikupljanju projektnih ideja te radionicama sa Ministarstvom poljoprivrede i Agencijom za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju. Tijekom izrade LRS LAG je istaknuo one razvojne potrebe (dalje oznaka P) čijem rješavanju može mjerljivo doprinijeti u okviru provedbe intervencije LEADER SP ZPP-a 2023.-2027.

Tablica 25: Potrebe područja LAG-a

Naziv potrebe	Opis potrebe	Naziv općeg cilja LRS-a kojim se ispunjava potreba	Naziv specifičnog cilja LRS-a kojim se ispunjava potreba
P1: Razvoj održive poljoprivrede i prepoznatljivih lokalnih prehrambenih proizvoda	Razvoj modernizacije poljoprivredne proizvodnje, prerade, marketinga i promocije lokalnih prehrambenih proizvoda, zasnovanih na tradicijskim resursima, uz zaštitu okoliša, jačanje kapaciteta i zajedništvo.	OC: Jačanje kohezije područja LAG-a	SC1: Razvoj održivog i inovativnog poduzetništva
P2: Razvoj različitosti gospodarskih aktivnosti područja	Razvoj održivog turizma, tradicijskog, zelenog i inovativnog te drugih nepoljoprivrednih djelatnosti (proizvoda i usluga) uz zaštitu okoliša, jačanje kapaciteta i zajedništvo.	OC: Jačanje kohezije područja LAG-a	SC1: Razvoj održivog i inovativnog poduzetništva
P3: Razvoj male ruralne infrastrukture, očuvanja i održivog korištenja baštine	Razvoj male ruralne infrastrukture i usluga za stanovništvo uz unaprjeđenje očuvanja i održivog korištenja kulturno-povijesne i prirodne baštine te resursa primjenom inovativnih i pametnih rješenja, zelene i digitalne tranzicije.	OC: Jačanje kohezije područja LAG-a	SC2: Razvoj kvalitete života i lokalnog identiteta
P4: Razvoj civilnog društva i identiteta područja	Razvoj ljudskih kapaciteta, svih oblika gospodarske i društvene komunikacije, inkluzije, umrežavanja i suradnje, društvenih inovacija, promocije i vidljivosti područja.	OC: Jačanje kohezije područja LAG-a	SC2: Razvoj kvalitete života i lokalnog identiteta

P1: Razvoj održive poljoprivrede i prepoznatljivih lokalnih prehrambenih proizvoda

Osnovna i SWOT analiza istaknule su velike razvojne mogućnosti koje pruža tradicionalna djelatnost poljoprivrede i proizvodnje hrane, posebno zasnovane na lokalnim i tradicionalnim sortama i pasminama te metodama prerade. Područje već ima niz prepoznatljivih gastronomskih proizvoda koji nisu dovoljno prepoznati. Poljoprivredna proizvodnja i prerada, proizvodnja lokalne hrane zahtjeva moderne tehnologije, inovativne pristupe i metode, uvođenje zelenih i digitalnih tehnologija te povećanje dodane vrijednosti. Očuvan okoliš i baština velik su potencijal za proizvodnju prepoznatljivih, inovativnih i tradicionalnih prehrambenih proizvoda. Potrebno je revitalizirati tradicijska znanja i vještine putem suvremenih metoda proizvodnje. U razvoju poljoprivrede posebnu pažnju treba posvetiti očuvanju okoliša, kao i jačanju otpornosti na klimatske promjene. Potrebno je jačati umrežavanje poljoprivrednika te stvaranje kratkih nabavnih lanaca i pristupa tržištu u svrhu jačanja njihove konkurentnosti i održivosti. Potrebno je jačanje znanja i vještina u poljoprivrednoj proizvodnji i preradi te marketingu kao i promociji lokalne prehrane u svrhu stvaranja prepoznatljivosti područja u cjelini.

P2: Razvoj različitosti gospodarskih aktivnosti područja

Na cijelom području LAG-a, radi depopulacije i vanjskih utjecaja, gospodarstvo sve više stagnira ili zaostaje. Opća poduzetnička klima nije motivirajuća posebno za mlade i aktivne stanovnike koji svoje prilike vide izvan područja LAG-a (značajka za cijelu regiju), što je vidljivo i u nedostatku nastavka obrazovanja nakon srednje škole kao i u nedostatku interesa za cjeloživotno obrazovanje. Upravo je turizam jedna od ključnih djelatnosti koja može aktivirati mlade te motivirati nove poduzetnike i potaknuti nova lokalna tržišta za razvoj različitih nepoljoprivrednih proizvoda i usluga. Iako je turizam u području tek u svojim začetcima, prepoznat je od strane svih interesnih razvojnih dionika kao velika mogućnost područja. Prostor može postati jedinstvena turistička destinacija radi svojih komparativnih prednosti, očuvane kulturne i prirodne baštine te tradicije, arhitekture, krajolika i običaja postati. Nova turistička tržišta traže inovativnu i raznoliku ponudu, u zdravom i čistom okolišu, prepoznatljivih značajki. Razvoj turizma te s njim povezanih proizvoda i usluga, kao i drugih proizvoda i usluga u području, kako na gospodarski razvoj, ujedno utječe na poboljšanje kvalitete života lokalnih stanovnika. Turizam pruža i lokalno tržište poljoprivrednih proizvoda, posebno prepoznatljive lokalne hrane. Poticanje razvoja poduzetništva, atmosfere i uvjeta za rad i razvoj raznolikih djelatnosti te umrežavanje ponude i dionika predstavlja veliku mogućnost zapošljavanja posebno mladih i žena te drugih stanovnika iz osjetljivih društvenih skupina. Razvoj poduzetništva treba zasnivati na zelenoj i digitalnoj tranziciji, uvođenju novih tehnologija i metoda, suradnje i umrežavanja. Putem razvoja poduzetništva potrebno je stvoriti jedinstvenu prepoznatljivost područja i stvoriti destinaciju LAG-a Slavonska ravnica.

P3: Razvoj male ruralne infrastrukture, očuvanja i održivog korištenja baštine

Društvena i komunalna infrastruktura na području LAG-a bila je i ostala ključna razvojna potreba. Mala ruralna infrastruktura važna je za zaštitu okoliša u cjelini, očuvanje i održivo korištenje kulturne i prirodne baštine, očuvanje tradicijskog načina života u ruralnim zajednicama. Ulaganje u društvenu infrastrukturu, gradnju, adaptaciju ili opremanje ključno je za revitalizaciju i integraciju malih zajednica, kako za sustav obrazovanja tako i sve druge oblike društvenih djelatnosti (sport, rekreaciju, očuvanje kulturne baštine i dr.), što je značajno kako za stanovnike tako i za posjetitelje područja. Razvojem male ruralne infrastrukture uz jačanje valorizacije, očuvanja i održivog korištenja kulturno-povijesne i prirodne baštine omogućuje se povećanje kvalitete života stanovnika te pruža mogućnost za jačanje gospodarstva, posebno poljoprivrede i turizma te sa njima povezanim djelatnostima. Potrebno

je koristiti prilike koje pruža zelena i digitalna tranzicija, inovativan i pametan pristup u razvoju ruralne infrastrukture kako bi se poboljšao život stanovnika i razvio zajednički identitet.

P4: Razvoj civilnog društva i identiteta područja

Područje LAG-a karakteriziraju male seoske zajednice, nedovoljno dobra prometna mobilnost i digitalna povezanost, kako unutar samog prostora tako i izvan njega. Da bi se omogućio učinkovitiji integrativni razvoj čitavog područja potrebno je jačanje suradnje unutar čitavog područja, jačanje svih oblika gospodarske i društvene komunikacije, suradnje svih dijelova i svih vrsta razvojnih dionika LAG-a (unutar istih razvojnih interesnih skupina te između njih, inkluzije svih razvojnih skupina, a posebno osjetljivih skupina društva). To se može ostvariti korištenjem partnerstva, inovativnih metoda (društvenih inovacija, događanja, manifestacija i sl.) te suvremenih informacijskih tehnologija (informacijsko komunikacijske platforme i dr.) za jačanje umrežavanja, suradnje i jačanje zajedništva u svrhu smanjenja društvenih nejednakosti, razvoja identiteta i vidljivosti područja LAG-a.

5.2. Opis općih i specifičnih ciljeva LRS

Tablica 26: Opći i specifični ciljevi LRS

Naziv općeg cilja	Kratki opis općeg cilja	Naziv specifičnog cilja	Kratki opis specifičnog cilja
OC: Jačanje kohezije i prepoznatljivosti područja	Ovim ciljem LAG doprinosi osnaživanju, sinergiji i jačanju održivog socioekonomskog razvoja i otpornosti lokalne zajednice za uspješan odgovor na razvojne izazove i potrebe područja.	SC1: Razvoj održivog i inovativnog poduzetništva	Ovim ciljem postiže se jačanje poduzetništva u različitim gospodarskim granama čime se doprinosi otpornosti i diverzifikaciji gospodarstva, povećanju konkurentnosti i prepoznatljivosti područja.
		SC2: Razvoj kvalitete života i lokalnog identiteta	Ovim ciljem postiže se jačanje kapaciteta i integracije svih razvojnih dionika, poboljšanje usluga te društvenih inovacija usmjerenih razvoju lokalnog identiteta, poboljšanju kvalitete života stanovnika i doživljaja posjetitelja.

OC LRS: Jačanje kohezije i prepoznatljivosti područja

Općim ciljem LRS LAG Slavonska ravnica doprinosi ključnoj horizontalnoj razvojnoj politici za ruralna područja Europske unije: Dugoročnoj viziji za ruralna područja. Općim ciljem LAG želi doprinijeti postizanju *Specifičnog cilja 8 SP ZPP-a: „Promicanje zapošljavanja, rasta, rodne ravnopravnosti, uključujući sudjelovanje žena u poljoprivredi, socijalne uključenosti i lokalnog razvoja u ruralnim područjima, uključujući kružno biogospodarstvo i održivo šumarstvo“* te doprinijeti postizanju *Općeg cilja 3 ZPP-a: „Jačanje socioekonomske strukture ruralnih područja“* kao i *cilju 5. Kohezijske politike EU: „Europa bliža građanima poticanjem održivog i integriranog razvoja svih vrsta područja i lokalnih inicijativa“*. Opći cilj ima integrirajući učinak na sve razvojne potrebe LAG-a. Općim ciljem LAG doprinosi jačanju zajedničkog identiteta, povezivanju te otpornom i održivom razvoju lokalne zajednice, kako bi na održiv način, endogenim potencijalom i resursima, putem inovativnih i pametnih pristupa te zelene i digitalne tranzicije odgovorio na dugoročne razvojne izazove i potrebe područja.

SC1: Razvoj održivog i inovativnog poduzetništva

Područje LAG-a ima dugu poduzetničku tradiciju u različitim razvojnim sektorima, posebno u poljoprivredi i proizvodnji hrane te brojnim tradicijskim znanjima i vještinama, no poduzetničke aktivnosti se smanjuju kao i mogućnosti kvalitetnog održivog zapošljavanja što uzrokuje odlazak mladog i obrazovanog stanovništva. Starenje stanovništva kao i smanjen poduzetnički interes mladih, posebno za očuvanje tradicijske poljoprivredne djelatnosti i proizvodnje prepoznatljive i zaštićene lokalne hrane. Tradicionalna znanja i vještine izumiru, a one predstavljaju izvor ideja i inovativnih mogućnosti razvoja lokalne proizvodnje i usluga. Turizam se sve više razvija no potrebno ga je usmjeriti očuvanju tradicije, kulturne i prirodne baštine s ciljem razvoja prepoznatljivosti jedinstvenog prostora u cjelini. Turizam treba biti temelj razvoja tržišta poljoprivrednih proizvoda. U turizmu, kao i u drugim nepoljoprivrednim djelatnostima, iako postoje razvojni resursi te potencijal nedostaje poduzetnička atmosfera i interes stanovnika, stoga je ovaj cilj usmjeren općem razvoju poduzetništva, posebno onih aktivnosti koje će omogućiti očuvanje tradicijske baštine i razvojne osnove te različitost gospodarskih djelatnosti, povećanje dodane vrijednosti, suradnju, umrežavanje i razvoj društvenog poduzetništva a što će doprinijeti razvoju prepoznatljivosti područja u cjelini.

SC2: Razvoj kvalitete života i lokalnog identiteta

Područje LAG-a karakteriziraju male ruralne zajednice velike i diversificirane tradicijske baštine i načina života. Stanovnici i razvojni dionici međusobno su nepovezani i ne djeluju u sinergiji. Stoga se, ovim ciljem, izravno želi postići međusektorsko i međugeneracijsko povezivanje, poboljšanje dostupnosti što većeg raspona usluga i razvoj društvenih inovacija u svrhu jačanja otpornosti ruralne zajednice za poboljšanje života svih stanovnika te boravka posjetitelja područja. Ovim ciljem želi se postići ukupna kohezija lokalne zajednice kako bi se povećala njezina vidljivost i stvorio zajednički identitet.

5.3. Opis intervencija LRS uključujući projekte suradnje

Tablica 27: Intervencije u LRS

Opći cilj LRS	Specifični cilj LRS	Potreba	Intervencija
OC: Jačanje kohezije područja LAG-a	SC1: Razvoj održivog i inovativnog poduzetništva	P1: Razvoj održive poljoprivrede i prepoznatljivih lokalnih prehrambenih proizvoda	INT 1.1. Jačanje prepoznatljivosti poljoprivrede i lokalne prehrane
OC: Jačanje kohezije područja LAG-a	SC1: Razvoj održivog i inovativnog poduzetništva	P2: Razvoj različitosti gospodarskih aktivnosti područja	INT 1.2. Razvoj turističke ponude i prepoznatljivosti područja LAG-a
OC: Jačanje kohezije područja LAG-a	SC2: Razvoj kvalitete života i lokalnog identiteta	P3: Razvoj male ruralne infrastrukture, očuvanja i održivog korištenja baštine	INT 2.1. Jačanje kohezije i integracije lokalne zajednice
OC: Jačanje kohezije područja LAG-a	SC2: Razvoj kvalitete života i lokalnog identiteta	P4: Razvoj civilnog društva i identiteta područja	INT 2.1. Jačanje kohezije i integracije lokalne zajednice

Zajedničke značajke za sve intervencije LAG-a u okviru LRS

Najviša ukupna vrijednost projekta (ili operacije) kojem će se pružiti potpora je do 300.000,00 EUR (bez PDV-a) dok je najviši iznos potpore po projektu koju LAG može dodijeliti do 200.000,00 EUR.

Zajednička načela kriterija kojima se postiže **prednost prilikom odabira projekata** (operacija) u okviru provedbe intervencija LAG-a zasnivaju se prvenstveno na doprinosu projekta (operacije) ključnim elementima **dodane vrijednosti LEADER-a** i to:

- povećanju/jačanju socijalnog (društvenog) kapitala u lokalnim zajednicama,
- poboljšanju lokalnog upravljanja te
- poboljšanju rezultata i učinaka politike za područje LAG-a u usporedbi s provedbom bez LEADER pristupa.

Doprinos dodanoj vrijednosti LEADER-a koju LAG planira postići očitovati će se prvenstveno kroz potporu inovacijama (inovativnim pristupima) te poticanju sektorske i međusektorske suradnje (partnerski projekti), kao i jačem uključivanju osjetljivih društvenih skupina. Inovacija je horizontalna tema koja prožima cijeli LRS i provedbu LEADER-a u cjelini. Svrha LRS je stvoriti adekvatno okruženje koje će omogućiti potporu promicanju inovacija i inovativnih aktivnosti/projekata (operacija). Operacija odnosno projekt ima inovativne značajke na lokalnoj razini ako rezultira uvođenjem nove aktivnosti ili novog proizvoda ili nove/inovativne metode ili usluge na lokalnoj razini (ukupno područje LAG-a). Treba naglasiti kako je doprinos inovativnim i pametnim rješenjima u selima ujedno i jedan od kriterija doprinosa provedbi koncepta Pametnih sela.

Osnovni elementi primjene inovativnosti odnosno inovativnih značajki u lokalnom kontekstu sukladno članku 31. stavku 2. (d) Uredbe (EU) br. 2021/1060. za potrebe primjene u kriterijima odabira projekata (operacija) temelje se na:

- projektnim partnerstvima koja donose međusektorsku ili sektorsku suradnju različitih dionika u iznalaženju rješenja za razvojne potrebe područja LAG-a (partnerski projekti);
- potporom društvenim (socijalnim) inovacijama koje dovode do novih proizvoda i usluga kojima se rješavaju potrebe opće zajednice područja LAG-a, poput:
  - novih metoda i pristupa prijenosu znanja iz područja promicanja poduzetništva i poduzetničke kulture, uključujući društveno poduzetništvo te partnerstva
  - inovativnih pristupa i modernih, zelenih, praksi u području zaštite okoliša i prirode kao i implementacije aktivnosti biogospodarstva (bioekonomije)
  - novih metoda i pristupa prijenosu znanja u području inovativne proizvodnje lokalne hrane i drugih lokalnih proizvoda, zelenih i digitalnih tehnologija, drugih aktivnosti područja, te u razvoju turizma
  - društvenih inovacija koje razvijaju nove oblike i načine inkluzije osjetljivih skupina društva
  - tehnoloških i ne-tehnoloških inovacija usmjerenih na nove tehnologije i metode koje omogućuju povećanje otpornosti na klimatske promjene, digitalizaciju i zelenu tranziciju.

U svrhu jačanja doprinosa dodanoj vrijednosti LEADER-a u elementu **poboljšanja rezultata i učinaka politike putem načela kriterija odabira** prednost će imati projekti (operacije) „zajedničkog korisnika“ te oni kojima se ostvaruje „zajednički interes“. **Zajedničkim korisnikom** u smislu provedbe intervencija LRS smatraju se gospodarska udruženja (zadruga, klasteri i dr.), organizacije civilnog društva ili javno-pravna tijela te pravne osobe (ustanove i/ili poduzeća u većinskom javnom vlasništvu). Zajedničkim korisnikom smatra se i provedba zajedničkih projekata, odnosno, ako se projekti (operacije) provode u sektorskom ili

međusektorskom partnerstvu. Projekt odnosno operacija ima **Zajednički interes**, provodi li ga Zajednički korisnik i/ili ako je u kolektivnom interesu članova Zajedničkog korisnika i opće javnosti odnosno od dobiti za opću zajednicu. Takav projekt (operacija) treba biti više od zbroja pojedinačnih interesa članova Zajedničkog korisnika.

Temeljni (opći) uvjeti prihvatljivosti svih projekata (operacija), uključujući i partnerske projekte (operacije) u okviru provedbe intervencija LAG-a su:

- biti usklađen sa ciljevima iz LRS
- biti usklađen sa jednim ili više specifičnih ciljeva SP ZPP navedenim u članku 6. stavku 1. i 2. Uredbe (EU) 2021/2115
- provoditi se na području LAG-a na kojem korisnik na LAG natječaju podnosi zahtjev za potporu
- ukupni iznos projekta ne smije biti veći od 300.000,00 EUR (bez PDV-a)
- biti usklađen sa pravilima državne potpore, ako je primjenjivo
- biti usklađen s EU i RH zakonodavstvom koje se odnosi na predmetni projekt

Temeljni (opći) uvjeti prihvatljivosti projekta (operacije) se primjenjuju na sve projekte (operacija) za koje se podnosi Zahtjev za potporu, uključujući partnerske projekte (operacije).

Partnerskim projektom (operacijom) se smatra projekt u kojem više korisnika na LAG natječaju sudjeluje u provedbi projekta u jednoj LAG intervenciji uz ispunjenje sljedećih uvjeta: mora biti sklopljen Sporazum o suradnji između projektnih partnera; mora biti definiran glavni partner (nositelj projekta); moraju biti jasno definirane i razgraničene aktivnosti i zadaće između projektnih partnera; svi korisnici (partneri) moraju ispunjavati uvjete prihvatljivosti za LAG intervenciju za koju prijavljuju projekt.

Ciljani korisnici (projektni promotori) LRS su sve pravne i fizičke osobe privatnog prava te pravne osobe javnog prava, pri čemu su zajednički temeljni odnosno opći uvjeti prihvatljivosti svih korisnika (pojedinačnih i zajedničkih) sljedeći:

- imati prebivalište ili sjedište, uključujući podružnicu, ovisno o organizacijskom obliku unutar područja LAG-a putem kojeg podnosi zahtjev za potporu, prije dana objave LAG natječaja sve do proteka roka od 5 (pet) godina od dana konačne isplate sredstava potpore, osim u slučaju ako odabrani LAG promijeni obuhvat područja ili u slučaju više sile i izvanredne okolnosti sukladno članku 3. stavku 1. Uredbe (EU) br. 2021/2116;
- imati podmirene odnosno uređene financijske obveze prema državnom proračunu;
- ne smije biti u postupku predstečaja, stečaja, stečaja potrošača ili likvidacije u skladu s posebnim propisima.

Temeljni uvjeti prihvatljivosti korisnika na LAG natječaju se primjenjuju na sve korisnike na LAG natječaju koji podnose Zahtjev za potporu, uključujući partnerske projekte (operacije).

Intervencija LEADER u okviru SP ZPP-a 2023.-2027. prvenstveno se provodi na temelju članka 77. Uredbe (EU) br. 2021/2115 pod nazivom “Suradnja“, uključujući i članke 73., 74. te 75. navedene Uredbe.

Sukladno članku 77. stavku 3. Uredbe (EU) br. 2021/2115, intenzitet potpore u LAG intervenciji može iznositi **najviše 100%** prihvatljivih troškova projekta odnosno mogu se pokriti svi troškovi povezani s projektom.

U slučaju kada LAG intervencija uključuje ulaganja u skladu s člankom 73. Uredbe (EU) 2021/2115, intenzitet potpore može iznositi **najviše 65%** prihvatljivih troškova projekta, a iznimno se može povećati u sljedećim slučajevima:

- a) **najviše 80%** kada je korisnik mladi poljoprivrednik²⁵
 b) **najviše 85%** za ulaganja malih poljoprivrednih gospodarstava²⁶
 c) **najviše 100%** za neproduktivna ulaganja²⁷ i temeljne usluge i infrastrukturu u ruralnim područjima²⁸.

Tablica 28: Projekti suradnje

Vrsta projekta suradnje	Područje interesa projekta suradnje	Očekivani rezultat provedbe projekta suradnje	Indikativna visina proračuna projekta suradnje u odnosu na ukupan iznos alokacije koju će LAG ostvariti u razdoblju 2023.-2027.
Transnacionalni	Pametna sela	Stjecanje znanja i razmjena iskustava o konceptu Pametnih sela	2%
Međuteritorijalni	Turizam i tradicijska baština	Razvijeni novi ili ojačani postojeći turistički proizvodi, stvaranje umrežene ponude	2%

Napomena: Sve navedeno u okviru intervencija podložno je dodatnim izmjenama i dopunama tijekom provedbe LRS sukladno konzultacijama s lokalnim razvojnim dionicima te dodatnim uputama/smjernicama nadležnog Upravljačkog i Provedbenog tijela.

²⁵ **Mladi poljoprivrednik** je osoba starija od 18 i mlađa od 40 godina (do navršene 41 god.) u trenutku podnošenja Zahtjeva za potporu, koja posjeduje odgovarajuće vještine i znanje o poljoprivredi te po prvi puta uspostavlja poljoprivredno gospodarstvo ekonomske veličine od 10.000 EUR do 100.000 EUR na kojem ima status nositelja/odgovorne osobe ili je status nositelja/odgovorne osobe po prvi put stekla unutar 5 (pet) godina do dana podnošenja zahtjeva za potporu, a u slučaju trgovačkog društva je i odgovorna osoba isključivo ukoliko je vlasnik najmanje 50% temeljnog kapitala društva.

²⁶ **Malo poljoprivredno gospodarstvo** je poljoprivredno gospodarstvo koje ima ekonomsku veličinu poljoprivrednog gospodarstva (EVPG) od 3.000 do 15.000 EUR-a SO.

²⁷ **Neproduktivna ulaganja** su ona ulaganja koja ne dovode do značajnog povećanja vrijednosti ili profitabilnosti korisnika odnosno koja ne ostvaruju značajan dohodak, prihod ili dobit, ali pri tome imaju pozitivan utjecaj na primjerice: socijalnu uključenost, pomoć ranjivim skupinama, edukaciju, prijenos znanja i vještina, jačanje teritorijalnog identiteta, očuvanje baštine, okoliš i klimu i sl.

²⁸ Pod **temeljnom uslugom i infrastrukturom u ruralnim područjima** podrazumijeva se ulaganje koje kumulativno ispunjava sljedeće: podiže kvalitetu života u ruralnim područjima (kulturno-društvenu i/ili obrazovno-odgojnu i/ili sportsko-rekreativnu i/ili rekreacijsku i/ili turističku i/ili komunalnu i/ili zdravstvenu i/ili javnih usluga itd.), namijenjeno je javnoj upotrebi/korištenju, mora biti javno dostupno različitim pojedincima i interesnim skupinama, ne smije biti profitnog karaktera (operativni prihodi ne smiju biti veći od operativnih troškova), provodi se u naselju s najviše 25.000 stanovnika.

Tablica 29: Opis intervencija

Naziv i kod intervencije	INT 1.1. Jačanje prepoznatljivosti poljoprivrede i lokalne prehrane
Područje obuhvata	Cijelo područje LAG-a
Kratki opis intervencije: -svrha intervencije - doprinos intervencije općem i specifičnom cilju LRS - doprinos intervencije specifičnom cilju ZPP - pripadnost intervencije nekom od članaka Uredbe (EU) 2021/2115 - doprinos pokazateljima rezultata ZPP-a - opis dodatne vrijednosti intervencije u provedbi LEADER pristupa uz naglasak na posebitosti intervencije koje ju razlikuju u odnosu na SP ZPP intervencije - ako je je primjenjivo opis inovativnih elemenata LRS	Intervencija je pripremljena sukladno potrebama područja LAG-a definiranim tijekom izrade SWOT analize. Svrha intervencije je prioritetan doprinos rješavanju potrebe područja LAG-a koja se odnosi na razvoj održive poljoprivrede i prepoznatljivih lokalnih prehrambenih proizvoda (P1). Svrha intervencije je pružiti potporu razvoju modernizacije poljoprivredne proizvodnje, razvoju prerade, marketinga i promocije lokalnih prehrambenih proizvoda, zasnovanih na tradicijskim resursima, uz zaštitu okoliša, jačanje kapaciteta i zajedništvo. Proizvodnjom prepoznatljivih prehrambenih proizvoda kako i jačanjem poljoprivrede zasnovane na tradiciji područja ujedno se utječe na razvoj turizma kao i drugih gospodarskih grana te na povećanje kvalitete života u ukupnom području LAG-a. Intervencijom se ujedno doprinosi i općem razvoju gospodarstva na području LAG-a. Ova intervencija doprinosi i razvoju turizma te s njim povezanim djelatnostima stvaranjem novih i inovativnih proizvoda povezanim sa turističkim tržištem, ali i bliskim tržištima iz okruženja i gravitiraju stanovnici razvojem kratkih i/ili boljih lanaca opskrbe. Intervencijom se potiče i zaštita okoliša, očuvanje i održivo korištenje prirodne baštine kao razvojne osnove te doprinosi revitalizaciji i očuvanju tradicije područja korištenjem novih i inovativnih tehnologija i metoda. Ova intervencija doprinijet će i diversifikaciji djelatnosti na području kao i stvaranju novih proizvoda i usluga. Putem ove intervencije pružit će se potpora jačanju suradnje i umrežavanja lokalnih dionika gospodarskog razvoja. Intervencija će omogućiti osnovu za brandiranje područja LAG-a putem diverzifikacije djelatnosti poljoprivrednih gospodarstava te podizanje kvalitete i uspješnijeg plasmana poljoprivrednih proizvoda kao i omogućiti razvoj destinacije. Detaljni opisi i obrazloženja doprinosa projekata (operacija) kojima će se, u okviru ove intervencije, pružiti potpora razvojnim potrebama LAG-a bit će na navedeni u natječaju LAG-a Fokus intervencije je na jačanju primarne poljoprivredne proizvodnje malih poljoprivrednih gospodarstava, razvoju prerade poljoprivrednih proizvoda s ciljem stvaranja inovativne ponude lokalne hrane koja se zasniva na tradicijskim vrijednostima i resursima. Intervencijom će se omogućiti uvođenje novih i/ili inovativnih tehnologija i rješenja uključujući opremu i materijale, kao i ulaganje u obnovljive izvore energije i/ili energetske učinkovitost te diverzifikacija proizvodnje kao i poboljšanje radnih uvjeta, kako bi se doprinijelo ukupnom jačanju konkurentnosti poljoprivrednih gospodarstava. Omogućiti će se digitalizacija i zelena tranzicija poljoprivrednih gospodarstava; trženje, marketing, prezentacija i promocija lokalne poljoprivrede i tradicijske prehrane; razvoj umrežavanja, partnerstva i kratkih lanaca opskrbe usmjereno jačanju društvenog poduzetništva. Intervencijom će se omogućiti i jačanje kapaciteta poljoprivrednih gospodarstava u stjecanju novih znanja i vještina u zelenoj i digitalnoj tranziciji, novim tehnologijama, prilagodbi tržištu, marketingu, promociji i sl. što će povećati njihovu održivost te povećati otpornost na klimatske promjene. Intervencijom će se jačati razvoj inovativnih pristupa i rješenja usmjerenih jačanju poduzetništva, posebno žena i mladih te stvaranju novih i očuvanju postojećih radnih mjesta. Intervencija, u većini svog obuhvata i aktivnosti, pripada uvjetima iz članka 73. uključujući članak 74. Uredbe (EU) br. 2021/2115. Intervencija izravno doprinosi Specifičnom cilju (SC) 1 LRS: Razvoj održivog i inovativnog poduzetništva jer omogućuje razvoj poljoprivrednih

gospodarstava i drugih dionika u proizvodnji lokalne hrane s ciljem njihove modernizacije, zelene i digitalne tranzicije te održivosti poljoprivredne proizvodnje i prerade poljoprivrednih proizvoda-proizvodnje lokalne hrane uz zaštitu okoliša i baštine, kao i njezino povezivanje, umrežavanje i zajedničko nastupanje na tržištu te razvoj lanaca opskrbe, čime se izravno doprinosi jačanju poduzetništva, povećanju otpornosti i konkurentnosti kao i prepoznatljivosti područja te dodanoj vrijednosti LEADER-a.

Intervencija doprinosi **Općem cilju (OC) LRS: Jačanje kohezije i prepoznatljivosti područja** na području LAG-a budući se razvojem poljoprivrednih gospodarstava i proizvodnje lokalne hrane zasnovane na tradiciji i lokalnim resursima, osnaživanjem i sinergijom, doprinosi održivom socioekonomskom razvoju i otpornosti lokalne zajednice.

Intervencija izravno i značajno doprinosi **Specifičnim ciljevima (SC/SO²⁹) ZPP-a:**

SC2: Jačanje usmjerenosti na tržište i povećanje konkurentnosti poljoprivrednih gospodarstava kratkoročno i dugoročno, uključujući veću usmjerenost na istraživanja, tehnologiju i digitalizaciju putem sljedećih pokazatelja:

R.3 Digitalizacija poljoprivrede min. 10 PG-ova koji primaju potporu za digitalnu poljoprivrednu tehnologiju u okviru ZPP-a

R.9 Modernizacija min. 10 PG-ova koji primaju potporu za ulaganja u restrukturiranje i modernizaciju, uključujući poboljšanje učinkovitosti resursa

SC8: Promicanje zapošljavanja, rasta, rodne ravnopravnosti, uključujući sudjelovanje žena u poljoprivredi, socijalne uključenosti i lokalnog razvoja u ruralnim područjima, uključujući kružno biogospodarstvo i održivo šumarstvo putem sljedećih pokazatelja (uključujući R.37):

R.39 Razvoj ruralnog gospodarstva putem min. 2 ruralna poduzeća, uključujući poduzeća za biogospodarstvo, razvijena uz potporu u okviru ZPP-a

R.40 Pametna tranzicija ruralnoga gospodarstva putem min. 10 projekata kojima se doprinosi Pametnim selima

Doprinos dodanoj vrijednosti LEADER-a naveden je prethodno, u uvodnom dijelu zajedničkih značajki za sve intervencije. Uz primjenu inovativnosti odnosno inovativnih značajki u lokalnom kontekstu, u okviru ove intervencije, izravno se i značajno, doprinosi i sljedećim elementima:

- socijalnom (društvenom) kapitalu, putem projektnih aktivnosti očuvanja kulturnih (tradicijskih) vrijednosti područja i/ili jačanja zajedničkog identiteta/prepoznatljivosti područja
- lokalnom upravljanju putem broja projekata i broja novih korisnika koji do sada nisu provodili projekte financirane iz LEADER-a, kao i putem promotivnih aktivnosti i medijskih objava o projektima
- rezultatima i učincima politike putem partnerskih projekata i/ili putem aktivnosti jačanja kapaciteta dionika o političkim strategijama EU-a (Zeleni plan, digitalna tranzicija i dr.) i/ili aktivnosti potpore izvrsnosti

Različitos t intervencije u odnosu na nacionalne intervencije iz SP ZPP-a očituje se u objedinjenju potpore primarnoj poljoprivrednoj proizvodnji i preradi poljoprivrednih proizvoda uključujući i jačanje kapaciteta te umrežavanje dionika. Razlika je i u mogućnosti potpore PG-ovima (ispod

²⁹ SO – *Specific objective*. Oznaka specifičnog cilja koja se pojavljuje u nadređenom regulatornom okviru za provedbu LRS. Unesen je radi lakšeg praćenja korelacije sa regulatornim okvirom.

	3.000 EUR ekonomske veličine) kao i projektima kojima se, uz navedeno, maksimizira ostvarenje dodane vrijednosti LEADER-a.
Ciljani korisnici	Pravne i fizičke osobe privatnog prava, upisane u relevantan upisnik PG-ova na nacionalnoj razini pri nadležnom tijelu ³⁰ . Detaljan popis prihvatljivih korisnika bit će naveden u natječaju LAG-a
Temeljni uvjeti prihvatljivosti korisnika	Temeljni uvjeti prihvatljivosti korisnika su: – imati prebivalište ili sjedište, uključujući podružnicu, ovisno o organizacijskom obliku unutar područja LAG-a putem kojeg podnosi zahtjev za potporu, prije dana objave natječaja LAG-a sve do proteka roka od 5 (pet) godina od dana konačne isplate sredstava potpore, osim u slučaju ako odabrani LAG promijeni obuhvat područja ili u slučaju više sile i izvanredne okolnosti sukladno članku 3. stavku 1. Uredbe (EU) br. 2021/2116; – imati podmirene odnosno uređene financijske obveze prema državnom proračunu; – ne smije biti u postupku predstečaja, stečaja, stečaja potrošača ili likvidacije u skladu s posebnim propisima Daljnji uvjeti prihvatljivosti korisnika bit će navedeni u natječaju LAG-a
Prihvatljive vrste projekta i temeljni uvjeti prihvatljivosti projekta	Temeljni (opći) uvjeti prihvatljivosti projekata su: – projekt se mora provoditi na području LAG obuhvata i – ukupni iznos projekta ne smije biti veći od 300.000 EUR (bez PDV-a). Prihvatljive vrste projekata odnose se na primarnu poljoprivrednu proizvodnju, doradu, preradu, skladištenje poljoprivrednih proizvoda, digitalizaciju poljoprivredne proizvodnje i prerade, uvođenje zelenih tehnologija i dr. Prihvatljivi su projekti koji mogu uključiti sljedeće prihvatljive aktivnosti: građenje (uključujući rekonstrukciju i/ili održavanje postojeće građevine i/ili opremanje građevine) i/ili nabavu opreme; marketinške aktivnosti; edukacijsko-informativne aktivnosti; promotivne aktivnosti i druge aktivnosti koje doprinose ostvarenju ciljeva LRS. Detaljne prihvatljive vrste projekata i uvjeti prihvatljivosti projekata bit će navedeni u natječaju LAG-a.
Načela kriterija odabira	Načela kriterija odabira prioritetno, su: – Veličina PG-a (prednost imaju PG-ovi sa EVPG iznad 3000 Eur) – Dužina poslovanja (prednost imaju projekti nositelja sa dužim trajanjem poslovanja) – Radna mjesta (prednost imaju ulaganja koja stvaraju nova radna mjesta ili čijom se provedbom zadržavaju radna mjesta) – Vrsta ulaganja (prednost imaju projekti opremanja građevine i/ili nabave opreme) – Dodana vrijednost u primarnoj poljoprivredi (prednost imaju projekti koji revitaliziraju i moderniziraju primarnu polj. proizvodnju zasnovanu na tradiciji područja i/ili lokalnim resursima i doprinose zaštiti okoliša i/ili očuvanju biološke raznolikosti) – Dodana vrijednost u preradi (prednost imaju projekti kojima se kreiraju proizvodi koji se zasnivaju na tradicijskim vrijednostima područja i/ili lokalnim resursima) – Doprinost Dodanoj vrijednosti LEADER-a kroz koncept Pametnih sela:

³⁰ Napomena: U trenutku donošenja ove LRS relevantni upisnici su naziva: Upisnik poljoprivrednika ili Upisnik obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava i/ili dr.

	• Digitalizacija u društvenim aktivnostima u selima (prednost imaju projekti u okviru kojih se provode aktivnosti/ulaganja u digitalizaciju) • Doprinos okolišnim ciljevima i ublažavanju klimatskih promjena u selima (prednost imaju projekti čije aktivnosti/ulaganja doprinose zaštiti okoliša i/ili ublažavanju klimatskih promjena) • Doprinos inovativnosti (prednost će imati projekti koji imaju inovativne značajke u lokalnom kontekstu) - te drugi elementi Dodane vrijednosti LEADER-a (prednost će imati projekti koji se provode u partnerstvu ili ih provodi zajednički korisnik te doprinose rezultatima i učincima politike i/ili doprinose socijalnom (društvenom) kapitalu i/ili doprinose lokalnom upravljanju) Razrada načela kriterija odabira odrediti će se u LAG natječaju.
Najniža ukupna vrijednost projekta	Odredit će se u LAG natječaju.
Najviša ukupna vrijednost projekta	Najviša ukupna vrijednost projekta je do 300.000 EUR (bez PDV-a). Detaljno će se definirati u LAG natječaju.
Najniži iznos potpore po projektu	Odredit će se u LAG natječaju.
Najviši iznos potpore po projektu	Najviši iznos potpore po projektu je do 200.000 EUR. Detaljno će se definirati u LAG natječaju.
Intenzitet potpore	Intenzitet potpore može iznositi najviše 65% prihvatljivih troškova projekta, a može se povećati u slijedećim slučajevima: – najviše 80% prihvatljivih troškova projekta kada je korisnik mladi poljoprivrednik, – najviše 85% prihvatljivih troškova projekta za ulaganja malih PG-ova Dodatno će se definirati natječajem LAG-a.

Pokazatelji

Broj novostvorenih radnih mjesta (puno radno vrijeme), doprinosi R.37 ZPP-a	1
Broj sačuvanih radnih mjesta	2

R. br.		
1.	Naziv pokazatelja	R.3 Digitalizacija poljoprivrede
	Mjerna jedinica	Broj PG-ova koji primaju potporu
	Ciljna vrijednost	10
1.	Naziv pokazatelja	R.9 Modernizacija poljoprivrednih gospodarstava
	Mjerna jedinica	Broj PG-ova koji primaju potporu
	Ciljna vrijednost	10
2.	Naziv pokazatelja	R.39 Razvoj ruralnog gospodarstva
	Mjerna jedinica	Broj poduzeća
	Ciljna vrijednost	2
3.	Naziv pokazatelja	R.40 Pametna tranzicija ruralnog gospodarstva
	Mjerna jedinica	Broj projekata
	Ciljna vrijednost	10

Naziv i kod intervencije	INT 1.2. Razvoj turističke ponude i prepoznatljivosti područja LAG-a
Područje obuhvata	Cijelo područje LAG-a
Kratki opis intervencije: -svrha intervencije - doprinos intervencije općem i specifičnom cilju LRS - doprinos intervencije specifičnom cilju ZPP - pripadnost intervencije nekom od članaka Uredbe (EU) 2021/2115 - doprinos pokazateljima rezultata ZPP-a - opis dodatne vrijednosti intervencije u provedbi LEADER pristupa uz naglasak na posebitosti intervencije koje ju razlikuju u odnosu na SP ZPP intervencije - ako je je primjenjivo opis inovativnih elemenata LRS	Intervencija je pripremljena sukladno potrebama područja LAG-a definiranim tijekom izrade SWOT analize. Svrha intervencije je prioritetan doprinos rješavanju potrebe područja LAG-a koja se odnosi na razvoj različitosti gospodarskih aktivnosti područja (P2) te integralno doprinosi razvoju marketinga i prodaje, lokalnih tržišta, poljoprivrednih proizvoda kao i povećanju kvalitete života u području LAG-a te razvoju ponude za privlačenje i kvalitetniji doživljaj posjetitelja. Svrha intervencije je omogućiti razvoj održivog turizma, tradicijskog, zelenog i inovativnog kao i drugih nepoljoprivrednih djelatnosti (proizvoda i usluga) uz zaštitu okoliša, jačanje kapaciteta i zajedništvo. Intervencijom se pruža potpora razvoju selektivnih oblika održivog, zelenog i inovativnog turizma u području izravno povezanog sa lokalnom tradicijom i nasljeđem te kulturnom-povijesnom i prirodnom baštinom. Intervencijom se pruža potpora i razvoju drugih nepoljoprivrednih, tradicionalnih djelatnosti u području kojima se čuva identitet lokalne zajednice i omogućuje pristup proizvodima i uslugama koji omogućuju poboljšanje života lokalnih stanovnika. Intervencijom se pruža potpora raznolikom gospodarskom razvoju, povezivanju i suradnji dionika u turizmu i drugim razvojnim djelatnostima područja LAG-a. Intervencijom se potiče i stvaranje lokalnog tržišta poljoprivrednih proizvoda putem potrošnje u turizmu kao i drugih nepoljoprivrednih proizvoda čime se, također, pruža potpora suradnji razvojnih dionika. Intervencijom se doprinosi jačanju identiteta područja, očuvanja tradicije i održivog korištenja baštine te razvoju lokalnih proizvoda i usluga. Intervencija će omogućiti osnovu za jačanje prepoznatljivosti područja LAG-a putem povećanja i raznolikosti sadržaja te kvalitete lokalnih proizvoda i usluga što će omogućiti razvoj destinacije. Detaljna obrazloženja doprinosa projekata (operacija) kojima će se pružiti potpora u okviru ove intervencije razvojnim potrebama LAG-a bit će na navedena u natječaju LAG-a. Fokus intervencije usmjeren je na razvoj selektivnih oblika ruralnog turizma (uz održivo korištenje kulturne i prirodne baštine) te drugih, tradicionalnih i inovativnih, nepoljoprivrednih djelatnosti, kako u stvaranju proizvoda tako i u razvoju usluga za stanovništvo i posjetitelje područja. Intervencijom se pruža potpora razvoju smještajnih kapaciteta uz očuvanje tradicijske arhitekture i okoliša, kao i potpora jačanju lokalnog tržišta te povezivanju poljoprivrede i turizma u svrhu međusobne integracije i jačanja identiteta područja. Intervencijom će se pružiti potpora provedbi zelene i digitalne tranzicije u nepoljoprivrednim djelatnostima, uz očuvanje kulturne i prirodne baštine. Fokus intervencije je i poticanje jačanja kapaciteta, umrežavanja i partnerstva u svrhu razvoja društvenog poduzetništva te jačanja objedinjene ponude destinacije i prepoznatljivosti područja. Intervencijom će se omogućiti razvoj inovativnih pristupa i rješenja te otvaranje novih i očuvanje postojećih radnih mjesta. Intervencija, u većini svog obuhvata i aktivnosti, pripada uvjetima iz članka 73. Uredbe (EU) br. 2021/2115. Intervencija izravno doprinosi Specifičnom cilju (SC) 1 LRS: Razvoj održivog i inovativnog poduzetništva jer omogućuje razvoj turizma i širokog raspona nepoljoprivrednih djelatnosti, njihovo povezivanje sa poljoprivredom i proizvodnjom hrane, međusobno povezivanje, umrežavanje i zajedničko nastupanje na tržištu čime se izravno doprinosi jačanju poduzetništva u cjelini, otpornosti i diverzifikaciji gospodarstva, povećanju konkurentnosti i prepoznatljivosti područja te dodanoj vrijednosti LEADER-

	a. Intervencija doprinosi Općem cilju (OC) LRS: Jačanje kohezije i prepoznatljivosti područja na području LAG-a budući se razvojem turizma i drugih nepoljoprivrednih djelatnosti, zasnovanih na tradiciji i lokalnim resursima, jačanjem umrežavanja i suradnje, doprinosi sinergiji, socioekonomskoj otpornosti i održivom razvoju i osnaživanju lokalne zajednice. Intervencija izravno i značajno doprinosi Specifičnom cilju (SC/SO) ZPP-a 8: Promicanje zapošljavanja, rasta, rodne ravnopravnosti, uključujući sudjelovanje žena u poljoprivredi, socijalne uključenosti i lokalnog razvoja u ruralnim područjima, uključujući kružno biogospodarstvo i održivo šumarstvo putem sljedećih pokazatelja (uključujući R.37): R.39 Razvoj ruralnog gospodarstva putem min. 10 ruralnih poduzeća, uključujući poduzeća za biogospodarstvo, razvijena uz potporu u okviru ZPP-a (isključujući nova poduzeća) R.40 Pametna tranzicija ruralnoga gospodarstva putem min. 10 projekata (operacije) kojima se doprinosi Pametnim selima Doprinos dodanoj vrijednosti LEADER-a naveden je prethodno, u uvodnom dijelu zajedničkih značajki za sve intervencije. Uz primjenu inovativnosti odnosno inovativnih značajki u lokalnom kontekstu, u okviru ove intervencije, izravno se i značajno, doprinosi i sljedećim elementima: – socijalnom (društvenom) kapitalu, putem projektnih aktivnosti očuvanja kulturnih (tradicijskih) vrijednosti područja i/ili jačanja zajedničkog identiteta/prepoznatljivosti područja – lokalnom upravljanju putem broja projekata i broja novih korisnika koji do sada nisu provodili projekte financirane iz LEADER-a, kao i putem promotivnih aktivnosti i medijskih objava o projektima – rezultatima i učincima politike putem partnerskih projekata i/ili putem aktivnosti jačanja kapaciteta dionika o političkim strategijama EU-a (Zeleni plan, digitalna tranzicija i dr.) i/ili aktivnosti potpore izvrsnosti Različitost intervencije u odnosu na nacionalne intervencije SP ZPP, uz ranije navedeno, očituje se i u potpori diverzifikaciji ruralnog gospodarstva povezanih sa tradicijskom baštinom i održivim korištenjem razvojnih resursa, potpori malim poduzetnicima te projektima kojima se ostvaruje dodana vrijednost LEADER-a.
Ciljani korisnici	Pravne i fizičke osobe privatnog prava, uključujući i PG-ove upisane u relevantan upisnik PG-ova na nacionalnoj razini pri nadležnom tijelu. Detaljan popis prihvatljivih korisnika bit će naveden u natječaju LAG-a.
Temeljni uvjeti prihvatljivosti korisnika	Temeljni uvjeti prihvatljivosti korisnika su: – imati prebivalište ili sjedište, uključujući podružnicu, ovisno o organizacijskom obliku unutar područja LAG-a putem kojeg podnosi zahtjev za potporu, prije dana objave natječaja LAG-a sve do proteka roka od 5 (pet) godina od dana konačne isplate sredstava potpore, osim u slučaju ako odabrani LAG promijeni obuhvat područja ili u slučaju više sile i izvanredne okolnosti sukladno članku 3. stavku 1. Uredbe (EU) br. 2021/2116; – imati podmirene odnosno uređene financijske obveze prema državnom proračunu; – ne smije biti u postupku predstečaja, stečaja, stečaja potrošača ili likvidacije u skladu s posebnim propisima. Daljnji uvjeti prihvatljivosti korisnika bit će navedeni u natječaju LAG-a.

Prihvatljive vrste projekata i temeljni uvjeti prihvatljivosti projekata	Temeljni uvjeti prihvatljivosti projekata su: - projekt se mora provoditi na području LAG obuhvata - ukupni iznos projekta ne smije biti veći od 300.000,00 EUR (bez PDV-a) Prihvatljive vrste projekata odnose se na razvoj ruralnog turizma s posebnim naglaskom na projekte koji doprinose razvoju područja LAG-a kao turističke destinacije, razvoj suvenira zasnovanih na tradicijskoj baštini i resursima područja, zanatskih proizvoda i usluga te razvoj drugih (nespomenutih) nepoljoprivrednih djelatnosti i usluga u području i sl. Prihvatljivi su projekti koji mogu uključiti sljedeće prihvatljive aktivnosti: građenje (uključujući rekonstrukciju i/ili održavanje postojeće građevine i/ili opremanje građevine) i/ili nabavu opreme; marketinške aktivnosti; edukacijsko-informativne aktivnosti; promotivne aktivnosti i druge aktivnosti koje doprinose ostvarenju ciljeva LRS. Detaljne prihvatljive vrste projekata i uvjeti prihvatljivosti projekata bit će navedeni u natječaju LAG-a.
Načela kriterija odabira	Načela kriterija odabira, prioritetno, su: - Radno iskustvo u turizmu ili drugoj nepoljoprivrednoj djelatnosti (prednost imaju korisnici koji duže posluju) - Radna mjesta (prednost imaju ulaganja koja stvaraju nova radna mjesta ili čijom se provedbom zadržavaju radna mjesta) - Dodana vrijednost u djelatnostima (prednost imaju projekti kojima se kreiraju usluge/proizvodi koji se zasnivaju na tradicijskim vrijednostima područja i/ili lokalnim resursima) - Doprinos Dodanoj vrijednosti LEADER-a kroz koncept Pametnih sela: • Digitalizacija u društvenim aktivnostima u selima (prednost imaju projekti u okviru kojih se provode aktivnosti/ulaganja u digitalizaciju) • Doprinos okolišnim ciljevima i ublažavanju klimatskih promjena u selima (prednost imaju projekti čije aktivnosti/ulaganja doprinose zaštiti okoliša i/ili ublažavanju klimatskih promjena) • Doprinos inovativnosti (prednost će imati projekti koji imaju inovativne značajke u lokalnom kontekstu) - te drugi elementi Dodane vrijednosti LEADER-a (prednost će imati projekti koji se provode u partnerstvu te doprinose rezultatima i učincima politike i/ili doprinose socijalnom (društvenom) kapitalu i/ili doprinose lokalnom upravljanju) Razrada načela kriterija odabira odrediti će se u LAG natječaju.
Najniža ukupna vrijednost projekta	Odredit će se u LAG natječaju.
Najviša ukupna vrijednost projekta	Najviša ukupna vrijednost projekta je do 300.000 EUR (bez PDV-a). Detaljno će se definirati u LAG natječaju.
Najniži iznos potpore po projektu	Odredit će se u LAG natječaju.
Najviši iznos potpore po projektu	Najviši iznos potpore po projektu je do 200.000 EUR. Detaljno će se definirati u LAG natječaju.
Intenzitet potpore	Intenzitet potpore može iznositi 65% prihvatljivih troškova projekta. Dodatno će se definirati u LAG natječaju.

Pokazatelji

Broj novostvorenih radnih mjesta (puno radno vrijeme), doprinosi R.37 ZPP-a	1
Broj sačuvanih radnih mjesta	2

R. br.		

1.	Naziv pokazatelja	R.39 Razvoj ruralnog gospodarstva
	Mjerna jedinica	Broj poduzeća (isključujući novoosnovana poduzeća)
	Ciljna vrijednost	10
2.	Naziv pokazatelja	R.40 Pametna tranzicija ruralnoga gospodarstva
	Mjerna jedinica	Broj projekata
	Ciljna vrijednost	10

Naziv i kod intervencije	INT 2.1. Jačanje kohezije i integracije lokalne zajednice
Područje obuhvata	Cijelo područje LAG-a
Kratki opis intervencije: -svrha intervencije - doprinos intervencije općem i specifičnom cilju LRS - doprinos intervencije specifičnom cilju ZPP - pripadnost intervencije nekom od članaka Uredbe (EU) 2021/2115 - doprinos pokazateljima rezultata ZPP-a - opis dodatne vrijednosti intervencije u provedbi LEADER pristupa uz naglasak na posebitosti intervencije koje ju razlikuju u odnosu na SP ZPP intervencije - ako je je primjenjivo opis inovativnih elemenata LRS	Intervencija je pripremljena sukladno potrebama područja LAG-a definiranim tijekom izrade SWOT analize. Svrha intervencije je prioritetan doprinos rješavanju potrebe područja LAG-a koja se odnosi na razvoj male ruralne infrastrukture, očuvanje i održivo korištenje baštine (P3) kao i na razvoj civilnog društva te zajedničkog identiteta područja LAG-a (P4). Svrha intervencije je pružiti potporu razvoju male ruralne infrastrukture i usluga za stanovništvo uz unaprjeđenje očuvanja i održivog korištenja kulturno-povijesne i prirodne baštine te resursa primjenom inovativnih i pametnih rješenja, zelene i digitalne tranzicije, te, integralno, pružiti potporu razvoju ljudskih kapaciteta, svih oblika gospodarske i društvene komunikacije, inkluzije, umrežavanja i suradnje, društvenih inovacija, promocije i vidljivosti područja. Intervencijom se izravno omogućuje razvoj male društvene i komunalne infrastrukture i usluga kao i međusobno umrežavanje i suradnja razvojnih dionika s ciljem razvoja identiteta lokalne zajednice. Intervencijom se utječe na smanjenje depopulacije, zadržava mlada i aktivna populacija te omogućuje društvena inkluzija osjetljivih skupina. Razvoj infrastrukture na području kao i jačanje suradnje sektorskih i međusektorskih razvojnih dionika utječe i na opći gospodarski razvoj područja, posebno na razvoj poljoprivrede i turizma, ali na sve druge gospodarske djelatnosti. Daljnjim razvojem lokalne društvene i komunalne ruralne infrastrukture omogućuje se očuvanje kulturno-povijesne i prirodne baštine, jačanje zaštite okoliša u cjelini te tradicijskih značajki područja. Razvoj društvene i komunalne infrastrukture preduvjet je i za daljnji razvoj turizma te područja LAG-a kao destinacije. Razvoj civilnog društva, društvenih inovacija, implementacija zelenih i digitalnih tehnologija te jačanje i umrežavanje ljudskih resursa, međusektorski i međugeneracijski, neophodni su za daljnji razvoj zajednice, za privlačenje novih stanovnika i posjetitelja područja. Intervencijom se pruža potpora jačanju kapaciteta dionika, razmjeni znanja i vještina, prijenosu primjera dobre prakse u socioekonomskom razvoju zajednice, očuvanju vrijedne i raznolike tradicije, kulturno-povijesne i prirodne baštine, zaštiti okoliša te društvenoj inkluziji osjetljivih skupina. Intervencijom se pruža potpora održivom korištenju ruralne infrastrukture te primjeni inovativnih metoda i pametnih rješenja u lokalnoj zajednici u svrhu jačanja njezine kohezije i identiteta. Intervencijom se pruža potpora razvoju aktivnosti marketinga i promocije područja kao integralne destinacije. Detaljna obrazloženja doprinosa projekata (operacija) kojima će se, u okviru ove intervencije, pružiti potpora razvojnim potrebama LAG-a bit će na navedena u natječaju LAG-a. Fokus intervencije usmjeren je na razvoj male društvene i komunalne infrastrukture i usluga za ukupnu zajednicu uz očuvanje i održivo korištenje kulturne i prirodne baštine te aktivaciju i integraciju lokalnih razvojnih resursa. Intervencijom će se pružiti potpora u zelenoj i digitalnoj tranziciji.

Omogućiti će se inovativna i pametna rješenja u selima kojima je svrha održivost i povećanje zaštite okoliša te povećanje kvalitete života stanovnika područja kao i doživljaja posjetitelja. Posebna pažnja posvetiti će se potrebama stanovnika iz osjetljivih skupina društva (mladi, žene, starije osobe i dr.). Fokus intervencije usmjeren je i na razvoj komunikacije, suradnje i povezanosti ljudskih resursa svih interesnih i dobrih skupina LAG-a, jačanje organizacija civilnog društva, obrazovnog sustava, cjeloživotnog učenja, razmjene iskustava, prijenosa dobre prakse putem zajedničkih razvojnih projekata i aktivnosti za povećanje kapaciteta stanovnika, povećanje kvalitete života, društvenu inkluziju, zaštitu okoliša te očuvanje i promociju lokalnog gospodarstva, tradicije, kulturno-povijesne i prirodne baštine, razvoj vidljivosti i promocije područja kao jedinstvene destinacije putem različitih manifestacija i sl.

Intervencija, u većini svog obuhvata i aktivnosti, pripada uvjetima iz članka 77. uključujući članak 73. Uredbe (EU) br. 2021/2115.

Intervencija izravno doprinosi **Specifičnom cilju (SC) 2 LRS: Razvoj kvalitete života i lokalnog identiteta** jer omogućuje potporu ulaganjima u razvoj male ruralne infrastrukture i usluga dostupnih ukupnom stanovništvu i posjetiteljima, povezanih sa revitalizacijom i promocijom lokalne tradicije, načina života i običaja, lokalnih proizvoda i usluga, održivim korištenjem baštinske razvojne osnove, jačanjem društvenih inovacija, međusektorske i međugeneracijske suradnje i ljudskih kapaciteta čime se izravno doprinosi poboljšanju uvjeta života stanovnika, doživljaja posjetitelja, jačanju lokalnog identiteta te dodanoj vrijednosti LEADER-a.

Intervencija doprinosi **Općem cilju (OC) LRS: Jačanje kohezije i prepoznatljivosti područja** jer se razvojem društvene i komunalne infrastrukture uz očuvanje okoliša i baštine te zelenu i digitalnu tranziciju, društvenu inkluziju i društvene inovacije doprinosi osnaživanju, sinergiji i jačanju održivog socioekonomskog razvoja i otpornosti lokalne zajednice.

Intervencija izravno i značajno doprinosi **Specifičnom cilju (SC/SO) ZPP-a 8: Promicanje zapošljavanja, rasta, rodne ravnopravnosti, uključujući sudjelovanje žena u poljoprivredi, socijalne uključenosti i lokalnog razvoja u ruralnim područjima, uključujući kružno biogospodarstvo i održivo šumarstvo putem slijedećih pokazatelja:**

R.40 Pametna tranzicija ruralnoga gospodarstva putem min. 11 projekata kojima se doprinosi Pametnim selima

R.41 Povezivanje ruralnih područja Europe putem ruralnog stanovništva, min. 10.000 stanovnika ima koristi od poboljšanog pristupa uslugama i infrastrukturi kroz potporu u okviru ZPP-a, koje su usmjerene na zaštitu okoliša, valorizaciju i održivo korištenje kulturne i prirodne baštine

R.42 Promicanje socijalne uključenosti putem broja min. 50 osoba obuhvaćenih projektima usmjerenim razvoju jačanju komunikacije i kapaciteta te suradnje.

Doprinos dodanoj vrijednosti LEADER-a naveden je prethodno, u uvodnom dijelu zajedničkih značajki za sve intervencije. Uz primjenu inovativnosti odnosno inovativnih značajki u lokalnom kontekstu, u okviru ove intervencije, izravno se i značajno, doprinosi i sljedećim elementima:

- socijalnom (društvenom) kapitalu, putem projektnih aktivnosti koje se odnose na socijalnu (društvenu) interakciju stanovnika i/ili aktivnosti produbljanja solidarnosti, empatije prema ranjivim skupinama, jačanje kohezije zajednice (inkluzija) i/ili jačanje kapaciteta lokalnih razvojnih dionika i/ili očuvanje kulturnih

	(tradicijskih) vrijednosti područja i/ili na jačanje zajedničkog identiteta/prepoznatljivosti područja – lokalnom upravljanju putem broja projekata i broja novih korisnika koji do sada nisu provodili projekte financirane iz LEADER-a, putem projektnih aktivnosti koje se odnose na promotivne aktivnosti i medijske objave o projektima. – rezultatima i učincima politike putem partnerskih projekata i/ili putem aktivnosti jačanja kapaciteta dionika o političkim strategijama EU-a (Zeleni plan, digitalna tranzicija i sl.) i/ili aktivnosti potpore izvrsnosti i/ili jačanja razmjene znanja i vještina lokalnih razvojnih dionika i/ili jačanja volontiranja. Različito intervencije u odnosu na nacionalnu razinu, osim gore navedenoga, očituje se i u potpori razvoju male infrastrukture sukladno specifičnim potrebama zajednice, razvoju umrežavanja i partnerske suradnje, povezanih sa jačanjem kapaciteta, jačanja identiteta područja te projektima kojima se ostvaruje dodana vrijednost LEADER-a.
Ciljani korisnici	Pravne osobe javnog prava i/ili pravne osobe privatnog prava. Detaljan popis prihvatljivih korisnika bit će naveden u natječaju LAG-a.
Temeljni uvjeti prihvatljivosti korisnika	Temeljni uvjeti prihvatljivosti korisnika su: – imati sjedište, uključujući podružnicu, ovisno o organizacijskom obliku, unutar područja LAG-a putem kojeg podnosi zahtjev za potporu, prije dana objave natječaja LAG-a sve do proteka roka od 5 (pet) godina od dana konačne isplate sredstava potpore, osim u slučaju ako odabrani LAG promijeni obuhvat područja ili u slučaju više sile i izvanredne okolnosti sukladno članku 3. stavku 1. Uredbe (EU) br. 2021/2116; – imati podmirene odnosno uređene financijske obveze prema državnom proračunu; – ne smije biti u postupku predstečaja, stečaja, stečaja potrošača ili likvidacije u skladu s posebnim propisima. Daljnji uvjeti prihvatljivosti korisnika bit će navedeni u LAG natječaju.
Prihvatljive vrste projekta i temeljni uvjeti prihvatljivosti projekta	Temeljni (opći) uvjeti prihvatljivosti projekata su: – projekt se mora provoditi na području LAG obuhvata i – ukupni iznos projekta ne smije biti veći od 300.000 EUR (bez PDV-a). Prihvatljive vrste projekata odnose se na razvoj male društvene i komunalne infrastrukture, valorizaciju, očuvanje i održivo korištenje kulturne i prirodne baštine, energetske učinkovitost, manifestacije, društvenu inkluziju, razmjenu znanja i vještina i dr. u svrhu jačanja kvalitete života stanovnika, razvoja identiteta i vidljivosti te promocije područja. Prihvatljivi su projekti koji mogu uključiti prihvatljive aktivnosti kao što su: građenje (uključujući rekonstrukciju i/ili održavanje postojeće građevine i/ili opremanje građevine) i/ili nabavu opreme; edukacijsko-informativne aktivnosti; promotivne aktivnosti i druge aktivnosti koje doprinose ostvarenju ciljeva LRS. Detaljne prihvatljive vrste projekata i uvjeti prihvatljivosti projekata bit će navedeni u natječaju LAG-a.
Načela kriterija odabira	Načela kriterija odabira, prioritetno, su: - Radna mjesta (prednost imaju ulaganja koja stvaraju nova radna mjesta ili čijom se provedbom zadržavaju radna mjesta) - Tip ulaganja (prednost imaju projekti ulaganja u građenje sa ili bez opremanja) - Namjena ulaganja (prednost imaju projekti u društvenu infrastrukturu vezanu uz valorizaciju, interpretaciju, očuvanje i održivo korištenje kulturne i/ili prirodne baštine i/ili sportsko-rekreacijske namjene)

	- Doprinos Dodanoj vrijednosti LEADER-a kroz koncept Pametnih sela: • Digitalizacija u društvenim aktivnostima u selima (prednost imaju projekti u okviru kojih se provode aktivnosti/ulaganja u digitalizaciju) • Doprinos okolišnim ciljevima i ublažavanju klimatskih promjena u selima (prednost imaju projekti čije aktivnosti/ulaganja doprinose energetske učinkovitosti i/ili uvođenju obnovljivih izvora energije i/ili zaštiti okoliša i/ili ublažavanju klimatskih promjena) • Doprinos inovativnosti (prednost će imati projekti koji imaju inovativne značajke u lokalnom kontekstu) - te drugi elementi Dodane vrijednosti LEADER-a (prednost će imati projekti koji se provode u partnerstvu te doprinose rezultatima i učincima politike i/ili doprinose socijalnom (društvenom) kapitalu i/ili doprinose lokalnom upravljanju) Razrada načela kriterija odabira odrediti će se u LAG natječaju.
Najniža ukupna vrijednost projekta	Odredit će se u LAG natječaju.
Najviša ukupna vrijednost projekta	Najviša ukupna vrijednost projekta je do 300.000 EUR (bez PDV-a). Detaljno će se definirati u LAG natječaju.
Najniži iznos potpore po projektu	Odredit će se u LAG natječaju.
Najviši iznos potpore po projektu	Najviši iznos potpore po projektu je do 200.000 EUR. Detaljno će se definirati u LAG natječaju.
Intenzitet potpore	Intenzitet potpore može iznositi najviše 100% prihvatljivih troškova projekta.. Dodatno će se definirati u LAG natječaju.

Pokazatelji

Broj novostvorenih radnih mjesta (puno radno vrijeme), doprinosi R.37 ZPP-a	0
Broj sačuvanih radnih mjesta	1

R. br.	Naziv pokazatelja	
1.	Naziv pokazatelja	R.40 Pametna tranzicija ruralnoga gospodarstva
	Mjerna jedinica	Broj projekata
	Ciljna vrijednost	11
2.	Naziv pokazatelja	R.41 Povezivanje ruralnih područja Europe
	Mjerna jedinica	Broj ruralnih stanovnika koji imaju koristi
	Ciljna vrijednost	10.000
3.	Naziv pokazatelja	R.42 Promicanje socijalne uključenosti
	Mjerna jedinica	Broj osoba
	Ciljna vrijednost	50

Skupni prikaz svih pokazatelja za sve intervencije LRS

Intervencija LRS	Pokazatelj	Mjerna jedinica	Doprinos pokazateljima rezultata ZPP	Ciljna vrijednost po godinama						Ukupna vrijednost	
				2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.		2029.
1.1.	Udio poljoprivrednih gospodarstava koja primaju potporu za digitalnu poljoprivrednu tehnologiju u okviru ZPP-a	Broj PG-ova koji primaju potporu	R.3/SC2	0	0	0	0	0	10	0	10
1.1.	Udio poljoprivrednih gospodarstava koja primaju potporu za ulaganja u restrukturiranje i modernizaciju, uključujući poboljšanje učinkovitosti resursa	Broj PG-ova koji primaju potporu	R.9/SC2	0	0	0	0	0	10	0	10
1.1.	Broj ruralnih poduzeća, uključujući poduzeća za biogospodarstvo, razvijениh uz potporu u okviru ZPP-a	Broj poduzeća	R.39/SC8	0	0	0	0	0	2	0	2
1.1.	Nova radna mjesta koja primaju potporu u okviru projekata ZPP-a	Broj otvorenih radnih mjesta u ekvivalentu punog radnog vremena (FTE)	R.37/SC8	0	0	0	0	0	1	0	1
1.1.		Broj sačuvanih radnih mjesta		0	0	0	0	0	2	0	2
1.1.	Broj strategija pametnih sela za koje je dodijeljena potpora	Broj projekata	R.40/SC8	0	0	0	0	0	10	0	10
1.2.	Nova radna mjesta koja primaju potporu u okviru projekata ZPP-a	Broj otvorenih radnih mjesta u ekvivalentu punog radnog vremena (FTE)	R.37/SC8	0	0	0	0	0	1	0	1
1.2.		Broj sačuvanih radnih mjesta		0	0	0	0	0	2	0	2
1.2.	Broj ruralnih poduzeća, uključujući poduzeća za	Broj poduzeća	R.39/SC8	0	0	0	0	0	10	0	10

	biogospodarstvo, razvijenih uz potporu u okviru ZPP-a										
1.2.	Broj strategija pametnih sela za koje je dodijeljena potpora	Broj projekata	R.40/SC8	0	0	0	0	0	10	0	10
2.1.	Nova radna mjesta koja primaju potporu u okviru projekata ZPP-a	Broj otvorenih radnih mjesta u ekvivalentu punog radnog vremena (FTE)	R.37/SC8	0	0	0	0	0	0	0	0
2.1.		Broj sačuvanih radnih mjesta		0	0	0	0	0	1	0	1
2.1.	Broj strategija pametnih sela za koje je dodijeljena potpora	Broj projekata	R.40/SC8	0	0	0	0	0	11	0	11
2.1.	Udio ruralnog stanovništva koje ima koristi od poboljšanog pristupa uslugama i infrastrukturi kroz potporu u okviru ZPP-a	Broj ruralnih stanovnika koji imaju koristi	R.41/SC8	0	0	0	0	0	10.000	0	10.000
2.1.	Broj osoba obuhvaćenih projektima socijalne uključenosti za koje je dodijeljena potpora	Broj osoba	R.42/SC8	0	0	0	0	0	50	0	50

Prikaz kriterija na temelju kojih projekti iz intervencije doprinose provedbi koncepta Pametnih sela

Br.	Kriterij koji doprinosi provedbi koncepta Pametnih sela	Kriteriji LAG-a na temelju kojih se projekti svrstavaju u projekte koji doprinose provedbi koncepta Pametnih sela
1.	inovativna i pametna rješenja u selima	inovativnost na razini LAG-a (obrazloženo u zajedničkim značajkama za sve intervencije)
2.	digitalizacija u poljoprivredi i ostalim društvenim aktivnostima u selima	aktivnosti/ulaganja u digitalizaciju u: poljoprivredi, preradi, turizmu i dr. djelatnostima, javnoj infrastrukturi i uslugama te drugim društvenim aktivnostima za stanovništvo i širu javnost; uključujući aktivnosti stjecanja znanja i vještina za digitalnu tranziciju
3.	doprinos okolišnim ciljevima i ublažavanju klimatskih promjena u selima.	ulaganja/aktivnosti kojima se doprinosi zaštiti okoliša i otpornosti na klimatske promjene, uključujući jačanje svijesti i razvoj znanja i vještina za zelenu tranziciju

5.4. Opis procesa odabira projekata na natječajima LAG-a

Stručna služba LAG-a Slavonska ravnica priprema potrebnu dokumentaciju za objavu LAG natječaja koja najmanje sadrži: predmet i svrhu natječaja; iznos raspoloživih sredstava; visinu i intenzitet potpore; uvjete prihvatljivosti korisnika; uvjete prihvatljivosti projekta; uvjete prihvatljivosti troškova; kriterije odabira i prag prolaznosti; prihvatljive i neprihvatljive troškove; opis administrativne obrade; način, uvjete i rokove podnošenja zahtjeva za potporu; rokove i način podnošenje prigovora/žalbi i popis priloga i obrazaca. Natječajem će se propisati minimalna dokumentacija kojom se dokazuju svi uvjeti prihvatljivosti. Nakon odobrenja sve natječajne dokumentacije od strane nadležnog tijela LAG-a, LAG Natječaj, s pripadajućim obrascima, priložima, vodičima i ostalom dokumentacijom, objavljuje se na mrežnoj stranici LAG-a, te se javnost izvješćuje preko svih vrsta medija na lokalnoj i regionalnoj razini. Zahtjevi za potporu zaprimaju se putem službene adrese sjedišta LAG-a. Otvaranje zahtjeva za potporu pristiglih na LAG natječaj obavlja Povjerenstvo/Ocjenjivački odbor kojeg imenuje nadležno tijelo LAG-a na temelju Statuta prema propisanim procedurama LAG-a. Nakon zaprimanja zahtjeva za potporu provodi se administrativna kontrola koja, ujedno, predstavlja i 1. fazu u postupku odabira projekata. U ovoj fazi obrade, LAG može zatražiti i dopunu dokumentacije koja je dostavljena od strane korisnika u zahtjevu za potporu. Cilj 1. faze je provjera: potpunosti dostavljene dokumentaciju i svih osnovnih uvjeta prihvatljivosti. Nakon administrativne provjere, započinje 2. faza koja predstavlja kvalitativno ocjenjivanje zahtjeva za potporu (projekata) od strane Ocjenjivačkog odbora. Rezultat administrativne obrade je rang lista projekata koja se s pratećom dokumentacijom upućuje na odlučivanje Upravnom odboru LAG-a. Upravni odbor provodi procjenu projektnih prijedloga prema izvješću i privremenoj rang listi te provjere usklađenosti s kriterijima za vrednovanje i odabir projekata. Na odluke Upravnog odbora, korisnici imaju mogućnost prigovora tijelu/povjerenstvu LAG-a nadležnom za prigovore. Odluke tijela LAG-a nadležnog za prigovore moraju biti jasne i konačne i ne mogu ni na koji način biti promijenjene od strane Upravnog odbora LAG-a. U slučaju da je prigovor prihvaćen, zahtjev za potporu se vraća u administrativnu obradu. LAG je obavezan osigurati i

spriječiti bilo kakvu mogućnost pojave sukoba interesa u procesu provedbe LAG natječaja. Popis odobrenih projekata će se objaviti na mrežnoj stranici LAG-a nakon utvrđivanja konačne rang liste odobrenih projekata. Objava uključuje najmanje sljedeće podatke: naziv korisnika, naziv projekta i njegov kratak opis, intenzitet potpore i iznos potpore. Nakon završetka natječaja i postupka odabira projekata na razini LAG-a, sva dokumentacija o postupcima i odluke o odabiru dostavljaju se Agenciji za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju (APPRRR) putem AGRONET-a, pri čemu, LAG podnosi Zahtjev za potporu za svaki pojedinačni odobren projekt. APPRRR provodi postupak provjere usklađenosti odabira projekata LAG-a s kriterijima navedenim u LRS i LAG Natječaju i nakon provedenih provjera donosi Odluku o dodjeli sredstava za svaki pozitivno ocijenjeni Zahtjev za potporu. Lista potvrđenih i odobrenih projekata od strane APPRRR-a objavljuje se na mrežnim stranicama LAG-a Slavonska ravnica.

5.5. Usklađenost LRS sa ZPP-om

Tablica 30: Usklađenost LRS sa SP ZPP

Opći cilj LRS	Specifični cilj LRS	Intervencija LRS	Usklađenost sa specifičnim ciljevima ZPP-a (uključujući međusektorski/horizontalni)
OC: Jačanje kohezije i prepoznatljivosti područja	SC1: Razvoj održivog i inovativnog poduzetništva	INT 1.1. Jačanje prepoznatljivosti poljoprivrede i lokalne prehrane	SC ZPP 2 SC ZPP 8
		INT 1.2. Razvoj turističke ponude i prepoznatljivosti područja LAG-a	SC ZPP 8
OC: Jačanje kohezije i prepoznatljivosti područja	SC1: Razvoj održivog i inovativnog poduzetništva	INT 2.1. Jačanje kohezije i integracije lokalne zajednice	SC ZPP 8

Doprinos kohezijskoj politici na regionalnoj razini putem doprinosa *Planu razvoja Brodsko-posavske županije za razdoblje 2021.-2027. godine*.

SC 1 LRS putem provedbe intervencije 1.1. te intervencije 1.2. izravno doprinosi ostvarenju *Prioriteta 1. Razvoj konkurentnog i inovativnog gospodarstva te rast zaposlenosti i stope obrazovanja*, kao i *Prioriteta 3. Zelena i digitalna tranzicija gospodarstva i društva* dok SC 2 putem provedbe intervencije 2.1. izravno doprinosi ostvarenju *Prioriteta 2. Demografska revitalizacija, kvalitetan život i sigurnost za stabilan razvoj NRS-a 2030* kao i *Prioriteta 3. Zelena i digitalna tranzicija gospodarstva i društva*

6. KAPACITET LAG-a ZA PROVEDBU LRS

6.1. Kapacitet LAG-a za upravljanje LAG-om i provedbom LRS

Osim standardne upravljačke strukture LAG-a Slavonska Ravnica, kao udruge, u LAG-u su profesionalno zaposlene tri osobe na neodređeno radno vrijeme, te po potrebi dodatne dvije osobe na projektima, čiji broj ovisi o trenutnim projektima koje LAG provodi. Voditelj LAG-a je osoba koja je od prvog dana uključena u pokretanje i rad LAG-a, koji djeluje već više od 10 godina. Sve zaposlene osobe u LAG-u imaju višu stručnu spremu, a Voditelj LAG-a ima radno iskustvo na različitim funkcijama, te u pripremi i provedbi EU i nacionalnih projekata.

Sredstva za predfinanciranje, za nesmetan rad LAG-a, i dalje se planiraju koristiti iz članarina članova lokalnog partnerstva (samofinanciranje), a koja su na trenutnoj razini od 29.500,00 eura godišnje. Veći dio sredstava za predfinanciranje čine i akumulirana sredstva LAG-a iz članarina, a koja nisu iskorištena u prijašnjim godinama u okvirnom iznosu od 70.000,00 eura i, prema potrebi, kreditna zaduženja prilikom provedbe velikih projekata, tako da LAG nema problema s likvidnosti. U narednom razdoblju ne očekuje se daljnja akumulacija sredstava ostvarenih kroz članarine, jer su za nesmetan rad LAG-a i provedbu LRS, a prema dosadašnjim iskustvima, potrebne najmanje tri zaposlene osobe. Očekivana sredstva kroz LEADER program, ali i kroz provedbu nekih drugih EU i nacionalnih projekata.

Članovi LAG-a, koji su kroz LAG uspješno prošli edukaciju za pripremu i provedbu projekata, također uspješno apliciraju i provode projekte za svoje udruge, tvrtke, institucije.

Gradovi i općine, kao osnivači LAG-a, osim brojnih infrastrukturnih projekata, financiranih iz proračunskih sredstava, nacionalnih izvora i EU fondova, provode i ostale projekte, te na taj način pokušavaju poboljšati kvalitetu života svojih stanovnika.

Područje LAG-a obiluje prirodnim i kulturnim resursima koji pružaju mogućnost bavljenja različitim djelatnostima (poljoprivreda, turizam). Iako se već vide pomaci u razvoju ljudskih kapaciteta na području LAG-a, još uvijek nedostaje educiranih i kvalitetnih osoba koje bi tu raznolikost i resurse bolje iskoristili i jače doprinijeli razvoju svog područja. Zbog toga će LAG i ubuduće veliku pažnju posvetiti animaciji, edukaciji, informiranju stanovništva. Osobitu pozornost posvetit će jačanju kapaciteta članova, zaposlenika i volontera LAG-a, kroz usavršavanje, obrazovanje, umrežavanje, razvojne projekte, osposobljavanja, studentska putovanja i sl.

Tablica 31: Kapacitet LAG-a za upravljanje LAG-om i provedbu LRS

Godina provedbe LRS	Planirani broj zaposlenih osoba koji rade isključivo na provedbi LRS (animacija, LAG natječaj, ostali uredski poslovi u vezi provedbe LRS), izražen u FTE	Planirani iznos članarina (ukupno) za predfinanciranje tekućih troškova i animacije	Planirani iznos iz ostalih izvora financiranja za predfinanciranje tekućih troškova i animacije	Ukupno planirani iznos za predfinanciranje tekućih troškova i animacije
2023.	3	29.500,00	70.000,00	99.500,00
2024.	3	29.500,00	70.000,00	99.500,00
2025.	3	29.500,00	70.000,00	99.500,00
2026.	3	29.500,00	70.000,00	99.500,00
2027.	3	29.500,00	70.000,00	99.500,00
2028. (n+2)	3	29.500,00	70.000,00	99.500,00
2029. (n+2)	3	29.500,00	70.000,00	99.500,00

6.2. Opis praćenja (monitoringa) i procjene (evaluacije) provedbe LRS

Praćenje provedbe LRS obuhvaća stalno praćenje, mjerenje učinaka provedbe strategije, pokazatelja (indikatora) za ocjenu uspješnosti i učinkovitosti projekata i rada LAG-a. Kontinuirano praćenje provedbe LRS sastavni je dio redovnih aktivnosti LAG-a Slavonska ravnica. Temeljem Statuta, LAG provodi godišnje izvješćivanje svih tijela LAG-a o provedbi LRS i radu LAG-a. LAG će provoditi praćenje i vrednovanje provedbe LRS koristeći regulatorni okvir za praćenje i ocjenu učinka (PMEF) temeljem Uredbe o zajedničkim odredbama (EU) br. 2021/1060, okvira za praćenje i ocjenjivanje uspješnosti iz Uredbe (EU) br. 2021/2115, Provedbene uredbe Komisije (EU) br. 2021/2290, i evaluacije strateških planova ZPP-a te pružanje informacija za praćenje i evaluaciju iz Provedbene uredbe Komisije (EU) br. 2022/1475. Proces praćenja planirat će se i temeljem: Smjernica za izradu evaluacijskih planova ZPP-a, a koje ističu specifičan značaj praćenja pokazatelja LRS u doprinosu SP ZPP-a te praćenja i vrednovanja dodane vrijednosti LEADER-a. Isto tako, LAG će planiranje doprinosa dodanoj vrijednosti LEADER-a pripremiti temeljem postojećih i budućih Smjernica za evaluaciju LEADER-a/CLLD-a na EU razini. Dodanom vrijednosti LEADER-a, uz doprinos specifičnom cilju 8 te općem cilju 3 ZPP-a, ujedno se doprinosi i postizanju cilja 5. kohezijske politike EU „Europa bliža građanima poticanjem održivog i integriranog razvoja svih vrsta područja i lokalnih inicijativa“ (Uredba (EU) br. 2021/1060). Podatci koje će pratiti LAG odnose se na praćenje pokazatelja dodane vrijednosti intervencije LEADER putem rada LAG-a (tekući rad i animacija) kao i putem provedbe LRS na razini operacija (projekata), a koji su osnova za vrednovanje (evaluaciju). U ovom programskom razdoblju postoji velika potreba postizanja dodane vrijednosti LEADER-a u usporedbi s potporama koje se pružaju putem intervencija SP ZPP-a te iz drugih nacionalnih i EU izvora. Dodana vrijednost LEADER-a proizlazi iz potpune primjene sedam načela LEADER-a. Aktivnosti provedbe LRS moraju jasno dokazati dodanu vrijednost LEADER-a integriranom pristupu ruralnom razvoju.

LAG će provedbu LRS pratiti na razini postizanja ciljeva identificiranih u LRS putem Plana praćenja pokazatelja (koji sadrži pokazatelje LRS te dodane vrijednosti LEADER-a, terminski plan te zadaće) putem kojih će pratiti rad LAG i provedbu intervencija LRS i strategije u cjelini. Projekti odnosno operacije imati će zajedničke pokazatelje prema kojima će se podatci prikupljati. Temeljem Plana praćenja pokazatelja, LAG će uspostaviti sustav izvješćivanja kvantitativnih i kvalitativnih elemenata potrebnih za praćenje operacija odnosno projekata za provedbu intervencija LAG-a te o istima izvješćivati Upravljačko tijelo putem izvješća na godišnjoj razini. LAG će imati imenovanog zaposlenika zaduženog za praćenje rada LAG-a i projekata (operacija) za provedbu intervencija LAG-a kao i analizu o napretku provedbe ukupne LRS te rezultatima postignutim financiranjem iz intervencije LEADER.

LAG će, u svoj redovni rad, uključiti aktivnosti animacije povezane sa praćenjem i vrednovanjem LRS, a kako bi mogao sumirati postignute rezultate i njihove doprinose na godišnjoj razini, te temeljem provedenih analiza, djelovati u narednoj godini implementacije LRS. LAG će, uz navedeno, izraditi Plan vrednovanja (evaluacije) LRS koji bi trebao odgovoriti najmanje na sljedeća pitanja: Koji su ciljevi LAG-a za vrednovanje LRS?; Procjena dodane vrijednosti LEADER-a; Elementi upravljanja i koordinacije za rad LAG-a i proces provedbe LRS; Posebne teme LRS ili teme koje LAG želi ocijeniti zatim podatci potrebni za vrednovanje LRS (što je povezano s Planom pokazatelja i njihova praćenja) te koji su alati i metode koje će koristiti, rokovi vrednovanja i relevantne prekretnice kao i pristup priopćavanju aktivnosti/nalaza vrednovanja javnosti te koji su resursi potrebni. Vrednovanje LRS provest će se najmanje 2 puta tijekom trajanja LRS. Isto tako, LAG će sudjelovati u svakom vrednovanju intervencije LEADER ili SP ZPP-a koje će se provoditi sa nacionalne razine.

Tablica 32: Plan pokazatelja – pokazatelji rezultata ZPP

Naziv pokazatelja rezultata ZPP (RI)	Naziv mjerne jedinice	Mjerna jedinica	Intervencija LRS (naziv i/ili kod)	Ciljna vrijednost po godinama							Ukupna vrijednost
				2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	2029.	
R.3 Digitalizacija poljoprivrede	Udio poljoprivrednih gospodarstava koja primaju potporu za digitalnu poljoprivrednu tehnologiju u okviru ZPP-a	Broj poljoprivrednih gospodarstava koji primaju potporu	1.1.	0	0	0	0	0	10	0	10
R.9. Modernizacija poljoprivrednih gospodarstava	Udio poljoprivrednih gospodarstava koja primaju potporu za ulaganja u restrukturiranje i modernizaciju, uključujući poboljšanje učinkovitosti resursa	Broj poljoprivrednih gospodarstava koji primaju potporu	1.1.	0	0	0	0	0	10	0	10
R.37 Rast i radna mjesta u ruralnim područjima	Nova radna mjesta koja primaju potporu u okviru projekata ZPP-a	Broj otvorenih radnih mjesta u ekvivalentu punog radnog vremena (FTE)	1.1./1.2.	0	0	0	0	0	2	0	2
R.39 Razvoj ruralnoga gospodarstva	Broj ruralnih poduzeća, uključujući poduzeća za biogospodarstvo, razvijenih uz potporu u okviru ZPP-a	Broj poduzeća	1.1./1.2.	0	0	0	0	0	12	0	12
R.40 Pametna tranzicija ruralnoga gospodarstva	Broj strategija pametnih sela za koje je dodijeljena potpora	Broj projekata	1.1./1.2./2.1.	0	0	0	0	0	31	0	31
R.41 Povezivanje ruralnih područja Europe	Udio ruralnog stanovništva koje ima koristi od poboljšanog pristupa uslugama i infrastrukturi kroz potporu u okviru ZPP-a	Broj ruralnog stanovništva koje ima koristi	2.1.	0	0	0	0	0	10.000	0	10.000
R.42 Promicanje socijalne uključenosti	Broj osoba obuhvaćenih projektima socijalne uključenosti za koje je dodijeljena potpora	Broj osoba	2.1.	0	0	0	0	0	50	0	50

7. FINANCIJSKI I AKCIJSKI PLAN PROVEDBE LRS

7.1. Financijski plan provedbe LRS

Financijski plan prikazuje predviđanje rashoda za provedbu LRS za programsko razdoblje 2023.-2027. kako bi se osigurala proračunska sredstva za zatvaranje programa u godinama 2028.-2029. Financijski plan predstavlja sažeti prikaz alokacija za provedbu zadaća LAG-a i postizanje ciljeva LRS, a time i doprinos postizanju specifičnih i općih ciljeva SP ZPP-a RH kao i 5. cilja Kohezijske politike EU „*Europa bliža građanima poticanjem održivog i integriranog razvoja svih vrsta područja i lokalnih inicijativa*“ za LEADER/CLLD. Provedbom financijskog plana LAG doprinosi postizanju ciljeva horizontalnih politika EU (*Zeleni plan, digitalna tranzicija, Dugoročna vizija za ruralna područja, Pametna sela* i dr.). Financijski plan sažeto prikazuje vrijednost za novac i izravno je povezan sa Akcijskim planom provedbe LRS.

Financijski plan sadrži postotak ukupne financijske alokacije LRS potreban za njezinu provedbu putem projekata razvojnih dionika u okviru alokacija za tri intervencije LRS u ukupnom iznosu od 71% ukupne alokacije dodijeljene LAG-u za programsko razdoblje 2023.-2027. Uključuje predviđanje iznosa za prihvatljive troškove projekata lokalnih razvojnih dionika za postizanje ciljeva LRS i ostvarivanje njezine dodane vrijednosti.

Za projekte suradnje (njihovu pripremu i provedbu), a koje će provoditi LAG, predviđeno je do 4% ukupne alokacije.

Za aktivnosti koje se odnose na tekuće troškove i animaciju, odnosno upravljanje provedbom LRS, kojih je isključivi korisnik LAG, planom je predviđeno maksimalno dopuštenih 25% ukupne alokacije. Troškovi animacije odnose se na aktivnosti promicanja LRS i jačanje kapaciteta šire lokalne zajednice kao i potencijalnih nositelja (promotora) projekata za provedbu LRS. Posebna pažnja će se posvetiti jačanju kapaciteta dionika koji do sada nisu imali koristi od financiranja iz programa LEADER kao i osjetljivih skupina društva. Tekući, odnosno administrativni troškovi odnose se na prihvatljive operativne troškove LAG-a povezane sa provedbom LRS, što uključuje troškove plaća djelatnika LAG-a, režijske troškove, promidžbu, komunikaciju, financijsko upravljanje i reviziju te praćenje i evaluaciju provedbe LRS.

Tablica 33: Financijski plan provedbe LRS

Intervencija LRS	Raspored sredstava po godinama (%)							Ukupno za cijelo programsko razdoblje po intervenciji	Od toga za projekte koji doprinose provedbi koncepta Pametnih sela
	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	2029.		
1.1						22%		22%	18%
1.2						8%		8%	18%
2.1						41%		41%	31%
Tekući troškovi i animacija		4%	4%	4%	4%	5%	4%	25%	n/p
Priprema i provedba projekata suradnje					2%	2%		4%	2%*
UKUPNO	0%	4%	4%	5%	6%	78%	4%	100%	69%

Napomena: *sukladno navedenom u Tablici 28. Projekti suradnje

7.2. Akcijski plan provedbe LRS

Akcijski plan predstavlja nacrt načina na koji LAG predlaže rješavanje prioriternih razvojnih potreba i korištenje vlastitog razvojnog potencijala, kako je utvrđeno procesom izrade LRS. On daje okvir za provedbu LRS definiranjem dinamike otvaranja natječaja LAG-a za prikupljanje i odabir projekata (operacija) lokalnih razvojnih dionika područja. On daje dinamički okvir za potporu postizanja ciljeva LRS a time i ciljeva SP ZPP-a te drugih povezanih i horizontalnih politika EU. Akcijski plan integriran je s okvirom za praćenje pokazatelja te postizanje rezultata LRS putem aktivnosti obuhvaćenih sa tri strateške intervencije.

Tablica 34: Akcijski plan provedbe LRS

Intervencija LRS	Broj natječaja LAG-a							Ukupno
	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	2029.	
1.1	0	0	0	1	0	0	0	1
1.2	0	0	0	1	0	0	0	1
2.1	0	0	0	2	0	0	0	2
UKUPNO	0	0	0	4	0	0	0	4

PRILOZI

Prilog 1.

Literatura

- Strateški plan Zajedničke poljoprivredne politike Republike Hrvatske 2023.-2027.
- Strategija razvoja poljoprivrede do 2030.
- Nacionalna razvojna strategija RH do 2030.
- Uputa za izradu LRS i LAG intervencija 2023. - 2027.
- Evaluacija LEADER-a/CLLD-a, Smjernice; ENRD, Europska komisija, 2017.
- Plan razvoja Brodsko-posavske županije za razdoblje 2021.-2027.godine
- Izvješće o stanju u poljoprivredi na području Brodsko-posavske županije u 2020. godini
- Izvješće o stanju u prostoru Brodsko-posavske županije 2014.-2020.
- Lokalna razvojna strategija LAG-a Slavonska ravnica za razdoblje 2014. - 2020. (s produžetkom trajanja do 2022.)

Prilog 2.

Osnovni statistički podaci o LAG-u										
Naziv JLS	Broj stanovnika u JLS		Naselja iz JLS u sastavu LAG-a	Broj stanovnika u naselju		Površina JLS km ²	Gustoća stanovnika u JLS (stan/km ²)		Broj kućanstava u JLS	
	2011	2021		2011	2021		2011	2021	2011	2021
Bukovlje	3108	2727	Bukovlje	1982	1733	31,51	98,64	86,54	954	912
			Ježevik	63	59					
			Korduševci	161	153					
			Šušnjevc	258	207					
			Vranovci	644	575					
Donji Andrijevi	3709	3059	Donji Andrijevi	2496	2097	57,21	64,83	53,47	1183	1078
			Sredanci	322	268					
			Staro Topolje	736	577					
			Novo Topolje	155	117					
Garčin	4806	3951	Garčin	911	733	88,79	54,13	44,50	1494	1363
			Trnjani	786	697					
			Vrhovina	261	172					
			Selna	308	284					
			Zadubravlje	912	750					
			Klokočevik	607	477					
			Bicko Selo	517	432					
			Sapci	504	406					
Gornja Vrba	2512	2168	Gornja Vrba	1913	1654	20,44	122,90	106,07	738	689
			Donja Vrba	599	514					
Gundinci	2027	1610	Gundinci	2027	1610	59,79	33,90	26,93	572	505

Klakar	2319	2020	Klakar	272	243	53,56	43,30	37,71	655	633
			Donja Bebrina	425	378					
			Gornja Bebrina	487	393					
			Ruščica	1135	1006					
Oprisavci	2508	1968	Oprisavci	886	715	65,19	38,47	30,19	714	678
			Novi Grad	303	230					
			Prnjavor	232	182					
			Poljanci	255	210					
			Svilaj	285	216					
			Trnjanski Kuti	345	284					
			Stružani	169	111					
			Zoljani	33	20					
Sikirevci	2476	2028	Sikirevci	1781	1490	29,29	84,53	69,24	647	620
			Jaruge	695	538					
Slavonski Šamac	2169	1576	Slavonski Šamac	996	768	22,49	96,44	70,08	681	560
			Kruševica	1173	808					
Velika Kopanica	3308	2621	Velika Kopanica	1762	1412	74,53	44,38	35,17	1032	897
			Beravci	815	611					
			Divoševci	296	262					
			Mala Kopanica	166	130					
			Kupina	269	206					
Vrpolje	3521	2818	Vrpolje	1759	1396	60,31	58,38	46,73	1057	936
			Stari Perkovci	1123	928					
			Čajkovci	639	494					
Ukupno LAG	32463	26546	44	32463	26546	563,11	67,26	55,15	9727	8871

Izvor: DZS, 2021.

Prilog 3.

Tablica. Zaštićena kulturno-povijesna baština na području LAG-a Slavonska ravnica

JLS	Vrsta kulturnog dobra						
	Nepokretno kulturno dobro				Nepokretno kulturno dobro		Nematerijalno kulturno dobro
	Pojedinačno	Kulturno-povijesna cjelina	Kulturni krajolik	Arheologija	Pojedinačno	Zbirka	
Bukovlje	Arheološko nalazište "Gomilice"			kopnena arheološka zona/nalazište			
	Arheološko nalazište "Igrač"			kopnena arheološka zona/nalazište			
Donji Andrijevc							
Garčin	Arheološko nalazište srednjovjekovnog kaštela Garčin			kopnena arheološka zona/nalazište			
	Arheološko nalazište Klinovac			kopnena arheološka zona/nalazište			
	Arheološko nalazište "Dužine - Čaklovac"			kopnena arheološka zona/nalazište			
	Arheološko nalazište "Brezik"			kopnena arheološka zona/nalazište			
	Arheološko nalazište "Veliki Brijeg"			kopnena arheološka zona/nalazište			
	Arheološko nalazište "Selište"			kopnena arheološka zona/nalazište			
	Crkva sv. Mateja Apostola i Evanđeliste	sakralne građevine					
	Arheološko nalazište s ostacima srednjovjekovne crkve sv. Petra u Garčinu			kopnena arheološka zona/nalazište			

Gornja Vrba	Arheološko nalazište "Vrbsko polje-Bukovlje"			kopnena arheološka zona/nalazište			
	Arheološko nalazište "Saloš, Pašnik, Berca"			kopnena arheološka zona/nalazište			
	Arheološko nalazište "Vrbsko polje"			kopnena arheološka zona/nalazište			
	Arheološko nalazište "Bukovi"			kopnena arheološka zona/nalazište			
Klakar	Crkva sv. Jakova apostola u cjelini sa župnim stanom i pomoćnim zgradama	sakralni kompleksi					
	Zadušnjaci-dječje poklade						običaji, obredi i svečanosti
	Arheološko nalazište Paljevine			kopnena arheološka zona/nalazište			
	Arheološko nalazište Ruščica – Glogove - Praulje			kopnena arheološka zona/nalazište			
Oprisavci	Arheološko nalazište "Vrtlovi-Kućište-Veliki Trstenik"			kopnena arheološka zona/nalazište			
	Arheološko nalazište "Vrtlovi"			kopnena arheološka zona/nalazište			
	Arheološko nalazište "Vrtlovi"			kopnena arheološka zona/nalazište			
	Arheološko nalazište "Žabljača"			kopnena arheološka zona/nalazište			
	Arheološko nalazište "Gradina"			kopnena arheološka zona/nalazište			
	Crkva Imena Marijina	sakralne građevine					

Sikirevci	Arheološko nalazište "Gođevo-Berava"			kopnena arheološka zona/nalazište			
	Arheološko nalazište Gođevo			kopnena arheološka zona/nalazište			
	Orgulje u crkvi sv. Nikole biskupa				glazbeni instrumenti		
	Arheološko nalazište "Trubljevine"			kopnena arheološka zona/nalazište			
	Arheološko nalazište "Selište"			kopnena arheološka zona/nalazište			
	Grobljanska kapelica Srca Isusova u Sikirevcima	memorijalne građevine					
	Kuća s okućnicom u vlasništvu obitelji Ilić	stambeno-gospodarske građevine					
Slavonski Šamac	Povijesna zgrada	stambeno-poslovne građevine					
Velika Kapanica	Arheološko nalazište "Selište-Kučišta"			kopnena arheološka zona/nalazište			
Vrpolje	Spomen galerija Ivana Meštrovića	javne građevine					
	Arheološko nalazište "Veliko Polje"			kopnena arheološka zona/nalazište			
	Arheološko nalazište "Glože"			kopnena arheološka zona/nalazište			
	Govor Starih Perkovaca						usmena predaja, izričaji i govori
	Arheološko nalazište "Dobrevo"			kopnena arheološka zona/nalazište			
	Crkva Rođenja sv. Ivana Krstitelja	sakralne građevine					

	Oltar sv. Ivana Krstitelja iz crkve Rođenja sv. Ivana Krstitelja				sakralni/religijski predmet		
Ukupno:	40	8	0	28	2	0	2

Izvor: *Ministarstvo kulture i medija*

Prilog 4.

Slika: Ekološka mreža Natura 2000 na području LAG-a Slavonska ravnica

